

อิทธิพลของการอ่านและการฟังสารขั้จูง .
ที่มีต่อการ เปลี่ยนทัศนคติ ในสถานการณ์คลุมเครือ

ปริญญาานิพนธ์

ของ

บังอร ชินกุลกิจนิวัฒน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

มีนาคม 2520

คณะกรรมการประจำตัวนิติโคพิจารณาปริญญาบัตรแล้ว เห็นสมควรรับ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โค

อรุณรัตน์ พงษ์สุวาท ประธาน

จ. ธีระ ใจงาม กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำทั้งในด้านวิชาการและด้านเทคนิคอย่างดียิ่งจาก ดร.ทองเคื่อน พัทธมนาวิน และ ดร.ระวิพันธ์ โสมนะพันธุ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ที่ไคโรอนุญาตให้ใช้ห้องทดลองของสถาบันฯ เพื่อการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยาที่อนุญาตให้ใช้เครื่องคำนวณเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ขอขอบพระคุณอาจารย์ประนต เล็กสวาสกี อาจารย์สุวรรณา มุ่งเกษม อาจารย์ศศิธร สุวรรณสุข อาจารย์ดลดาวัลย์ พรศรีสมุทร ที่กรุณาอบนินิตีให้ทำการทดลอง และขอขอบคุณนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2519 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

พร้อมกันนี้ขอขอบพระคุณ ดร.สวนา พรพจน์กุล ที่ได้แนะนำแนวทางและให้ความสนับสนุนในการวิจัยมาแต่แรกเริ่ม ขอขอบคุณ คุณไพศาล ประทุมชาติ ที่ช่วยบันทึกเสียงเพื่อใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณ คุณสุจิตใจ กำแหงกิจ คุณพิมพ์วิมล จุฑมาตยบางกูร และเพื่อน ๆ ทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือกันทาง

ในที่สุดนี้ขอกราบขอบพระคุณ "พ่อ" "แม่" ผู้มีอุปการะคุณ และเป็นกำลังใจที่ดีที่สุดของผู้วิจัยตลอดมา

บังอร ชินกุลกิจนิวัฒน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	บทนำ 1
	คำนำ 1
	ทฤษฎีและผลวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4
	ทัศนคติและขบวนการ เปลี่ยนทัศนคติ 4
	วิธีการรับสารซึ่งจูงกับการ เปลี่ยนทัศนคติ 6
	การมีโอกาสดูเลือกกับการ เปลี่ยนทัศนคติ 10
	สถานการณ์คลุมเครือกับการ เปลี่ยนทัศนคติ 14
	✓ จุดมุ่งหมายของการวิจัย 17
	ความสำคัญของการวิจัย 17
	✓ นิยามปฏิบัติการ 18
	✓ ตัวแปรอิสระ 18
	✓ ตัวแปรตาม 19
	แบบแผนการทดลอง 19
	✓ สมมุติฐานในการวิจัย 20
2	✓ วิธีดำเนินการทดลอง 21
	✓ กลุ่มตัวอย่าง 21
	✓ เครื่องมือประกอบการทดลอง 21
	ลำดับขั้นการทดลอง 27
3	✓ ผลการวิจัย 34
	การวิเคราะห์อิทธิพลของสภาวะการทดลองที่มีต่อทัศนคติ 34
	อิทธิพลของสถานการณ์คลุมเครือและปรากฏชัด 34

อิทธิพลของการมีหรือไม่มีโอกาสเลือก	35
อิทธิพลของวิธีการรับสาร	36
อิทธิพลร่วมของสถานการณ์ และวิธีการรับสาร	37
อิทธิพลร่วมของการมีหรือไม่มีโอกาสเลือกกับสถานการณ์	38
อิทธิพลร่วมของสภาวะการทดลองทั้งหมด	38
การวิเคราะห์อิทธิพลของสภาวะการทดลองที่มีต่อความวิตกกังวล	
และความจำ	39
อิทธิพลของสถานการณ์ที่มีต่อความวิตกกังวล	39
อิทธิพลของสภาวะการทดลองอื่น ๆ และอิทธิพลร่วมของ	
สภาวะการทดลองที่มีต่อความวิตกกังวล	40
อิทธิพลของสภาวะการทดลองที่มีต่อความจำ	41
การวิเคราะห์อิทธิพลร่วมระหว่างสภาวะการทดลองกับความวิตกกังวล	
ที่มีต่อทัศนคติ	42
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ความวิตกกังวลและความจำ	
ในสภาวะการทดลองต่างๆ	46
4 ✓ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	53
สรุปและอภิปรายผล	53
สภาวะการชักจูงกับการ เปลี่ยนทัศนคติ	53
ความวิตกกังวลกับการ เปลี่ยนทัศนคติ	554
ข้อดีและข้อจำกัดของการทดลอง	56
ข้อเสนอแนะ	57
X บรรณานุกรม	59
ภาคผนวก	62

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติ ภายใต้อิทธิพลของ สภาวะการทดลองต่าง ๆ	36
2	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติ อันเป็นผลมาจาก อิทธิพลของสถานการณ์และวิธีการรับสาร ในกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุม	37
3	คะแนนเฉลี่ยทัศนคติของผู้ถูกทดลองทั้ง 8 กลุ่ม	39
4	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความวิตกกังวล อันเป็นผล มาจากอิทธิพลของสถานการณ์ การมีหรือไม่มีโอกาสเลือกและ วิธีการรับสาร	41
5	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความจำ อันเป็นผลมาจาก อิทธิพลของสถานการณ์ และวิธีการรับสาร	42
6	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติ ในกลุ่มที่มีความวิตกกังวล สูง-ต่ำ ภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์ การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก และวิธีการรับสาร	44
7	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม	47

บัญชีภาพประกอบ

ภาพ		หน้า
1	แบบแผนแสดงสังกัดของทัศนคติ.....	4
2	การ เปลี่ยนทัศนคติในสภาวะการทดลอง 4 อย่าง.....	12
3	เครื่องชั่งไฟฟ้าในห้องกระจก มองจากห้องสังเกตการณ์.....	22
4	กราฟแสดงการ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติ ความวิตกกังวล และความจำ ของผู้ถูกทดลองทั้ง 10 กลุ่ม.....	51
5	การ เปลี่ยนทัศนคติของบุคคลที่มีความวิตกกังวลระดับต่าง ๆ.....	56

บทนำ

คำนำ

ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้านตามครรลองของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในปัจจุบัน ทำให้ประชาชนชาวไทยมีความตื่นตัวต่อการเมือง มีความสนใจในความเป็นไปของ บ้านเมือง สนใจข่าวคราวการดำเนินงานทุกด้านของรัฐบาล แต่เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทาง การเมืองการปกครองยังไม่คงที่และยังไม่มีรูปแบบที่แน่นอน จึงเกิดสถานการณ์คลุมเครือต่าง ๆ อยู่เสมอ ทำให้ประชาชนเกิดความสับสน วุ่นวายใจ ซากจุดยืนที่แน่นอน มีความไม่เข้าใจใน เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่เข้าใจระบบการทำงานของรัฐบาล ไม่เข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตน ประชาชนต่างแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ไปคนละทิศละทาง โดยเหตุดังกล่าวนี้ทำให้ ประชาชนหันมาสนใจสื่อมวลชน อันได้แก่ สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ วิทยุกระจายเสียง ภาพยนตร์และ โทรทัศน์ ซึ่งทำหน้าที่เสนอข่าวและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เสนอข้อคิดเห็น ตลอดจนแนวทาง วิพากษ์วิจารณ์ทั่วไปนอกเหนือไปจากการเสนอความบันเทิงและโฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ โดยเข้าใจ ว่าสื่อมวลชนเป็นแหล่งที่ให้ความรู้ความเข้าใจที่ดีที่สุดและสะดวกรวดเร็วที่สุดด้วย จึงเห็นได้ว่า สื่อมวลชนเป็นตัวกลางที่จะนำวิวัฒนาการในด้านแนวความคิดมาสู่ประชาชน ซึ่งทำให้ทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ของผู้อ่าน ผู้ฟัง ผู้ชม ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสื่อมวลชนที่ตนได้รับอยู่เสมอ

รัฐบาลยุคปัจจุบันหรือที่มีชื่อวายุคปฏิรูปก็ได้ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อมวลชน จะเห็นได้จาก การแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อตรวจสอบและควบคุมการเสนอข่าว บทความ บทวิจารณ์ ฯลฯ ของสื่อมวลชน ทั้งยังมีมาตรการดำเนินงานขั้นเด็ดขาดด้วย เช่น การสั่งปิดหนังสือพิมพ์ที่ลงข่าว บิดเบือนความจริง นอกจากนั้นรัฐบาลได้มีการ ออกแถลงข่าวโดยบุคคลในคณะรัฐบาลโดยตรง ทางสื่อมวลชนทุกด้าน อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนนั้นมิใช่ เพิ่งจะเริ่มมีอิทธิพลในปัจจุบัน จากเรื่อง "เมืองไทยยุคผู้นำ" ของ แลมสซุช นูบมัท (2519 : 122) กล่าวถึงเมืองไทยเมื่อ 40 ปีก่อน ภายใต้การปกครองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เกี่ยวกับอิทธิพลของหนังสือพิมพ์และวิทยุที่มีต่อประชาชน ไว้ว่า

“...บรรดาหนังสือพิมพ์จะฉับใจหรือเต็มใจอย่างไรก็เป็นของยากที่จะทราบ แต่ผลปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่ออกจำหน่ายในเวลานั้นต่างพากันล้อมกรอบตีพิมพ์คำขวัญด้วยตัว ไปอย่างพร้อมเพรียงกัน และผู้อ่านก็คงจะพากันชื่นชมในความยิ่งใหญ่ของผู้นำกันคนละมากบ้างน้อยบ้างตามศรัทธา

วิทยุกระจายเสียงของกรมโฆษณาการได้ถูกรัฐบาลใช้เป็นแหล่งบ่มความคิดของประชาชนแหล่งใหญ่ โดยเฉพาะรายการสนทนาระหว่างนายมัน ชูชาติ กับ นายคง รักษ์ไทย....”

ดังได้กล่าวมานี้สามารถชี้ให้เห็นและยอมรับว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการ เสริมสร้าง และ เปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนผู้อ่าน ผู้ฟังหรือผู้ชมทั่วไป

จากการค้นคว้าหาหลักฐานต่าง ๆ ทางด้านนี้ในประเทศไทย ปรากฏว่ายังไม่มีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบอิทธิพลของการ อ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุกระจายเสียงและการชมโทรทัศน์ ที่มีต่อความเข้าใจในเนื้อหาที่นำมาเสนอ และวิธีการใดจะมีอิทธิพลในการ โน้มน้าวให้ผู้รับเปลี่ยนทัศนคติตามการชักจูงได้มากกว่ากัน ทั้ง ๆ ที่ในปัจจุบันนี้ วงการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ ต่างก็ขยายกิจการกันอย่างมากมาย แต่ละวงการพยายามที่จะหาข่าวคราวมาเสนอให้ทันต่อเหตุการณ์และ เสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนเสนอบทวิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อที่จะให้โน้มน้าวบุคคลให้เห็นคล้อยตามไต่มา เพราะมีทั้งภาพ แสง สี และเสียงประกอบกัน มีผู้คาดการณ์ว่าโทรทัศน์จะปฏิรูปโลกมนุษย์มากกว่าการประดิษฐ์แทนพิมพ์ ในปี ค.ศ. 1453 (เจมส์ เอ. มิเชลเนอร์ แปลโดย พิชัย วาสนาส่ง, 2516 : 82) แต่โทรทัศน์เพิ่งเข้ามามีบทบาทใน 20 ปีเศษที่ผ่านมา นี้เอง และโดยเฉพาะประเทศไทย โทรทัศน์ยังมีราคาจำหน่ายสูง และไม่สามารถแพร่ภาพไปทุกบ้านทุกตำบล เช่นเดียวกับในต่างประเทศ ซึ่งแตกต่างกับวิทยุกระจายเสียงที่แพร่ กระจายไปทั่วทั้งประเทศ ในถิ่นทุรกันดารหรือในท้องไร่ท้องนาจะพบว่าประชาชนต่างก็มีวิทยุกระจายเสียงฟัง สำหรับหนังสือพิมพ์นั้นก็สามารถหาอ่านได้ทั่วประเทศเช่นกัน โดยเฉพาะตามร้านกาแฟหรือร้านอาหารใหญ่เล็กทั่วไป จะขาดเสียมิได้ ดังนั้นสิ่งที่ควรสนใจก็คือ การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอิทธิพลของการอ่านกับ

การฟัง และการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลของการอ่านกับการฟังบทความที่กล่าวชักจูงในเรื่องต่าง ๆ นั้นจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยวิธีเดียวคือ การใช้วิธีวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างสาเหตุขึ้นโดยการให้คนกลุ่มหนึ่งอ่าน และอีกกลุ่มหนึ่งฟังบทความที่กล่าวชักจูง (สารชักจูง) ที่มีเนื้อหาเหมือนกัน เพื่อศึกษาว่าวิธีการรับทราบสารชักจูงวิธีใดจะก่อให้เกิดความเข้าใจ และเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากที่สุด โครงการวิจัยเชิงทดลองนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาอิทธิพลของวิธีการรับสารชักจูง (อ่านและฟัง) ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเท่านั้น โดยมีใ้คนำเอาเนื้อหาเฉพาะหรือลักษณะพิเศษอันใดของสื่อมวลชน อันได้แก่หนังสือพิมพ์ และวิทยุกระจายเสียงมาศึกษาด้วย

นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ได้นำเอาลักษณะของสถานการณ์ที่ปรากฏบ่อยครั้งในสังคมไทยปัจจุบัน คือ สถานการณ์กลุ่มเครือ เข้ามาศึกษาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ปรากฏชัด เพื่อแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็น อารมณ์, ทัศนคติ, ความสนใจ, พฤติกรรม ฯลฯ ดังเช่น บาวเออร์ (Bower, 1973 อ้างจาก Synder และ Monson, 1975) ได้รายงานมา จากการเปรียบเทียบตัวแปร 18 ชนิด พบว่า ความเบี่ยงเบนเฉลี่ยของพฤติกรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับตัวบุคคล 12.70 % ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ 10.17 % และขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับสถานการณ์ 20.77 % สำหรับพฤติกรรมนั้นถือว่าเป็นผลอันสืบเนื่องมาจากทัศนคติ ที่จะกำหนดให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่บุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับ (Allport, 1935 อ้างจาก Freedman, Carlsmith, Sears, 1974 : 245) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับสถานการณ์ด้วยประการหนึ่ง

เพื่อให้การวิจัยเชิงทดลองนี้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำเอาการมีโอกาสเลือกและการไม่มีโอกาสเลือกที่จะฟังหรืออ่านสารชักจูงเข้ามาศึกษาร่วมด้วย ทั้งนี้โดยได้แนวคิดมาจากการสังเกตว่า ในสภาพปกติการที่บุคคลจะรับอิทธิพลของสื่อมวลชนชนิดใดนั้น เกิดจากการเลือกอย่างอิสระของบุคคลนั้นเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ในสภาพการเรียนการสอน และในการทดลองทางจิตวิทยาสังคมส่วนมาก ผู้ถูกทดลองจะไม่มีโอกาสเลือกฟังหรือเลือกอ่านเอง แต่จะมีผู้จัดให้เชิงบังคับ ฉะนั้นจึงทำให้น่าสนใจที่จะศึกษาว่า การมีโอกาสเลือกจะเพิ่มหรือลดอิทธิพลของการชักจูงด้วยวิธีการอ่านและวิธีการรับฟังหรือไม่เพียงใด

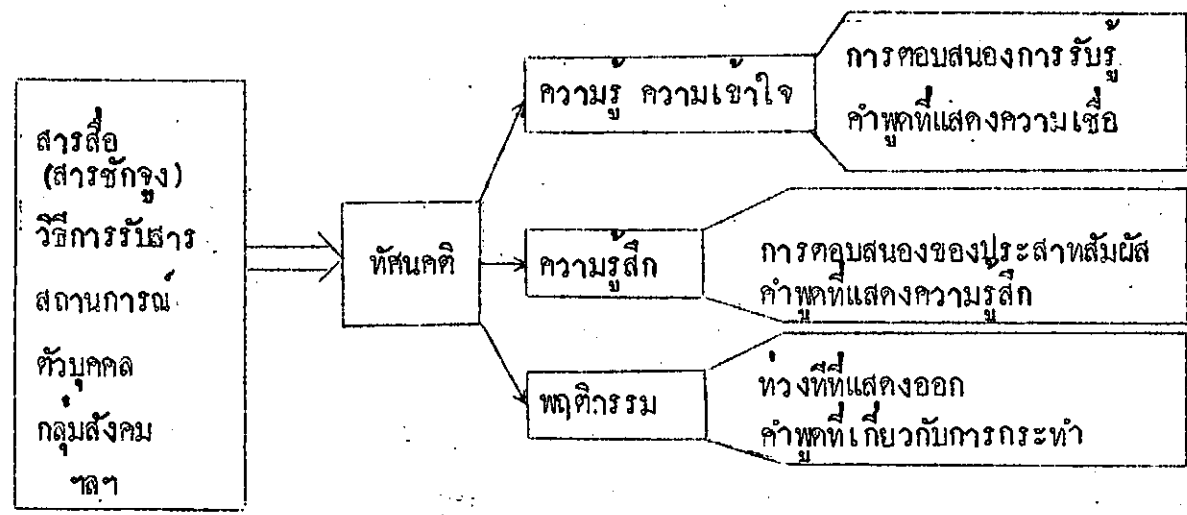
ทฤษฎีและผลวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทัศนคติและขบวนการ เปลี่ยนทัศนคติ

ในการศึกษาการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติซึ่งเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ นั้น ควรทราบความหมายของทัศนคติอันจะนำไปสู่การ เข้าใจวิธีการวัดทัศนคติด้วย ส่วนการเข้าใจ ขั้นตอนของการ เปลี่ยนทัศนคติก็เพื่อจะ ได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับลำดับการ เกิดและ เปลี่ยนทัศนคติ อันจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์

ทัศนคติเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ที่ประเมินจากความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ ตลอดจนความคิดเห็น ซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรม รมตอบสนองสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในทิศทางที่ประเมินไว้นั้น (Allport, 1935. Triandis, 1971 อ้างจาก Triandis, 1971 : 2)

ดังนั้นในการวัดทัศนคติจึงสามารถวัดได้จาก ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกมา ดังแผนภาพต่อไปนี้ ซึ่งได้แจกแจงรายละเอียดของลักษณะการที่ สามารถวัดได้ดังกล่าวไว้ด้วย

ภาพ 1 แบบแผนแสดงสิ่งก้ำกัของทัศนคติ (ดัดแปลงจาก Triandis, 1971 : 3)

นอกจากนี้ จากภาพ 1 ยังแสดงให้เห็นว่า ทักษะของบุคคลขึ้นอยู่กับสารชักจูงที่เขาได้รับ วิธีการรับสาร สถานการณ์ ฯลฯ นั่นคือเมื่อสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีความเปลี่ยนแปลงหรือแตกต่างกันไป ก็ย่อมโน้มน้าวให้ทัศนคติเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไปด้วย / ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้นำเอาวิธีการรับทราบสารชักจูงและสถานการณ์เข้ามาศึกษาวิจัยร่วมกัน ซึ่งจะได้อธิบายถึงอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง

ในการ เปลี่ยนทัศนคติของบุคคลนั้น มีขบวนการในการ เปลี่ยนทัศนคติเป็นลำดับขั้น 5 ขั้นต่อเนื่องกัน คือ (McGuire, 1969, Triandis, 1971)

ขั้นที่ 1 ขั้นความตั้งใจ คือ ขั้นที่บุคคลมีความสนใจต่อเนื้อหาของสารชักจูง มีความอยากรู้ และมีสมมติพจน์ที่จะรับรู้ถ้อยกระบวนความต่าง ๆ ถือเป็นขั้นที่บุคคลมีการ เลือกรับทราบสาร โดยที่บุคคลเกิดความตั้งใจขั้นต่อ เมื่อสารชักจูงนั้นเป็นสารที่ตนสนใจและยินดีรับทราบ

ขั้นที่ 2 ขั้นความเข้าใจ เป็นขั้นที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่บุคคลมีความตั้งใจรับทราบสารชักจูงแล้ว แสดงถึงความสามารถในการรับรู้เนื้อหาของสารชักจูง อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจเนื้อหาของสาร ยังขึ้นอยู่กับความยากง่ายของสาร ตลอดจนความเหมาะสมระหว่างสารชักจูงกับระดับการศึกษาของผู้รับ

ขั้นที่ 3 ขั้นการยอมรับ เมื่อบุคคลมีความเข้าใจสารชักจูงแล้วบุคคลจะแสดงออกใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การยอมรับการชักจูงของสารกับการไม่ยอมรับ การยอมรับการชักจูงในที่นี้ก็คือ การเชื่อตามสารชักจูง การปฏิบัติหรือการคล้อยตามสารชักจูง ซึ่งก็คือ การเปลี่ยนทัศนคติตามการชักจูงของสารนั่นเอง ส่วนการไม่ยอมรับก็เป็นไปในลักษณะตรงกันข้าม

ขั้นที่ 4 ขั้นการระลึกได้ คือ ขั้นที่แสดงถึงความคงทนของการยอมรับหรือการไม่ยอมรับการชักจูงของสาร รวมไปถึงความจำ และการเพิ่มหรือลดการยอมรับหรือการไม่ยอมรับนั้นตามกาลเวลา

ขั้นที่ 5 ขั้นการแสดงออก พิจารณาได้จากเมื่อบุคคลมีการยอมรับการชักจูงของสารทั้งสามารถที่จะระลึกได้ บุคคลย่อมแสดงพฤติกรรมให้ปรากฏ โดยสอดคล้องกับการยอมรับนั้น ๆ ซึ่งหากสารชักจูงใดสามารถโน้มน้าวให้บุคคลบรรลุขบวนการทั้ง 4 ขั้นข้างต้น และบรรลุถึง

ชั้นการ แสดงออกนั้นถือว่าเป็นการชักจูงที่ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย และแสดงถึงความสำเร็จในการชักจูงที่มีนัยคงถาวรที่สุด

ฉะนั้นวิธีการเปลี่ยนทัศนคติที่มีประสิทธิภาพย่อมจะต้องเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดขบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นความสนใจ ตั้งใจรับทราบสารชักจูง ความเข้าใจ เนื้อหาที่ชักจูงและการยอมรับการชักจูงนั้น

การวิจัยเชิงทดลองนั้นมุ่งที่จะศึกษาอิทธิพลของการอ่านและการฟังที่มีต่อการเปลี่ยนทัศนคติ การอ่านและการฟังนั้นมีขบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งมีผลต่อขั้นตอนทั้งสามในการเปลี่ยนทัศนคติ ดังจะได้กล่าวต่อไป นอกจากการอ่านกับการฟังสารชักจูงอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติในคนกลุ่มหนึ่งได้ในปริมาณที่แตกต่างกันแล้ว วิธีการรับทราบสารชักจูงนี้อาจเป็นสาเหตุร่วมกับสาเหตุอื่น ๆ ในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติได้ เช่น การที่บุคคลมีอิสระในการเลือกที่จะอ่านหรือฟังกับการขาดอิสระในเรื่องนี้ นอกจากนี้สถานการณ์กลุ่มเครือ ยังอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพจิตของผู้รับสาร และส่งผลให้การอ่านและการฟังสารชักจูงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลเพิ่มขึ้นหรือลดลงกว่าในสถานการณ์ปรากฏชัดได้ ซึ่งจะได้อธิบายและผลวิจัยในเรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวนี้เป็นลำดับไป

วิธีการรับสารชักจูงกับการเปลี่ยนทัศนคติ

วิธีการรับสารชักจูงที่จะศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือ การอ่านกับการฟัง ซึ่งวิธีการทั้งสองเป็นพื้นฐานของการเรียนหรือการศึกษาในทุกระดับ ในการพิจารณาถึงการเปลี่ยนทัศนคติ โดยการอ่านและการฟังสารชักจูงนั้น จะดำเนินการตามขั้นตอนของขบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ดังจะได้กล่าวถึงผลวิจัยที่ผ่านมาในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นความตั้งใจ เป็นขั้นที่พิจารณาถึงความสนใจที่มีต่อสารชักจูงที่ตนได้รับฟังหรืออ่าน ตลอดจนความมีสมาธิพอที่จะรับรู้เนื้อหาของสารนั้น เลียมพร ชัยพิพัฒน์ (2510) เอกกรินทร์ สุนทรพงษ์ (2510) และอรุณศรี กำลัง (2510) ได้ศึกษาในเรื่องความสนใจในการอ่านของนักเรียน โดยแยกศึกษาในเขตต่าง ๆ ของประเทศ และพบผลเช่นเดียวกันว่า นักเรียนใน

ระดับมัธยมศึกษา มีความสนใจในการอ่านหนังสือประเภทความรู้ทั่วไปเป็นอันดับหนึ่ง และสนใจหนังสือที่ให้เกร็ดความรู้สั้น ๆ เป็นอันดับรองลงมา นอกจากนี้มีนักจิตวิทยาชาวต่างประเทศได้ศึกษาถึงลักษณะของสารที่คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจที่จะรับรู้ไว้มากมาย แต่การศึกษาดังกล่าวนี้เป็นเพียงแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสารหรือหนังสือที่บุคคลสนใจ โดยไม่ได้แสดงถึงความสนใจที่เกิดขึ้นขณะอ่านสาร ในด้านการฟังก็เช่นกัน มีการศึกษาพบว่าบุคคลมีความสนใจฟังเรื่องราวที่มีประโยชน์ต่อตนหรือสอดคล้องกับความคิดของตน และอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้ศึกษาถึงความสนใจขณะฟังสาร และโดยเฉพาะการเปรียบเทียบความสนใจที่เกิดขึ้นขณะอ่านสาร กับขณะฟังสารนั้น ผู้วิจัยไม่พบหลักฐานที่จะนำมากล่าวถึงได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงใคร่ที่จะเน้นถึงข้อสังเกตเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่าความสนใจที่เกิดขึ้นขณะอ่านสาร แตกต่างกับความสนใจขณะฟังสารหรือไม่เพียงใด

✱ ในขณะอ่านสาร บุคคลต้องใช้ความสามารถในการสะกด ในการรวมคำ ตลอดจนจำแนง เนื้อความเป็นช่วงเพื่อให้เกิดความง่ายต่อการเข้าใจ จึงต้องอาศัยสมาธิในการอ่านอย่างมาก นอกจากนี้สายตาก็จ้องอยู่กับสาร สิ่งที่จะมารบกวนให้เสียสมาธิจึงมีแต่เพียงเสียงเท่านั้นและก็จะต้องเป็นเสียงที่ผิดปกติ หรือก่อความรำคาญใจอย่างมาก ซึ่งโอกาสที่เกิดขึ้นในห้องเรียนนั้นเป็นไปได้ยากมาก โดยเฉพาะในห้องทดลองที่จัดขึ้นเป็นพิเศษนั้นย่อมไม่เกิดเสียงรบกวนดังกล่าว ในทำนองเดียวกันขณะที่บุคคลฟังสารจริงๆ ที่ผู้ทดลองจัดขึ้นก็ย่อมไม่มีเสียงรบกวนอื่นใด แต่ในการฟังนั้นบุคคลใช้เพียงประสาทหูเท่านั้น เนื้อความต่าง ๆ ได้รับการอ่านให้ฟังเป็นช่วงเป็นตอนเหมาะแก่การเข้าใจอยู่แล้ว ยิ่งกว่านั้นสายตาก็ไม่ได้ถูกจำกัดให้มองไปยังแหล่งกำเนิดเสียง ดังนั้นโอกาสที่จะมีสิ่งมารบกวนให้เสียสมาธิจึงมีได้มากกว่าการอ่าน เช่น สายตามองไปพบสิ่งที่น่าสนใจสิ่งหนึ่ง ความสนใจก็อาจเบนไปยังสิ่งนั้น ๆ ได้ ทำให้ทั้งข้อสังเกตได้ว่า ขณะอ่านสารจริงๆ บุคคลมีสมาธิในการรับรู้ เนื้อความของสารมากกว่าขณะฟังสารจริงๆ นั่นคือในชั้นความตั้งใจ บุคคลมีความตั้งใจในการอ่านสารมากกว่าการฟังสาร อย่างไรก็ตามในการทดลองนี้ทำการทดลองกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 1 และปีที่ 2 ซึ่งนักศึกษาระดับนี้ย่อมได้รับการฝึกให้มีความสนใจทั้งการอ่านและการฟัง คือ ต้องมีสมาธิในการฟังการบรรยายของครู และต้องมีสมาธิในการอ่านหนังสือเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษา ฉะนั้นในชั้น

ความตั้งใจจึงกล่าวได้ว่าผู้ถูกทดลองซึ่งเป็นนักศึกษา มีความตั้งใจรับทราบสารชักจูงทั้งโดยการอ่าน และโดยการฟังในระดับที่เท่าเทียมกัน

ขั้นความเข้าใจ ความเข้าใจอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความตั้งใจอ่านหรือฟังสารชักจูงและสามารถจับใจความได้ ซึ่งแต่ละบุคคลย่อมมีความสามารถในการเข้าใจนี้แตกต่างกัน คาเวอร์ (Carver, 1935 อ้างจาก W.H.King, 1959 : 43) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างความเข้าใจอันเกิดจากการอ่านกับการฟัง และได้เสนอผลการศึกษาไว้ว่า ความเข้าใจที่เกิดจากการฟังจะมีมากเมื่อสารนั้นมีเนื้อหาง่าย ๆ และการฟังนั้นเป็นการจำกัดเวลา ผู้ฟังต้องมีความตั้งใจอย่างยิ่ง ฟังแล้วเข้าใจทันที ซึ่งแตกต่างกับการอ่าน เพราะการอ่านนั้นบุคคลสามารถใช้ความเร็วตามที่ตนเองต้องการ เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาและสามารถย้อนกลับไปอ่านซ้ำเมื่อเกิดความสงสัย ดังนั้นความเข้าใจที่เกิดจากการอ่านจึงมีมากกว่าการฟัง และเมื่อพิจารณาารวมไปถึงความสามารถในการจำก็พบว่า การอ่านเนื้อหาต่าง ๆ ทำให้จดจำได้มากกว่าการฟังเนื้อหาเหล่านั้นจากการบรรยาย (Corey, 1934 อ้างจาก W.H.King, 1959 : 43) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของแคฟเฟอรี (Caffery, 1955 อ้างจาก อินทร์ ศรีคุณ, 2507) พบว่าบุคคลที่มีความเข้าใจจากการฟังสูง ก็จะมี ความเข้าใจจากการอ่านสูงด้วย แพต (Pratt, 1956 อ้างจาก รัตนา ศิริพานิช, 2507) ก็พบผลเช่นเดียวกับแคฟเฟอรี ในเด็กเกรด 6 อินทร์ ศรีคุณ (2507) ศึกษานักเรียนไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็พบผลเช่นเดียวกัน และยังพบอีกว่าทั้งหญิงและชายมีความเข้าใจจากการอ่านกับการฟังไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลนี้ส่วนหนึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ฮาเบอร์แลน (Haberland, 1959 อ้างจาก รัตนา ศิริพานิช, 2507) คือ ฮาเบอร์แลนศึกษาเฉพาะความเข้าใจจากการฟัง และไม่พบผลแตกต่างในระหว่างเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยไฮล จำนวน 110 คนในเรื่องของความเข้าใจจากการฟังที่กล่าวนี้ ดังนั้นจึงทำให้พบผลการวิจัยที่ขัดแย้งกันโดยฝ่ายหนึ่งกล่าวว่า การอ่านย่อมทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย เข้าใจได้มาก และทำให้สามารถจดจำได้มากกว่าการฟัง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งกล่าวว่า การอ่านและการฟังให้ผลเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ความแตกต่างระหว่างเพศก็ไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านความเข้าใจ อย่างไรก็ตามรายงานผลการวิจัยดังกล่าวนี้เป็นการศึกษามุบุคคลเมื่ออยู่ในสภาพปกติ ซึ่งบุคคลมีสมาธิ แต่ถ้าในสภาพคลุมเครือ ซึ่งเป็น

เหตุให้บุคคลเสียบสมาธิไปนั้น ทำให้มองเห็นว่าการอ่านอาจมีอิทธิพลต่อความเข้าใจมากกว่า การฟัง

ชั้นการยอมรับ ซึ่งเป็นขั้นที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษา นั่นคือเป็นขั้นของการ เปลี่ยนทัศนคติภายหลังจากบุคคลเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่ชักจูงจากการอ่านหรือฟังแล้วนั้น แม้ว่า จานิส และ เคลเลย์ (Janis และ Kelley, 1953 อ้างจาก Leon Mann, 1972) จะพบผลการศึกษาคทดลองว่า การฟังหรือการอ่านไม่มีผลต่อการ เปลี่ยนทัศนคติมากเท่ากับการ แสดงบทบาทหรือแม้ว่า ฮอฟแลนด์ ลัมสแดน และ เซฟฟีลด์ (Hovland, Lumsdaine, Sheffield, 1949 อ้างจาก Triandis, 1971 : 182) จะไม่พบความแตกต่าง ในการ เปลี่ยนทัศนคติที่เกิดจากการชักจูงโดยเอกสาร ก็กับการชักจูงโดยการบรรยายก็ตาม ผู้วิจัย ก็ยังมีความเห็นว่าอาจมีความแตกต่างในการ เปลี่ยนทัศนคติจากวิธีการ รับสารทั้งสองวิธีนี้ (อ่าน กับฟัง) ซึ่งถากกลับไปพิจารณาการทดลองของ จานิส และ เคลเลย์ จะพบว่า ทั้งสองมีไทม์นิ่งที่จะศึกษาเพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลของการอ่านกับการฟังโดยตรง ส่วนการทดลองของ ฮอฟแลนด์ ลัมสแดน และ เซฟฟีลด์ ได้ศึกษาถึงการบรรยาย ซึ่งอาจมีตัวแปรแทรกซ้อนอื่น เช่น ลักษณะของผู้อ่าน ที่มาทำให้การ เปลี่ยนทัศนคติแตกต่างไปจากการฟังจากแบบที่จะศึกษาครั้งนี้

-นอกจากนี้การที่ผู้วิจัยมองเห็นว่าอาจมีความแตกต่างในการ เปลี่ยนทัศนคติจากวิธีการรับสารทั้งสองวิธีนี้ ก็เนื่องจากการพิจารณาจากความเข้าใจที่เกิดจากการอ่าน กับความเข้าใจที่เกิดจากการฟัง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการอ่านอาจมีอิทธิพลต่อความเข้าใจมากกว่า การฟัง และจากความเป็นจริงที่ว่า ระหว่างที่อ่าน ผู้อ่านมีโอกาสพิจารณาเนื้อความต่าง ๆ ตามไปค่อย และสามารถย้อนกลับมาอ่านทบทวนเมื่อเกิดความไม่เข้าใจได้ ซึ่งจะแตกต่างกับการฟังอย่างเห็นได้ชัด คือเมื่อผู้ฟังเกิดความสงสัยหรือขาดความสนใจไปชั่วระยะหนึ่ง เนื้อความของสารในช่วงนั้นก็ขาดประสิทธิภาพในการชักจูงทันที ผู้ฟังจึงไม่เกิดการคล้อยตามการชักจูงของสารเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงความเคยชินที่มีต่อการอ่านกับการฟัง กลับพบว่าคนไทยโดยเฉพาะในต่างจังหวัดมีความเคยชินต่อการฟังสารมากกว่าการอ่าน คือ มีการฟังวิทยุเป็นประจำ ซึ่งมากกว่าการอ่านหนังสือพิมพ์ แม้ในการเรียนการสอนก็ยังนิยมฟังจากครูซึ่งบรรยาย

อยู่บนารันเวียน และเท่าที่สังเกตได้พบว่าคนไทยขาดการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านมาแต่วัยเด็ก จึงทำให้ไม่สนใจที่จะอ่านสารต่าง ๆ นอกจากนั้นการฟังก็เป็นวิธีการที่สะดวกสบายกว่าการอ่านมาก แต่เมื่อพิจารณาให้ถ่องแท้ คือให้บุคคลเหล่านั้นได้มีโอกาสอ่านและอ่านใคร่เรื่องแล้วบุคคลจะรู้สึกเชื่อถือผู้ชักจูง (ผู้เขียน) มากขึ้น เพราะการพูดนั้นทำได้ง่ายกว่าการเขียนออกมาเป็นบทความใหญ่อ่าน และผู้เขียนบทความใดคั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญ มีความรู้ดี แตกต่างจากการฟังซึ่งบุคคลที่มีความรู้พอสมควรก็สามารถฟังผู้อื่นฟังได้ในเวลาอันยาวนาน

มีเหตุผลที่ชี้ให้เห็นว่าการอ่านอาจมีอิทธิพลในการชักจูงมากกว่าการฟังอีกประการหนึ่งคือ ในการทดลองเกี่ยวกับการชักจูงโดยทั่วไปได้ใช้วิธีการให้อ่านสารชักจูง ซึ่งผู้ทดลองย่อมมีความรู้สึกมั่นใจว่า การอ่านมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนทัศนคติมาก ดังเช่น การทดลองของ พรหมล สุคเจริญ (2519) และทัศนยา โฉมทิ (2518) ก็ได้ใช้การอ่านสารชักจูง และก็ได้พบว่า ผู้ถูกทดลองที่ได้อ่านสารชักจูงทั้งหมดเปลี่ยนทัศนคติตามการชักจูงอย่างมาก แม้จะพบว่าแต่ละกลุ่มมีปริมาณการ เปลี่ยนทัศนคติแตกต่างกันบ้างโดยขึ้นอยู่กับตัวแปรอื่น ๆ ที่ได้ศึกษาร่วมด้วยก็ตาม ก็ยังทำให้มองเห็นได้ว่าการอ่านมีอิทธิพลในการชักจูงสูง และอาจมีอิทธิพลมากกว่าการฟังก็ได้

การมีโอกาสเลือกกับการ เปลี่ยนทัศนคติ

การมีโอกาสเลือกเป็นการให้อิสระแก่บุคคลในการที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนการไม่มีโอกาสเลือกนั้นเป็นการที่ผู้วิจัยจัดให้บุคคลกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ผู้วิจัยต้องการ ดังนั้นเมื่อบุคคลต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ขัดกับทัศนคติของตน ทั้ง ๆ ที่ตนมีอิสระในการที่จะกระทำหรือไม่ก็ได้ บุคคลจะเกิดความรู้สึกขัดแย้งขึ้น และเมื่อเป็นเช่นนั้นบุคคลนั้นก็จะหาทางลดความขัดแย้งลง โดยการหาข้อความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการกระทำอย่างสมบูรณ์ หรือมิฉะนั้นก็ลดความสำคัญของสิ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการของการ เปลี่ยนทัศนคติให้สอดคล้องกับการกระทำนั่นเอง ผลดังกล่าวนี้เห็นไปตามทฤษฎี ความขัดแย้งของ เฟสติงเจอร์ (Festinger's cognitive dissonance theory, 1957 อ้างจาก Smith และ Brewster, 1973) มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ดังกล่าวนี้มากมาย เช่น ลินเดอร์ คูเปอร์ และโจนส์ (Linder, Cooper, Jones, 1967 อ้างจาก Berchied และ Walster, 1969) พบว่า บุคคลมีความรู้สึกขัดแย้งเมื่อเขาได้รับอิสระในการกระทำมากกว่าเมื่อเขาถูกขัดขวาง และบุคคลทั้งสามยังพบว่า การที่บุคคลมีโอกาสดูเลือกที่จะเขียนหรือไม่เขียนบทความในเรื่องที่ขัดกับทัศนคติของตน จะทำให้บุคคลที่เลือกเขียนบทความมีการเปลี่ยนทัศนคติตามบทความที่เขียนมากกว่าบุคคลที่ถูกบังคับให้เขียน นอกจากนี้ เดวิส และ โจนส์ (Devis และ Jones, 1960 อ้างจาก Freedman, Carlsmith, Sears, 1974 : 361)

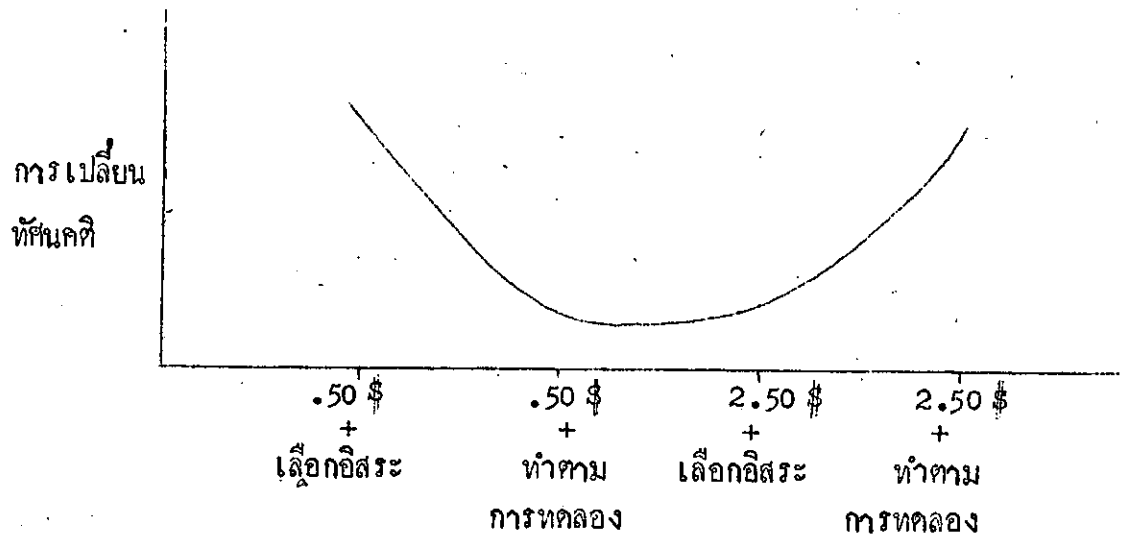
ได้เคยพบว่า การที่บุคคลมีโอกาสดูเลือกที่จะอ่านหรือไม่อ่านสารชักจูงที่ขัดกับทัศนคติของตน บุคคลจะเกิดความขัดแย้งเมื่อได้อ่านและทำให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติตามสารมากกว่าการไม่มีโอกาสดูเลือก

การทดลองอีกเรื่องหนึ่งของโจนส์ และ เบรม (Jones and Brehm, 1967)

พบว่า เมื่อไม่มีโอกาสดูเลือก (No-choice) บุคคลที่ฟังสารชักจูงทางบวกจะมีการเปลี่ยนทัศนคติมากกว่าบุคคลที่ฟังสารชักจูงทางลบ แต่เมื่อบุคคลเลือกที่จะฟัง (Choice to listen) สารชักจูงทางลบทำให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติมากกว่าสารชักจูงทางบวก ในการทดลองครั้งนี้โจนและเบรมได้อนุญาตให้บุคคลที่ไม่พอใจจะฟังในสถานการณ์ที่มีโอกาสดูเลือกออกจากห้องทดลองได้ ดังนั้นเมื่อบุคคลยังคงอยู่ในห้องเพื่อฟังสารชักจูง บุคคลนั้นย่อมเกิดความขัดแย้งขึ้นในใจอยู่บ้าง และความขัดแย้งเพิ่มขึ้นเมื่อเขาได้รับฟังสารชักจูงทางลบซึ่งกล่าวถึงแต่สิ่งที่ไม่ดี สร้างให้เกิดความไม่สบายใจและความวิตกกังวล ดังนั้นเขาจึงมีการเปลี่ยนทัศนคติตามการชักจูงของสารชักจูงทางลบนั้นมากกว่าสารชักจูงทางบวก ซึ่งสารชักจูงทางบวกไม่ได้ทำให้เกิดปริมาณความขัดแย้งเพิ่มขึ้นเลย ส่วนการไม่มีโอกาสดูเลือกนั้นบุคคลรู้สึกสบายใจต่อการที่จะคล้อยตามการชักจูงของสารหรือไมก็ได้ ดังนั้นเมื่อสารชักจูงทางลบสร้างความไม่สบายใจ เขาก็สามารถที่จะหลีกเลี่ยงและไม่สนใจ แต่สารชักจูงทางบวกไม่ก่อให้เกิดความไม่สบายใจดังกล่าว จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูงทางบวกซึ่งเขาพอใจที่จะฟังมากกว่าสารชักจูงทางลบซึ่งเขาไม่พอใจที่จะฟัง

การทดลองอีกเรื่องหนึ่งคือการทดลองของ ลินเดอร์ และคณะ (Linder et al., 1967

อ้างจาก Berkowitz, 1974 : 222) โดยนำเอาคำของรางวัลมาเกี่ยวข้องกับควย พวกเขาให้ความเห็นว่ามีการเปลี่ยนทัศนคติเป็นรูปตัว U ตามภาพ 2

ภาพ. 2 การเปลี่ยนทัศนคติ ในสภาวะการทดลอง 4 อย่าง

นั่นคือในสภาวะที่ได้รับเงินน้อยบุคคลที่มีอิสระในการเลือกจะมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่าบุคคลที่ไม่มีอิสระในการเลือก (ทำตามที่ผู้ทดลองบอก) ส่วนในกรณีที่ได้รับเงินมาก การเปลี่ยนทัศนคติกลับเป็นในลักษณะตรงกันข้าม สำหรับการทดลองในการวิจัยครั้งนี้ไม่มีเงินรางวัลให้แก่ผู้เข้าร่วมทดลอง ซึ่งอาจเทียบได้กับกรณีที่ได้รับเงินรางวัลน้อย

ผลการศึกษาทดลองทั้งนี้กล่าวมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่า การมีโอกาสเลือกอันเป็นการให้อิสระแก่ผู้ถูกทดลอง ทำให้ผู้ถูกทดลองมีความรู้สึกรับผิดชอบในการกระทำของตน ให้ความสนใจเอาใจใส่ต่อกิจกรรมนั้นมากขึ้น ทำให้มีการเปลี่ยนทัศนคติตามการชักจูงมากกว่าผู้ถูกทดลองที่ไม่ได้มีโอกาสเลือก

อย่างไรก็ตามการให้อิสระในการเลือกในการทดลองที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น เป็นการให้เลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ แต่ในการทดลองครั้งนี้เป็นการให้เลือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่างที่กำหนดให้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรพิจารณาถึงการกระทำทั้งสองสิ่งที่คุณเลือก ซึ่งเมื่อเกิดการเลือกนั้นบุคคลย่อมมีการนำเอาความพอใจเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทำให้เกิดสถานการณ์ในการเลือกสิ่ง 2 สิ่งตามลักษณะแห่งความพอใจดังนี้ (Lewin, 1935 อ้างจาก Insko, 1967)

- สถานการณ์ที่ 1 เมื่อสิ่งที่เลือกเป็นสิ่งที่พอใจทั้งสองสิ่ง (approach - approach)
- สถานการณ์ที่ 2 เมื่อสิ่งที่เลือกเป็นสิ่งที่ไม่พอใจทั้งสองสิ่ง (avoidance-avoidance)
- สถานการณ์ที่ 3 เมื่อสิ่งที่เลือกนั้น สิ่งหนึ่งเป็นที่พอใจ แต่อีกสิ่งหนึ่ง เป็นสิ่งที่ไม่พอใจ (approach-avoidance)

การศึกษารังนี้เป็นการศึกษานิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 ทำให้เชื่อมั่นในความบุคคลในระดัมนั้นย่อมมีความพอใจที่จะอ่านและฟังสาร หรืออย่างน้อยก็ควรมีความพอใจวิธีใดวิธีหนึ่ง เพราะทั้งสองวิธีการนี้ (อ่านและฟัง) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเรียนทุกระดับ และเป็นพื้นฐานของการศึกษาค้นคว้า ดังนั้นในสถานการณ์ที่ 2 คือ เมื่อสิ่งที่เลือกเป็นสิ่งที่ไม่พอใจทั้งสองสิ่งจึงไม่นำมาพิจารณา สำหรับสถานการณ์ที่ 1 คือ เมื่อสิ่งที่เลือกเป็นสิ่งที่พอใจทั้งสองสิ่งซึ่งหากเป็นความพอใจอย่างมากและบุคคลมีความจำเป็นที่ต้องเลือก ก็จะเข้าข่ายของ "รักที่เสียคาบอง" นั่นคือมีความลำบากใจต่อการตัดสินใจเลือกนั้น และภายหลังจากตัดสินใจแล้วบุคคลจะเกิดความขัดแย้งในใจ (Conflict) ทันที ซึ่งเขาก็จะกำจัดความคับข้องใจหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น โดยหาเหตุผลมาสนับสนุน เป็นการเพิ่มความน่าปรารถนาแก่สิ่งที่เลือกและลดความน่าปรารถนาของสิ่งที่ไม่เลือก (Brehm, 1956 อ้างจาก Insko, 1967 : 207) ส่วนในสถานการณ์ที่ 3 เมื่อสิ่งที่เลือกสิ่งหนึ่งเป็นที่พอใจและอีกสิ่งหนึ่งไม่เป็นที่พอใจนั้น ถ้าบุคคลเลือกสิ่งที่พอใจก็ไม่เกิดความขัดแย้งในใจใด ๆ แต่ถ้าเขาเลือกสิ่งที่ไม่พอใจไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม เขาย่อมเกิดความขัดแย้งในใจอย่างมากและความรู้สึกนี้เองที่เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมาชอบสิ่งที่เลือกอย่างมาก

สำหรับการเลือกระหว่างการอ่านกับการฟังนั้น ผู้วิจัยเองมองเห็นว่า การมีโอกาสเลือกในที่นี้คือเลือกที่จะอ่านหรือฟังตามความพอใจ โดยทั้งการอ่านและการฟังเป็นวิธีการที่ผู้เลือกพอใจทั้งสองวิธี หรือผู้เลือกพอใจวิธีหนึ่งไม่พอใจอีกวิธีหนึ่งนั้น มีบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยมากกว่า

การไม่มีโอกาสเลือก ทำให้หน้าสนใจศึกษาว่า บรรยากาศที่ต่างกันนี้จะช่วยเตรียมจิตใจบุคคลให้
คล้อยตามการชักจูงได้แตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

สถานการณ์คลุมเครือกับการ เปลี่ยนทัศนคติ

สถานการณ์คลุมเครือมีผลโดยตรงต่อสภาพจิตของบุคคล เพราะความคลุมเครือ
ทำให้บุคคลรู้สึกไม่สบายใจ เกิดความสงสัย แปลกใจ รู้สึกวิตกกังวล ประจวบเหมาะที่จะหาคำตอบ
หรือหาแนวทางที่จะดำเนินการ อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อลดความรู้สึกทั้งหลายนั้น ในการสร้างให้เกิด
ความคลุมเครือในการทดลอง นักจิตวิทยาได้ใช้วิธีการที่แตกต่างกันหลายวิธี เช่น อัลเลน (Allen,
1965) ให้ความเห็นว่าการยากของงานทำให้เกิดความคลุมเครือ คือ งานที่มีความยุ่งยากใน
การทำหรือทำให้สำเร็จได้ยาก จะทำให้บุคคลเกิดความคลุมเครือในการกระทำและการตัดสินใจ
ประสงค์ สุริยชนาภาส (2518) ได้นำความคิดนี้มาใช้ โดยทำให้เกิดความคลุมเครือขึ้นจาก
การให้ข้อมูลทดลองที่ความหมายของภาพ ภาพที่ตีความหมายได้ยากหรือตีความหมายได้ต่าง ๆ กัน
มากแสดงว่ามีความคลุมเครือมาก และภาพที่ตีความหมายได้แตกต่างกันน้อยแสดงว่ามีความคลุมเครือ
น้อย ผลที่ได้รับคือ ในสภาพคลุมเครือมากหัวหน้ามีอิทธิพลต่อลูกน้องมากกว่าในสภาพคลุมเครือ
น้อย ซึ่งแสดงว่าในสภาพที่มีความคลุมเครือบุคคลพร้อมที่จะยอมรับอิทธิพลหรือการชักจูงจากบุคคลอื่น ส่วน
ฮอฟแลนด และ เคลเลย์ (Hovland and Kelley, 1953 อ้างจาก Leon Mann,
1972) ใช้สารชักจูงที่มีเนื้อหาซับซ้อนทำให้เกิดความคลุมเครือแก่ผู้อ่าน แต่ผลที่ได้รับคือผู้
อ่านไม่สามารถสรุปความใด ทำให้สารนั้นขาดความหมายไป และไม่ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนทัศนคติตามสาร
จึงแตกต่างกับสารชักจูงที่มีความชัดเจนไม่ซับซ้อนซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ และมองเห็นแนวทาง
ของการชักจูงจึงมีการ เปลี่ยนทัศนคติตามสารมากกว่า จากการทดลองของ ฮอฟแลนด และ เคลเลย์
นี้แสดงให้เห็นว่าสารชักจูงที่มีเนื้อหาคลุมเครือในตัวเองจะขาดประสิทธิภาพในการชักจูง และมีความ
แตกต่างกับความคลุมเครือจากงานที่ทำได้ยาก ซึ่งจะมีประสิทธิภาพต่อการทำให้บุคคลคล้อยตามผู้อื่น
ได้ง่าย อย่างไรก็ตามการทดลองที่กล่าวมาข้างต้นนี้ยังไม่แสดงให้เห็นถึงการ เปลี่ยนทัศนคติที่เด่นชัด
ดังที่ ราเวน (Raven, 1959 อ้างจาก Allen, 1965 : 144) ได้ทำการศึกษาไว้

ราเวนซ์ให้เห็นว่า เมื่อบุคคลเขียนเรื่องราวที่บิดเบือนไปจากทัศนคติของเขาให้ผู้อื่นอ่าน เขาจะเปลี่ยนทัศนคติให้สอดคล้องกับการกระทำ ซึ่งอาจมีสาเหตุได้ว่า เนื่องจากบุคคลเกิดความคลุมเครือในการกระทำของตนเอง คือ ไม่ทราบว่าเหตุใดตนจึงเขียนเรื่องราวที่ขัดกับทัศนคติของตน ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น และหาทางลดความขัดแย้งลงโดยการเปลี่ยนทัศนคติให้สอดคล้องกับการกระทำ การศึกษาของราเวนซ์ได้ผลเช่นเดียวกับของ แฮร์ริสและแทมเลอร์ (Harris and Tamler, 1971: 127-134) ซึ่งได้นำเอาค่าของรางวัลเข้ามาเกี่ยวข้องกับควม โดยทั้งสองพบว่า บุคคลที่ได้รับเงินน้อยในการเขียนบทความที่ขัดกับทัศนคติมีความรู้สึกคลุมเครือในการกระทำ เขาจึงเกิดความขัดแย้งในใจและทำให้มีการเปลี่ยนทัศนคติตามบทความที่เขียน แต่บุคคลที่ได้รับเงินจำนวนมากในการเขียนบทความมีความรู้สึกชัดเจนในการกระทำ คือ เขารู้สึกว่าได้รับการจางวานให้เขียน ทำให้ไม่เกิดการเปลี่ยนทัศนคติตามบทความที่เขียน

เมื่อเป็นดังนี้แล้ว ทำให้มองเห็นว่าบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์คลุมเครือมีการเปลี่ยนทัศนคติตามการชักจูงมากกว่าบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ปรากฏชัด

โครงการวิจัยเชิงทดลองนี้ได้นำเอาเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ มาสร้างให้เกิดความคลุมเครือขึ้น โดยได้แนวคิดมาจากการทดลองของ แซกเตอร์ (Schachter, 1959) อ้างจาก Jones and Gerard, 1967 : 371 - 372) ซึ่งทำการทดลองโดยให้ผู้ถูกทดลองได้เห็นห้องทดลองที่มีสายไฟมากมาย และบอกกับผู้ถูกทดลองว่าเป็นการทดลองเกี่ยวกับความทนทานต่อกระแสไฟฟ้า กลุ่มแรกได้รับคำสั่งว่าจะมีไฟดูดรุนแรง กลุ่มที่สองได้รับคำสั่งว่าจะมีกระแสไฟดูดไม่รุนแรง แล้วให้ผู้ถูกทดลองเลือกรอคคนเดียว หรือรอเป็นกลุ่มหรืออย่างไรก็ได้ ผลปรากฏว่ากลุ่มที่มีความวิตกกังวลมากคือกลุ่มแรก เลือกรอคคนเดียว 9.4 % เลือกรอเป็นกลุ่ม 63 % ส่วนกลุ่มที่สองมีความวิตกกังวลน้อย เลือกรอเป็นกลุ่ม 33 % และรออย่างไรก็ได้ 60 % จากการทดลองของแซกเตอร์นี้ จะเห็นว่าการที่บุคคลได้เห็นห้องทดลองและทราบว่าตนเองเข้าทำการทดลองเพื่อทดสอบความทนทานของตนเองที่มีต่อกระแสไฟฟ้า เป็นการสร้างให้เกิดความวิตกกังวลขึ้นซึ่งในขณะนั้นบุคคลจะมีความรู้สึกไม่แน่ใจ หวาดหวั่น เกิดความคลุมเครือต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในห้องทดลอง และเมื่อทราบว่าจะมีไฟดูดรุนแรงก็ยิ่งรู้สึกวิตกกังวลเพิ่มขึ้น เขาไม่แน่ใจว่าจะมีอันตราย

หรือเจ็บปวดเพียงไร เมื่อเป็นเช่นนั้นกลุ่มที่ได้ทราบว่ามีไฟคุกรุ่นแรงจึงเลือกรอเป็นกลุ่มมากกว่า เนื่องจากเขาต้องการที่จะหาข้อมูลเพิ่มเติมจากบุคคลอื่น คือ ว่าคุณบุคคลอื่นวิตกกังวลเหมือนเขาหรือไม่ มีปฏิกิริยาอย่างไร และในสถานการณ์เช่นนั้นทำให้มองว่าคุณบุคคลพร้อมที่จะคล้อยตาม การชักจูงได้ง่าย นั่นคือถ้าบุคคลในกลุ่มเขาทำการทดลองอย่างไม่ทวาทหวั่น เขาก็จะเข้าทำการทดลองเช่นกัน แต่ถ้าบุคคลในกลุ่มชักจูงให้ไม่รวมการทดลอง เขาก็อาจไม่เข้าทำการทดลอง ควบตามการชักจูงนั้น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า เมื่อบุคคลอยู่ในสถานการณ์คลุมเครือ บุคคลมีความวิตกกังวลสูงกว่าเมื่ออยู่ในสถานการณ์ปรากฏชัด และความวิตกกังวลนี้ทำให้บุคคลพร้อมที่จะคล้อยตามการชักจูงได้ง่าย

ดังนั้นสถานการณ์คลุมเครือในการวิจัยครั้งนี้จึงถูกสร้างขึ้นโดยให้ผู้ถูกทดลองได้รับ คำชี้แจงที่คลุมเครือเกี่ยวกับอาการที่จะ เกิดขึ้นจากการผ่านกระแสไฟฟ้าเข้าสู่ร่างกาย ส่วนใน สถานการณ์ปรากฏชัดผู้ถูกทดลองได้รับคำชี้แจงที่ชัดเจนเกี่ยวกับอาการที่จะ เกิดขึ้นในการผ่านกระแส ไฟฟ้าเข้าสู่ร่างกาย จากนั้นจึงดำเนินการทดลองตามที่จัดไว้ ซึ่งก็เป็นที่ยอมรับว่าผู้ถูกทดลอง ในสถานการณ์คลุมเครือจะมีความรู้สึกวิตกกังวล และมีการ เปลี่ยนทัศนคติตามการชักจูงของสาร มากกว่าผู้ถูกทดลองที่อยู่ในสถานการณ์ปรากฏชัด

*จากรายงานผลการค้นคว้าวิจัยดังกล่าวมาแล้วสนับสนุนว่า บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ คลุมเครือมีการ เปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูงมากกว่าบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ปรากฏชัด และถึงได้ กล่าวมาแล้วว่าการอ่านมีอิทธิพลในการชักจูงมากกว่าการฟัง ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลร่วมของ สถานการณ์และวิธีการรับสารทั้งสองนั้น ก็ทำให้คาดคะเนได้ว่า กลุ่มที่มีการ เปลี่ยนทัศนคติตาม สารชักจูงมากที่สุด คือ กลุ่มบุคคลที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือและได้อ่านสารชักจูง ซึ่งผู้วิจัยจะ ได้ทำการศึกษาต่อไป

สำหรับการมีโอกาเลือกและการไม่มีโอกาสเลือกเมื่อบุคคลอยู่ในสถานการณ์คลุมเครือ หรือสถานการณ์ปรากฏชัด มีข้อสังเกตว่า ทั้งสถานการณ์คลุมเครือและการมีโอกาเลือกต่างก็มี อิทธิพลต่อการทำให้บุคคล เกิดการ เปลี่ยนทัศนคติตามการชักจูง ดังนั้นเมื่อนำตัวแปรทั้งสองมาศึกษา ร่วมกัน คือ บุคคลมีโอกาเลือกในขณะที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ บุคคลในกลุ่มนี้ก็ได้รับการคาดหมาย

ว่ามีการเปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูงมากกว่ากลุ่มอื่น หรือกล่าวได้ว่ากลุ่มที่มีโอกาสเลือกและอยู่ในสถานการณัคลุมเครือมีการ เปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูงมากที่สุด ส่วนการที่บุคคลมีโอกาเลือกอ่านหรือเลือกฟังกับการได้อ่านหรือได้ฟังโดยไม่มีโอกาสเลือกในขณะที่ได้รับสถานการณัคลุมเครือหรือสถานการณัปรากฏชัด จะทำให้บุคคลนั้นเกิดการ เปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูงที่ได้รับแตกต่างกันอย่างไรนั้น จะใ้ทำการศึกษาจากการวิจัยเชิงทดลองนี้ด้วย

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลของวิธีการรับสาร คือ ระหว่างการอ่านกับการฟัง สารชักจูงที่มีต่อการ เปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูง
2. เพื่อศึกษาและ เปรียบเทียบอิทธิพลระหว่างการมีโอกาสเลือกฟังหรืออ่านกับการไม่มีโอกาสเลือก ที่มีต่อการ เปลี่ยนทัศนคติ
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของสถานการณัคลุมเครือที่มีต่อความวิตกกังวล และการเปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูง
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลรวมของวิธีการรับสาร การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก และสถานการณัที่มีต่อการ เปลี่ยนทัศนคติ

ความสำคัญของการวิจัย

การทำกรวิจัยเชิงทดลองนี้ เพื่อที่จะ แสดงให้เห็นการ เปลี่ยนทัศนคติของคนไทย โดยการนำเอาวิธีการอ่านและฟังซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการรับทราบขอความรู้ต่าง ๆ และนำสถานการณัคลุมเครือซึ่งพบเสมอในปัจจุบันมาประยุกต์ศึกษา จากผลการศึกษานี้จะชี้ให้เห็นอิทธิพลของวิธีการสื่อสารคมนาคมที่สามารถโน้มน้าวประชาชนให้หลงเชื่อหรือคล้อยตามการชักจูง ซึ่งจะ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศและ เฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณัปัจจุบันซึ่งประชาชนยังมีความคลุมเครือ

ต่อระบบต่าง ๆ ภายในประเทศ นอกจากนี้ผลการค้นคว้าทดลองนี้ยังเป็นรากฐานของการค้นคว้าทางคำศัพท์ต่อไป

นิยามปฏิบัติการ

ตัวแปรอิสระ ในการทดลองนี้มีตัวแปรอิสระ 3 ตัว คือ วิธีการรับสาร การมีหรือการไม่มีโอกาสเลือก และลักษณะของสถานการณ์

1. วิธีการรับสาร คือ การกระทำที่ทำให้ผู้ถูกทดลองได้รับทราบเนื้อหาของสารชักจูง ซึ่งมีอยู่ 2 วิธีคือ การอ่าน และการฟัง

การอ่าน หมายถึง อ่านเอาเนื้อความจากกระดาษโรเนียวที่ผู้วิจัยแจกให้
การฟัง หมายถึง ฟังเอาเนื้อความจากเทปคัสเซตที่ตั้งอยู่ในห้องทดลอง

2. การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก แบ่งเป็น การมีโอกาสเลือกกับการไม่มีโอกาสเลือก
การมีโอกาสเลือก หมายถึง การที่กลุ่มของผู้ถูกทดลองได้รับอิสระในการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย คือ ถือเสียงข้างมากกว่า กลุ่มของตนเลือกอ่านหรือเลือกฟังสารชักจูง
การไม่มีโอกาสเลือก หมายถึง การที่กลุ่มของผู้ถูกทดลองได้รับทราบว่ากลุ่มของตนถูกกำหนดให้อ่านหรือฟังสารชักจูง

3. ลักษณะของสถานการณ์คือภาวะที่เร้าให้ผู้ถูกทดลองเกิดความรู้สึกที่ต้องการในการวิจัยเชิงทดลองนี้มี 2 สถานการณ์คือ

สถานการณ์คลุมเครือ หมายถึง ภาวะที่ผู้ถูกทดลองมีความรู้สึกสงสัยไม่แน่ใจ งุนงง ซึ่งเกิดจากการที่ผู้ถูกทดลองได้รับคำชี้แจงที่ไม่ชัดเจน เกี่ยวกับสภาพที่ตนต้องประสบจากเครื่องไฟฟ้าที่ตั้งอยู่ในห้องทดลอง

สถานการณ์ปรากฏชัด หมายถึง ภาวะที่ผู้ถูกทดลองมีความเข้าใจแจ่มชัดซึ่งเกิดจากการที่ผู้ถูกทดลองได้รับคำชี้แจงที่ชัดเจน เกี่ยวกับสภาพที่ตนต้องประสบจากเครื่องไฟฟ้าที่ตั้งอยู่ในห้องทดลอง

ตัวแปรตาม ในการทดลองนี้จะศึกษาตัวแปรตาม 3 ตัว คือ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความวิตกกังวล และความจำ

1. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หมายถึง การที่ผู้ถูกทดลองมีทัศนคติที่ดีต่อการทดลอง และแสดงความจำนงที่จะเข้ารับการทดลองด้วย เครื่องไฟฟ้าหลังจากที่ได้อ่านหรือฟังสารชักจูงตาม ขั้นตอนและผู้วิจัยจัดไว้ให้ การแสดงความจำนงนี้เกิดขึ้นทั้ง ๆ ที่ทราบว่าตนมีสิทธิที่จะไม่เข้าร่วม การทดลองได้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคตินี้วัดโดยแบบวัดทัศนคติ การมีคะแนนสูงจากแบบวัดทัศนคติ แสดงว่ามีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติคล้อยตามการชักจูงมาก

2. ความวิตกกังวล หมายถึง ความรู้สึกไม่สบายใจ หวาดกลัวการถูกทดลอง หรือถูกช็อตด้วยเครื่องช็อตไฟฟ้า ซึ่งวัดได้โดยแบบวัดความวิตกกังวล การได้คะแนนสูงจากแบบวัดแสดงว่ามีความวิตกกังวลสูง

3. ความจำ หมายถึง ความสามารถในการระลึกถึงเนื้อหาของสารชักจูง ซึ่งวัดโดยแบบวัดความจำ การได้คะแนนสูงจากแบบวัดแสดงว่ามีความจำเนื้อหาของสารได้มาก

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยเชิงทดลองนี้ เป็นการฝึกหัดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาแต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 15 คน รวม 10 กลุ่ม ซึ่งมีแบบแผนทางสถิติของตัวแปรอิสระดังนี้

	การมีโอกาสเลือก		การไม่มีโอกาสเลือก		ควบคุม
	อ่าน	ฟัง	อ่าน	ฟัง	
สถานการณ์กลุ่มเครือ	15	15	15	15	15
สถานการณ์ปรากฏชัด	15	15	15	15	15

สมมุติฐานในการวิจัย

จากทฤษฎีและผลวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถตั้งสมมุติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

- ✓ 1. การอ่านสารชักจูงทำให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติตามสาร มากกว่าการฟังสารชักจูง
2. การมีโอกาสเลือก (ไม่ว่าจะเลือกอ่านหรือเลือกฟังสาร) ทำให้บุคคลนั้นเปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูงมากกว่าบุคคลที่ไม่มีโอกาสเลือก
3. บุคคลที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ มีการเปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูงมากกว่าบุคคลที่ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด
4. บุคคลที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือมีความวิตกกังวลสูงกว่าบุคคลที่ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด
5. บุคคลที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ และได้อ่านสารชักจูง มีการเปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูงมากที่สุด
6. บุคคลได้รับสถานการณ์คลุมเครือ และมีโอกาสเลือกที่จะฟังหรืออ่านสารชักจูง มีการเปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูงมากที่สุด
7. บุคคลที่มีโอกาสเลือก เมื่ออ่านสารชักจูงในสถานการณ์คลุมเครือมีการเปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูงมากที่สุด

บทที่ 2

วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยเชิงทดลองนั้นผู้ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อันเนื่องมาจากการอ่านและการฟังสารคดีจริงในสถานการณ์ที่มีความคลุมเครือและปรากฏชัด โดยที่ผู้ถูกทดลองบางกลุ่มมีโอกาสเลือกที่จะอ่านหรือฟัง และกลุ่มอื่นที่เหลือไม่มีโอกาสเลือกวิธีการรับสาร นอกจากศึกษาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติแล้ว การทดลองนี้ยังศึกษาปริมาณความวิตกกังวล และปริมาณความจำของผู้ถูกศึกษา ภายใต้อิทธิพลของสภาวะการทดลองข้างต้นด้วย

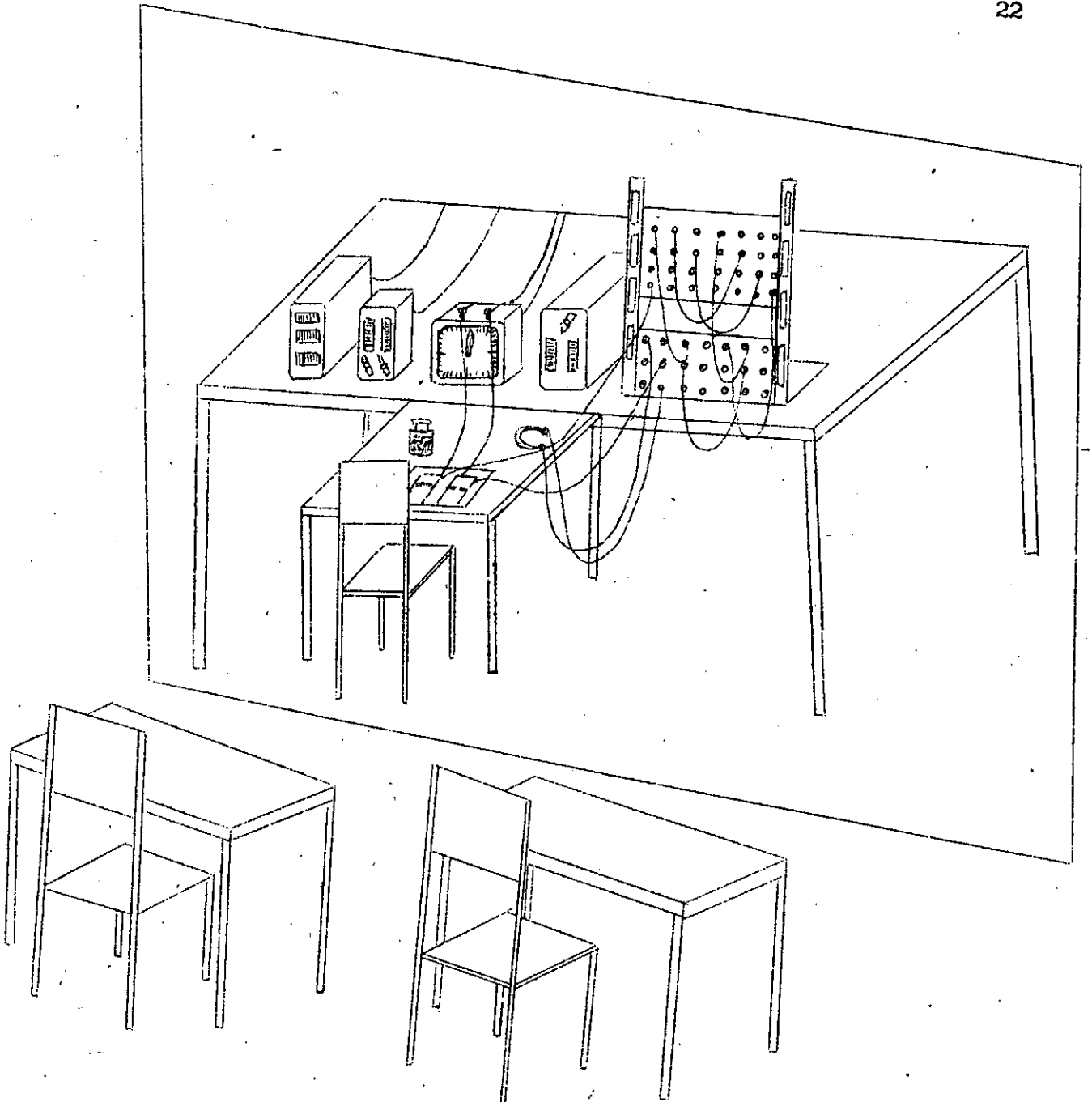
กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกศึกษานิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 150 คน เป็นชาย 64 คน เป็นหญิง 86 คน โดยสุ่มเข้ากลุ่มอย่างละกลุ่มละ 15 คน จำนวน 10 กลุ่ม

เครื่องมือประกอบการทดลอง

เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัย (ผู้ทดลอง) จึงต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ อันจะทำให้ห้องทดลองมีบรรยากาศตามจุดหมายของการทดลอง รวมไปถึงการจัดเตรียมแบบวัดทัศนคติ แบบวัดความวิตกกังวล และแบบวัดความจำให้พร้อม โดยผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวม จัดตั้ง และสร้างเครื่องมือต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทั้งนี้ได้รับความเอื้อเฟื้อให้ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ จาก ดร.ระวิพันธ์ โสมนะพันธุ์ และได้รับความกรุณาตรวจสอบแบบวัดต่าง ๆ จาก ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน ซึ่งมีรายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ดังนี้

1. เครื่องช็อตไฟฟ้า / ประกอบด้วยอุปกรณ์ไฟฟ้าหลายชิ้น ได้แก่ แฉงไฟฟ้า วัลคัมมิเตอร์ และมีเตอร์อื่น ๆ จักตอสายไฟให้ครบวงจรและต่อโยงกับเครื่องสวมหัวและแผ่นโลหะ

ภาพ 3 เครื่องชุดไฟฟ้าในห้องกระจก . ซึ่งมองได้จากห้องสังเกตการณ์

2 แผ่นที่วางอยู่บนแท่นวางมือ นอกจากนี้ก็มีขั้วครบจรูยาประมาณ 200 เม็ดวางอยู่ข้างแท่นวางมือ (ดูภาพ 3) อุปกรณ์ทั้งหมดตั้งแสดงไว้บนโต๊ะภายในห้องทดลองของสถาบันวิจัย-พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ห้องทดลองที่กล่าวนี้มีลักษณะเป็น 2 ห้องคือ ห้องกระจกห้องหนึ่ง และห้องสังเกตการณ์ซึ่งสามารถมองเห็นเครื่องช็อตไฟฟ้าที่ตั้งอยู่ภายในห้องกระจกได้ชัดเจนอีกห้องหนึ่ง ห้องสังเกตการณ์เป็นห้องที่ถูกทดลองนั่งตอบแบบวัดทั้ง 3 นับ

เครื่องช็อตไฟฟ้าที่จัดตั้งไว้ในห้องทดลองมีจุดประสงค์เพียงเพื่อให้ผู้ถูกทดลองเชื่อว่ามีการช็อตไฟฟ้าเกิดขึ้นจริง โดยเครื่องมืออยู่ในสภาพพร้อมที่จะไร้ได้ทันที เป็นการเราให้เกิดความรู้สึกร่วมในการทดลอง ในลักษณะธรรมชาติที่สุดตามวิธีการของแซคเตอร์ (Schachter, 1959 ดูรายละเอียดในหน้า 15)

2. สารชกฐง เป็นบทความที่ผู้วิจัยเขียนขึ้นเอง โดยประมวลความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การทดลองทางจิตวิทยา ตลอดจนความเป็นจริงต่าง ๆ ในอดีต ประกอบกันเป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณประโยชน์ที่ได้รับจากการทดลอง ความสำคัญและอุปสรรคของการศึกษาโดยการทดลอง , ที่สำคัญคือมีเนื้อความโน้มน้าวให้ผู้รับสาร (ผู้อ่านหรือผู้ฟัง) เสียสละเพื่อเข้าร่วมการทดลองในครั้งนี้ สารชกฐงดังกล่าวมีความยาว 3 หน้ากระดาษพิมพ์ ใช้เวลาอ่านประมาณ 10 - 12 นาที

สารชกฐงนี้ได้รับการตรวจและแก้ไขเนื้อความตลอดจนสำนวนภาษาให้เป็นบทความที่อ่านง่ายและมีประสิทธิภาพในการชกฐงได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยอาจารย์ผู้มี ความชำนาญ 1 ท่าน และนิสิตปริญญาโทชั้นปีที่ 2 อีก 2 ท่าน จากนั้นได้ทดลองใช้สารชกฐงที่สร้างขึ้นกับนิสิตชั้นปีที่ 2 (ซึ่งไม่ใช่ในกลุ่มตัวอย่าง) จำนวน 5 คน และได้พิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องอีกครั้งหนึ่ง จึงทำให้ได้สารชกฐงที่ต้องการ ดังปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก

3. สารควบคุม เป็นบทความที่จัดให้ผู้ถูกทดลองในกลุ่มควบคุมอ่าน ผู้ถูกทดลองในกลุ่มนี้จะได้มีช่วงเวลาการตอบแบบวัดเท่ากับกับผู้ถูกทดลองในกลุ่มทดลอง สารควบคุมที่ใช้

ในการทดลองครั้งนี้เป็นบทความที่กล่าวถึงเรื่องราวที่เป็นกลางอื่น ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการทดลอง ผู้วิจัยได้เลือกเรื่อง "หนุ่มสาวกับการศึกษา" ของ ดร. กอ สวัสดิ์พานิชย์ (2519) เป็นสารควบคุม เพราะเห็นว่า เป็นบทความที่มีความยาวใกล้เคียงกับสารชักจูง คือ ยาวประมาณ 3 หน้ากระดาษพิมพ์ และไม่มีเนื้อความส่วนใดพาดพิงถึงการศึกษาหรือการทดลองในครั้งนี้ ทั้งยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ถูกทดลองซึ่งเป็นวัยหนุ่มสาว จึงเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจด้วย

4. แบบวัดทัศนคติ ประกอบด้วยข้อความ 10 ข้อ ซึ่งเน้นเฉพาะทัศนคติที่มีต่อการเข้าร่วมการทดลองในเรื่องอิทธิพลของกระแสไฟฟ้าที่มีต่อร่างกายมนุษย์ โดยแยกกล่าวใน 2 ลักษณะคือ ทัศนคติทางบวกอันได้แก่การยินดีให้ความร่วมมือ และแสดงความจำนงที่จะรับประทานยา และเข้ารับการช็อตไฟฟ้า ทั้งปรารถนาที่จะเสียสละให้กับการทดลอง ข้อคำถามที่แสดงทัศนคติทางลบมีอยู่ 4 ข้อ คือ ข้อ 1, 2, 8, 9 ข้อคำถามอีกลักษณะหนึ่งคือข้อคำถามที่แสดงทัศนคติทางลบ ได้แก่ การไม่ให้ความร่วมมือและปฏิเสธที่จะรับประทานยาหรือเข้ารับการช็อตด้วยไฟฟ้า ทั้งแสดงความเห็นด้วยกับเหตุผลอันที่น่ามาอ้าง เพื่อไม่เข้าร่วมการทดลอง ข้อคำถามที่แสดงทัศนคติทางลบคือข้อที่เหลือ ได้แก่ข้อ 3, 4, 5, 6, 7, 10 รวม 6 ข้อ ข้อคำถามทั้ง 10 ข้อนี้แต่ละข้อมีมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scales) แบบ 6 ที่เลือก คือ ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อคำถามแต่ละข้อนั้น (ดูภาคผนวก ก หน้า 69)

สำหรับการตรวจให้คะแนนแบบวัดทัศนคตินั้น คิดตามตัวเลือกที่ผู้ถูกทดลองประเมินไว้ และเนื่องจากมีข้อความทั้งทางบวกและทางลบ จึงแยกการให้คะแนนเป็น 2 แบบ กล่าวคือ

- ก. สำหรับข้อความทางบวก ให้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเท่ากับ 6 คะแนน
เห็นด้วย มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน
ค่อนข้างเห็นด้วย มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
ไม่ค่อยเห็นด้วย มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

ข. สำหรับข้อความทางลบ ให้	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน
	เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
	ค่อนข้างเห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
	ไม่ค่อยเห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
	ไม่เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าเท่ากับ 6 คะแนน

เนื่องจากการทดลองครั้งนี้ใหญ่ถูกทดลองตอบแบบวัดภายหลังจากที่ได้อ่านหรือฟังสารชักจูง โดยมีความประสงค์ที่จะวัดทัศนคติที่เปลี่ยนไปของกลุ่มทดลอง ดังนั้นผู้ที่ได้คะแนนในแบบวัดนี้สูง เป็นผู้ที่มีทัศนคติคล้อยตามการชักจูงมาก ส่วนผู้ที่มีคะแนนต่ำ เป็นผู้ที่ไม่คล้อยตามการชักจูง คือ ไม่นับว่าเขาร่วมการทดลองด้วยเครื่องชอตไฟฟ้า คะแนนจากการตอบแบบวัดทัศนคติจะมีค่าตั้งแต่ 6 ถึง 60 คะแนน

5. แบบวัดความวิตกกังวล ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ ซึ่งกล่าวถึงความรู้สึกต่าง ๆ นับตั้งแต่เข้าไปในห้องทดลอง ตลอดจนความรู้สึกที่มีต่อเครื่องชอตไฟฟ้า ยาและตัวผู้ทดลอง ข้อคำถามในแบบวัดความวิตกกังวลนี้ได้แบ่งเป็น 2 ลักษณะเช่นเดียวกัน คือ เป็นข้อคำถามที่แสดงความรู้สึกทางบวก ได้แก่ความรู้สึกสบายใจ รู้สึกสนุกสนานที่ได้ร่วมการทดลองและมีความเชื่อถือความสามารถของผู้ทดลอง มีอยู่ 4 ข้อ คือ ข้อ 3, 4, 9, 10 สำหรับข้อคำถามที่แสดงความรู้สึกทางลบซึ่งเป็นลักษณะของความวิตกกังวล เป็นการกล่าวถึงความไม่สบายใจ/หวาดกลัวและไม่มั่นใจในสภาพของตนเอง ซึ่งได้แก่ข้อคำถามที่เหลือ คือ ข้อ 1, 2, 5, 6, 7, 8 รวม 6 ข้อ ข้อคำถามทั้ง 10 ข้อนี้ แต่ละข้อมีมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scales) แบบ 6 ตัวเลือก คือ ให้พิจารณาว่าข้อคำถามที่ขึ้นมาเป็นจริงสำหรับผู้ทดลองเพียงใด โดยมีตัวเลือกตั้งแต่จริงที่สุดจนถึงไม่จริงเลย (ดูภาคผนวก ก หน้า 71)

การตรวจให้คะแนนแบบวัดความวิตกกังวล คำนวณตัวเลือกที่ถูกทดลองประเมินไว้ เชนเดียวกับแบบวัดทัศนคติ แต่กำหนดคะแนนให้ตรงกันข้าม นั่นคือ

ก. สำหรับข้อความทางบวก ให้	จริงที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน
	จริง	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
	ค่อนข้างจริง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
	ค่อนข้างไม่จริง	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
	ไม่จริง	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
	ไม่จริงเลย	มีค่าเท่ากับ	6	คะแนน
ข. สำหรับข้อความทางลบ ให้	จริงที่สุด	มีค่าเท่ากับ	6	คะแนน
	จริง	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
	ค่อนข้างจริง	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
	ค่อนข้างไม่จริง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
	ไม่จริง	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
	ไม่จริงเลย	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

ดังนั้นการได้คะแนนสูงจากแบบวัดความวิตกกังวล แสดงว่าผู้ตอบมีความวิตกกังวล เกี่ยวกับการทดลองสูง ท่านเองเดียวกันการได้คะแนนต่ำจากแบบวัดความวิตกกังวลก็แสดงว่าผู้ตอบมีความวิตกกังวลต่ำ คะแนนจากการตอบแบบวัดความวิตกกังวลมีค่าตั้งแต่ 6 ถึง 60 คะแนน

6. แบบวัดความจำ เป็นแบบทดสอบชนิดให้ตอบว่าข้อความที่ให้มานั้นถูกหรือผิด ซึ่งเป็นการทดสอบความสามารถในการระลึกถึง (จำ) เนื้อหาของสารซึ่งถูกที่ได้อ่านหรือฟังนั้น ตัวอย่างเช่น

..... 5. ผู้คนพบสแตนเลสสตีล คือ ไม่เกิด ฟราเคย์

..... 6. นายแพทย์ เอ็ม คาลเซอร์ ทำการทดลองกับตัวเองและศิษย์เท่านั้น

การตัดสินใจว่าข้อความนั้นถูกหรือผิดก็พิจารณาจากเนื้อหาของสารซึ่งถูกที่ได้อ่านหรือฟังไปแล้ว แบบวัดความจำนี้ประกอบด้วยข้อความ 20 ข้อ ซึ่งคัดเลือกจากแบบวัดความจำที่สร้างขึ้นในครั้งแรก 22 ข้อ ทั้งนี้โดยคัดเลือกที่เห็นว่าง่ายที่สุดจากผลของการทดสอบกับนิสิตชั้นปีที่ 2 จำนวน 5 คน ออกไป 2 ข้อ

การตรวจให้คะแนนพิจารณาเป็นรายข้อ โดยยึดความเป็นจริงตามสารบัญช
เป็นเกณฑ์พิจารณาความถูกต้องและผิดของข้อความ ซึ่งปรากฏว่าแบบวัดความจำฉบับนี้มีข้อผิด 9 ข้อ
ได้แก่ข้อ 2, 4, 10, 12, 13, 15, 17, 18, 20 และที่เหลือเป็นข้อถูกอีก 11 ข้อ
(ดูภาคผนวก ก หน้า 73) เมื่อผู้ถูกทดสอบตอบได้ถูกต้องจะได้รับข้อละ 1 คะแนน
ถ้าตอบผิดก็ได้รับข้อละ 0 คะแนน ดังนั้นคะแนนที่ผู้ถูกทดสอบได้รับจะมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 20
คะแนน ผู้ที่โคะคะแนนจากแบบวัดสูงคือผู้ที่สามารถระลึกถึงเนื้อหาของสารบัญช (จดจำ)
ได้ดีกว่าผู้ที่โคะคะแนนต่ำกว่า

ฉบับแบบวัดทั้ง 3 ฉบับคือ แบบวัดทัศนคติ แบบวัดความวิตกกังวล
และแบบวัดความจำ มีลักษณะที่เกี่ยวข้องของเฉพาะสำหรับการทดลองนี้เท่านั้น ทำให้ไม่สามารถหา
ความเชื่อมั่นของแบบวัดดังกล่าวนี้ได้ จึงไม่ได้หาความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้ง 3 ฉบับ แต่ทั้งนี้
ผู้ทดลองได้พิจารณาแล้วว่าแบบวัดทั้ง 3 ฉบับ มีความเหมาะสมและสามารถวัดได้ตามจุดมุ่งหมาย
ที่ต้องการ

ลำดับขั้นการทดลอง

การวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระ 3 ตัว คือ วิธีการรับสาร
การมีโอกาสเลือกหรือไม่มีโอกาสเลือก และสถานการณ์ที่มีต่อการเปลี่ยนทัศนคตินั้น ได้ดำเนินการ
เป็นขั้น ๆ โดยเริ่มคนที่สถานการณ์เป็นตัวแปรตัวแรกที่จัดกระทำให้กับผู้ถูกทดลอง จากนั้นจึงจัด
กระทำกับตัวแปรอิสระที่เหลือ และในขั้นสุดท้ายเป็นการวัดทัศนคติ วัดความวิตกกังวล และวัด
ความจำ ซึ่งเป็นตัวแปรตามที่ศึกษาในครั้งนี้ อย่างไรก็ตามใคร่ขอชี้แจงถึงการจัดกลุ่มอันเป็นขั้น
เตรียมการก่อน เพื่อให้ขั้นการทดลองอื่น ๆ ดำเนินไปได้ตามลำดับอย่างเรียบร้อยที่สุด ดังนี้
ลำดับขั้นและรายละเอียดย่อต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นที่จัดแบ่งผู้ถูกทดลองเข้ากลุ่ม 10 กลุ่มแล้ว
เข้ารับสภาวะการทดลองต่าง ๆ โดยมีการจัดกระทำของสภาวะการทดลองในแต่ละกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1	ผู้ถูกทดลองได้รับสถานการณ์คลุมเครือ สารชักรุง	มีโอกาสเลือกและได้อ่าน
กลุ่มที่ 2	ผู้ถูกทดลองได้รับสถานการณ์คลุมเครือ สารชักรุง	มีโอกาสเลือกและได้ฟัง
กลุ่มที่ 3	ผู้ถูกทดลองได้รับสถานการณ์คลุมเครือ สารชักรุง	ไม่มีโอกาสเลือกและได้อ่าน
กลุ่มที่ 4	ผู้ถูกทดลองได้รับสถานการณ์คลุมเครือ ได้ฟังสารชักรุง	ไม่มีโอกาสเลือกและ
กลุ่มที่ 5	ผู้ถูกทดลองได้รับสถานการณ์คลุมเครือ	และได้อ่านสารควบคุม
กลุ่มที่ 6	ผู้ถูกทดลองได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด สารชักรุง	มีโอกาสเลือกและได้อ่าน
กลุ่มที่ 7	ผู้ถูกทดลองได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด สารชักรุง	มีโอกาสเลือกและได้ฟัง
กลุ่มที่ 8	ผู้ถูกทดลองได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด ได้อ่านสารชักรุง	ไม่มีโอกาสเลือกและ
กลุ่มที่ 9	ผู้ถูกทดลองได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด ได้ฟังสารชักรุง	ไม่มีโอกาสเลือกและ
กลุ่มที่ 10	ผู้ถูกทดลองได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด	และได้อ่านสารควบคุม

ในการเข้ารับการทดลองนั้นได้จัดแบ่งผู้ถูกทดลองเป็น 2 รุ่น โดยในรุ่นแรกผู้ถูกทดลองถูกสุ่มเข้ากลุ่มอย่างอิสระ กลุ่มละ 7 คน รวม 10 กลุ่ม ทำการทดลองครบทั้ง 10 แบบ(กลุ่ม)แล้วจึงเริ่มรุ่นที่สองต่อไป ซึ่งผู้ถูกทดลองในรุ่นที่สองก็จะถูกสุ่มเข้ากลุ่มอย่างอิสระ กลุ่มละ 8 คน รวม 10 กลุ่มเช่นเดียวกัน และทำการทดลองไปจนครบทั้ง 10 แบบ สำหรับการที่ผู้ถูกทดลองแต่ละกลุ่มได้รับสภาวะใดนั้น ใช้วิธีสุ่มเข้าสภาวะ (random assignment)

โดยผู้ทดลองได้สวมแว่นกันแดดแล้วสวมหน้ากากผู้ถูกทดลองที่เข้ามานั้นจะได้รับสภาวะการทดลองแบบใด ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความลำเอียงใด ๆ ในการจัดผู้ถูกทดลองแต่ละกลุ่มเข้ารับการทดลองในแต่ละสภาวะ

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างสถานการณ์ เมื่อผู้ถูกทดลองแต่ละกลุ่มย่อยเข้าไปในห้องทดลองและพบกับผู้ทดลองแล้ว ผู้ถูกทดลองทุกคนจะได้รับการขอร้องจากผู้ทดลองว่า

"ตลอดเวลาที่อยู่ในห้องนี้ ขอให้รู้สึกเป็นทิวของตัวเอง นั่นคือให้รู้สึกแต่ละคนตัดสินใจด้วยตนเอง อย่าซักถามหรือคุยกับเพื่อน หากมีปัญหาที่สงสัยให้เก็บไว้ซักถามในตอนสุดท้ายเมื่ออนุญาตให้ถามได้"

เมื่อผู้ถูกทดลองเข้าใจความประสงค์ของผู้ทดลองแล้ว พวกเขา ก็ได้รับเชิญให้เข้าไปในห้องกระจก เพื่อได้สัมผัสกับเครื่องช็อตไฟฟ้าอย่างใกล้ชิด และได้รับคำชี้แจงเกี่ยวกับเครื่องช็อตไฟฟ้า รวมทั้งคำอธิบายประกอบอื่น อันเป็นการสร้างสถานการณ์ให้เกิดขึ้น ซึ่งในขั้นนี้ได้แบ่งเป็น 2 สถานการณ์ คือ สถานการณ์ควบคุมเครื่องและสถานการณ์ปรากฏชัด ผู้ถูกทดลองในกลุ่มที่ 1 ถึง 5 ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับสถานการณ์ควบคุมเครื่องได้รับคำชี้แจงว่า

"เครื่องมือที่รู้สึกเห็นอยู่นี้ดัดแปลงมาจากเครื่องช็อตไฟฟ้าที่ใช้รักษาคนไข้ตามโรงพยาบาล โดยปกติเมื่อทำการช็อตไฟฟ้าคนไข้จะให้คนไข่นอน แต่สำหรับนิสิตซึ่งเป็นคนปกติจะให้นั่งที่เก้าอี้ตัวนี้แล้วให้รู้สึกเอามือสอดเข้าไปวางทาบกับแผ่นโลหะบนโต๊ะทั้งสองแผ่น และนิสิตจะถูกส่วนหัวด้วยเครื่องสวมหัว โดยให้ปลายทั้งสองของเครื่องสวมหัวจ่อที่ขมับ เมื่อเปิดสวิตช์จะมีกระแสไฟฟ้าผ่านเข้าที่ขมับมือ และขมับ ในการช็อตไฟฟ้าเพื่อรักษาคนไข้ นั้นปรากฏว่าคนไข้มีอาการเกิดขึ้นมากมายหลายชนิด ทั้งที่มีอาการเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และที่มีอาการรุนแรงมาก ซึ่งไม่สามารถบอกได้ว่า จะเกิดอาการอะไรกับใครบ้าง แต่ก็คาดว่าขึ้นอยู่กับสุขภาพร่างกายของแต่ละคนด้วย สำหรับ

ยาที่นิสิตเห็นนี้เป็นยาแก้ปวด แต่ปรากฏว่าเมื่อคนไข้รับประทาน
ยานี้เข้าไปแล้วมีอาการผิดปกติไปอีก ทำให้คาดว่ายาชนิดนี้คงจะมี
สารเคมีที่มีปฏิกริยาร่วมกับไฟฟ้า ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้จึงต้องการ
ความร่วมมือจากนิสิตโดยขอให้นิสิตรับประทานยาและเข้ารับการ
ช็อตไฟฟ้า เพื่อจะได้ศึกษาวามีปฏิกริยาอาการอย่างไร เกิดขึ้นบ้าง"

สำหรับผู้ที่ถูกทดลองในกลุ่มที่ 6, 7, 8, 9, 10, ซึ่งได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด
ได้รับคำสั่งที่แตกต่างไป คือ

"เครื่องมือที่นิสิตเห็นอยู่นี้ดัดแปลงมาจากเครื่องช็อตไฟฟ้าที่ใช้
รักษาคนไข้ตามโรงพยาบาล โดยปกติเมื่อทำการช็อตไฟฟ้าคนไข้
จะให้คนไข่นอน แต่สำหรับนิสิตซึ่งเป็นคนปกติจะให้นั่งที่เก้าอี้ตัวนี้
แล้วให้นิสิตเอามือสอดเข้าไปวางทาบกับแผ่นโลหะบนโต๊ะทั้งสองแผ่น
และนิสิตจะถูกสวมหัวด้วยเครื่องสวมหัวโดยให้ปลายทั้งสองของเครื่อง
จ่อที่ขมับ เมื่อสวิตช์เปิดก็จะมีกระแสไฟฟ้าผ่านเข้าที่ขมับและขมับ
ในการช็อตไฟฟ้าเพื่อรักษาคั้งนี้ปรากฏว่าคนไข้บางคนมีอาการ
ปวดศีรษะเล็กน้อย มีนงง บางคนฉันทหรือซาไปทั้งตัว บางคนก็เพียง
แต่รู้สึกจุกกะจี้ แต่บางคนก็มีอาการคลื่นไส้ อาเจียน และเกิดการเกร็ง
ทั้งตัว อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับสุขภาพร่างกายของแต่ละคนด้วย สำหรับ
ยาที่นิสิตเห็นนี้เป็นยาแก้ปวด แต่ปรากฏว่าเมื่อคนไข้รับประทาน
เข้าไปแล้วมีอาการผิดปกติไปอีก ทำให้เชื่อมั่นว่ายาชนิดนี้ต้องมีสารเคมี
ที่มีปฏิกริยาร่วมกับไฟฟ้า ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้จึงต้องการความร่วมมือ
จากนิสิต โดยขอให้นิสิตรับประทานยาและเข้ารับการช็อตไฟฟ้า เพื่อจะ
ได้ศึกษาวามีปฏิกริยาอาการอย่างไร เกิดขึ้นบ้าง"

จากนั้นก็ให้ผู้ถูกทดลองที่รับทราบสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ออกจากห้อง
กระจกมานั่งในห้องสังเกตการณ์ ซึ่งยังคงสามารถมองเห็นเครื่องชอตไฟฟ้าอยู่ ผู้ถูกทดลอง
ทุกคนจะได้รับคำชี้แจงเพิ่มเติมว่า

"การทดลองครั้งนี้ต้องการความร่วมมือจากนิสิต แต่จะไม่มี
การบังคับให้นิสิตเข้าร่วมการทดลอง ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะตัดสินใจว่าจะ
ให้ความร่วมมือเข้าทำการทดลองครั้งนี้หรือไม่ ขอให้คิดและตัดสินใจ
ให้ถี่และขอให้การตัดสินใจในห้องนี้เป็นเด็ดขาด เพราะเรานับจำนวน
คนที่ให้ความร่วมมือไปเรื่อย ๆ และจะเริ่มทำการทดลองทันทีที่ได้คน
ครบตามจำนวนที่ต้องการ ขอให้นิสิตทุกคนรักษาความลับสัญญาด้วย"

ขั้นที่ 3 ขั้นจัดกระทำกับตัวแปรอิสระที่เหลือ อันได้แก่ การมีกับไม่มีโอกาสเลือก
และการอ่านกับการฟังสารชักจูง โดยผู้ถูกทดลองที่มีโอกาสเลือกได้รับคำชี้แจงต่อไปนี้ว่า

"แต่ก่อนที่นิสิตจะตัดสินใจอย่างใด มีเรื่องราวที่มีประโยชน์
เพราะเกี่ยวข้องกับตัวนิสิตเองให้นิสิตได้รับทราบ นิสิตมีโอกาสที่จะ
เลือกว่านิสิตต้องการอ่านเรื่องราวนั้นด้วยตนเองหรือฟังเรื่องราวนั้น
จากเทป การเลือกนั้นจะใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ และเมื่อนิสิตได้
อ่านหรือฟังเรื่องราวเรียบร้อยแล้วให้ตอบลงในแบบสอบถามซึ่งจะแจก
ให้ภายหลัง ว่านิสิตมีความสมัครใจเข้าร่วมการทดลองครั้งนี้หรือไม่
เพียงใด"

ในตอนนี้ผู้ทดลองแจกแบบสอบถามให้ผู้ถูกทดลองกรอก ชื่อ นามสกุล และ
ความประสงค์ว่าเลือกอ่านหรือฟัง โดยให้เหตุผลประกอบการเลือกอย่างน้อย 2 ข้อ การที่ให้
เขียนเหตุผลประกอบก็เพื่อเน้นความสำคัญของการเลือกและวิธีการที่เลือกให้เด่นชัดขึ้น เมื่อผู้ถูก
ทดลองส่งแบบสอบถามคืน ผู้ทดลองก็พลิกดูไปมา 2 ครั้งแล้วประกาศว่ากลุ่มใดเลือกอ่านหรือฟัง
ตามแต่สภาวะที่ผู้ทดลองได้สุ่มให้สำหรับกลุ่มนั้น นั่นคือผู้ทดลองมิได้ประกาศตามการเลือกจริง ๆ
ของผู้ถูกทดลอง

ส่วนผู้ถูกทดลองที่ไม่มีโอกาสเลือกก็จะได้รับคำชี้แจงที่แตกต่างไปคือ

"แต่ก่อนที่นิสิตจะตัดสินใจอย่างไร มีเรื่องราวที่มีประโยชน์ เพราะเกี่ยวข้องกับตัวนิสิตเองให้นิสิตได้รับทราบ นิสิตจะได้อ่าน เรื่องราวที่มีประโยชน์นั้นด้วยตนเอง (ฟังเรื่องราวที่มีประโยชน์นั้น จากเทป) เมื่ออ่าน (ฟัง) เรียบร้อยแล้วให้ตอบลงในแบบสอบถาม ซึ่งจะแจกให้ภายหลังว่านิสิตมีความสมัครใจเข้าร่วมการทดลองครั้งนี้ หรือไม่เพียงใด"

เมื่อผู้ถูกทดลองแต่ละกลุ่มทราบว่ากลุ่มของตนจะได้ฟังหรืออ่านสาร เรียบร้อยแล้ว พวกเขาก็จะได้ฟังหรืออ่านตามที่ตกลงไว้ สำหรับกลุ่มที่ 5 และกลุ่มที่ 10 ซึ่งไม่มีการจัดกระทำกับการมีหรือไม่มีโอกาสเลือก ก็ได้รับคำชี้แจงเช่นเดียวกับกลุ่มที่ไม่มีโอกาสเลือกและได้อ่านสาร แต่สารที่อ่านเป็นสารควบคุมที่ผู้ทดลองจัดไว้แล้ว

ในตอนสุดท้ายผู้ถูกทดลองทุกคนได้ตอบแบบวัดรวม 3 ฉบับ ซึ่งผู้ทดลองแจกให้ เมื่อเรียบร้อยแล้วทุกคนได้รับการชอว์งว่า

"ขอให้ทุกคนเก็บเรื่องนี้เป็นความลับ เพราะว่าจะยังคงมี

การสอบถามความสมัครใจในอีกเป็นจำนวนมาก หากนิสิตนำไปเล่า ก็เป็นการสร้างทัศนคติแก่เขาคนที่เราจะได้ชี้แจงข้อเท็จจริงให้เข้าใจ ทำให้เกิดผลเสียต่อการสอบถามอย่างมาก ขอให้ทุกคนสัญญาว่าจะไม่นำ ไปเปิดเผยตลอดระยะเวลาเพียงเดือนมกราคมนี้เดือนเดียวเท่านั้น
.....(ให้นิสิตทุกคนสัญญา และซักถามข้อข้องใจ).....

ขอขอบคุณนิสิตทุกคนที่เข้ามารับการสอบถามครั้งนี้ สวัสดิ์"

ขั้นที่ 4 ขั้นชี้แจงและเปิดเผยความจริง ภายหลังจากที่ผู้ทดลองได้ทำการทดลอง จนครบทุกกลุ่มในเวลา 3 สัปดาห์แล้ว ผู้ทดลองได้ขอพบนิสิตและเปิดเผยให้ทราบว่า เรื่องราวต่าง ๆ ที่สอบถามนั้นเป็นการสร้างสถานการณ์ขึ้น เพื่อต้องการให้ความร่วมมือ (ทัศนคติ) ต่อ

การเข้าร่วมการทดลอง ซึ่งความจริงแล้วไม่มีการรับประกันยาหรือการชดเชยไฟฟ้าอย่างใดเลย ทั้งนี้เป็นการศึกษาทางจิตวิทยาสังคม และเพื่อผลทางวิชาการ จึงทำให้ทั้งสองเรื่องขึ้น ขณะการทดลองได้เสร็จสิ้นแล้ว และอยู่ในระหว่างวิเคราะห์ผล / หากนิสิตสนใจก็ศึกษามาอ่านได้จากปริทัศน์นิพนธ์ ในตอนท้ายก็กล่าวขอบคุณผู้ถูกทดลองทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

- หมายเหตุ
1. การทดลองแต่ละกลุ่มย่อยใช้เวลาประมาณ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 20 กลุ่มย่อย ดำเนินการจัดสภาวะการทดลองตามที่ได้อธิบายไว้
  2. ได้มีการลองจัดกระทำตัวแปร (Pilot Study) ในสภาวะการทดลองของ 2 กลุ่มคือ สภาวะของสถานการณ์คลุมเครือ มีโอกาสเลือกและได้อ่านสารชักจูง กับสภาวะของสถานการณ์ปรากฏชัด ไม่มีโอกาสเลือกและได้ฟังสารชักจูง เพื่อศึกษาขอบพร้อมและปรับปรุงแก้ไขก่อนมีการทดลองจริง
  3. การทดลองนี้ใช้เวลาดำเนินการทั้งสิ้นประมาณ 3 สัปดาห์ คือ ตั้งแต่วันที่ 27 ธันวาคม 2519 จนถึงวันที่ 19 มกราคม 2520

ผลการวิจัย

การรายงานผลการวิจัยในที่นี้จะได้แยกเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีอยู่ 3 ชุดคือ
คะแนนทัศนคติ / คะแนนความวิตกกังวลและคะแนนความจำ / ภายใต้อิทธิพลของสภาวะการทดลอง
ต่าง ๆ เป็นลำดับไป และในตอนท้ายเป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคะแนนทัศนคติ
คะแนนความวิตกกังวลและคะแนนความจำ

การวิเคราะห์อิทธิพลของสภาวะการทดลองที่มีต่อทัศนคติ

การทดลองในครั้งนี้มีตัวแปรอิสระที่จัดกระทำ 3 ตัวคือ สถานการณ์ การมีหรือไม่มี
โอกาสเลือก และวิธีการรับสาร ซึ่งตัวแปรอิสระแต่ละตัวมี 2 ระดับ จึงได้แบบแผนการทดลอง
เป็นแบบ $2 \times 2 \times 2$ แฟคตอเรียล ($2 \times 2 \times 2$ factorial design, Winer,
1962 : 228 - 297) และได้ดำเนินการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance)
ของคะแนนทัศนคติที่วัดโดยแบบวัดทัศนคติ ซึ่งมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ภายใต้อิทธิพลของ
สภาวะการทดลองอันได้แก่ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว ดังต่อไปนี้

อิทธิพลของสถานการณ์ที่มีต่อทัศนคติ สถานการณ์ที่สร้างขึ้นในการทดลองนี้คือ สถานการณ์
คลุมเครือและสถานการณ์ปรากฏชัด การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนทัศนคติ
ของผู้ถูกทดลองที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือกับผู้ถูกทดลองที่ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด ปรากฏผลว่า
กลุ่มผู้ถูกทดลองที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือมีคะแนนการเปลี่ยนทัศนคติใกล้เคียงกับกลุ่มผู้ถูกทดลอง
ที่ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด (คะแนนเฉลี่ยทัศนคติในกลุ่มที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ = 36.03
กลุ่มที่ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด = 36.80) และจากการวิเคราะห์ทางสถิติ (โดย F-test)
ก็ไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนทัศนคติของกลุ่มที่ได้รับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน 2 สถานการณ์
ดังกล่าวนี้ (ดูตาราง 1) ฉะนั้นผลการทดลองจึงไม่สนับสนุนสมมุติฐานข้อ 3 ที่กล่าวว่า

"บุคคลที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ มีการเปลี่ยนทัศนคติความสับสนมากกว่าบุคคลที่ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด" และจากผลที่ได้ทำให้เราอาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์ที่สร้างขึ้นสองสถานการณ์นั้นมีอิทธิพลไม่แตกต่างกันในการทำให้ผู้ถูกทดลองเกิดการเปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามสภาวะ

อิทธิพลของการมีหรือไม่มีโอกาสเลือก ในการทดลองนี้ได้จัดให้ผู้ถูกทดลองจำนวนหนึ่งฟังหรืออ่านสารชักจูงตามที่ผู้วิจัยต้องการโดยไม่ให้อาสาสมัครเลือก และผู้ถูกทดลองอีกจำนวนหนึ่งได้รับโอกาสเลือกว่ามีความต้องการที่จะอ่านหรือฟังสารชักจูง ผลปรากฏว่าคะแนนทัศนคติของผู้ถูกทดลองส่วนทั้งสองนี้มีความแตกต่างกันเล็กน้อย (คะแนนเฉลี่ยทัศนคติในกลุ่มที่มีโอกาสเลือก = 35.70 กลุ่มที่ไม่มีโอกาสเลือก = 37.13) แต่จากการวิเคราะห์ทางสถิติ ไม่พบว่ามีความแตกต่างของคะแนนทัศนคติระหว่างกลุ่มผู้ถูกทดลองที่มีโอกาสเลือกกับกลุ่มที่ไม่มีโอกาสเลือก (ดูตาราง 1) เมื่อเป็นเช่นนี้ผลที่ได้จึงไม่สนับสนุนสมมุติฐานข้อ 2 ที่กล่าวว่า "การมีโอกาสเลือกทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนทัศนคติความสับสนมากกว่าบุคคลที่ไม่มีโอกาสเลือก"

เพื่อให้เกิดความกระจ่างเกี่ยวกับผลการทดลองในส่วนที่กล่าวนี้ ผู้วิจัยได้สอบถามความพอใจของผู้ถูกทดลองทุกคนหลังจากการอ่านหรือฟังสารชักจูงและตอบแบบวัดเรียบร้อยแล้ว ซึ่งพบว่าผู้ถูกทดลองที่มีโอกาสเลือกกับผู้ถูกทดลองที่ไม่มีโอกาสเลือกส่วนใหญ่มีความพอใจในการอ่านหรือฟังสารชักจูง (80 % ของกลุ่มที่มีโอกาสเลือกตอบว่าพอใจมากหรือค่อนข้างพอใจ ส่วนกลุ่มที่ไม่มีโอกาสเลือกตอบว่าพอใจหรือค่อนข้างพอใจ 85 %) นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาจำนวนผู้เลือกอ่านเปรียบเทียบกับจำนวนผู้เลือกฟังในกลุ่มที่มีโอกาสเลือก พบว่ามีจำนวนใกล้เคียงกัน (ในจำนวนผู้ถูกทดลองที่มีโอกาสเลือก 60 คน มีผู้เลือกอ่าน 32 คน และเลือกฟัง 28 คน) ทำให้มองเห็นว่าผู้ถูกทดลองที่ทำการศึกษานี้มีความพอใจในการอ่านกับการฟังไม่แตกต่างกันนัก เมื่อเป็นเช่นนี้การเลือกอ่านหรือการเลือกฟังจึงไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในใจของผู้ถูกทดลอง และไม่เป็นที่เหตุที่ทำให้ผู้ถูกทดลองที่มีโอกาสเลือกต้องเปลี่ยนทัศนคติความสับสนมากกว่าผู้ถูกทดลองที่ไม่มีโอกาสเลือก

ตาราง 1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติ ภายใต้อิทธิพลของ
สภาวะการทดลองต่าง ๆ คือ สถานการณ์ การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก
และวิธีการรับสาร

Source	df	MS	F
สถานการณ์ (A)	1	17.63	< 1
การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก (B)	1	61.63	< 1
วิธีการรับสาร (C)	1	8.53	< 1
A × B	1	32.04	< 1
A × C	1	3.34	< 1
B × C	1	43.21	< 1
A × B × C	112	64.52	< 1
Error	119	82.32	-

อิทธิพลของวิธีการรับสาร วิธีการรับสารคือ การอ่านสารชักจูงกับการฟังสารชักจูง
จากการทดลองพบว่าผู้ถูกทดลองที่ได้อ่านสารชักจูงมีคะแนนการ เปลี่ยนทัศนคติใกล้เคียงกันกับ
คะแนนของผู้ถูกทดลองที่ได้ฟังสารชักจูง (คะแนนเฉลี่ยทัศนคติของผู้ถูกทดลองกลุ่มที่ได้อ่านสารชักจูง
= 36.68 ส่วนกลุ่มที่ได้ฟังสารชักจูง = 36.15) ดังนั้นจึงไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติจากการวิเคราะห์ (ดูตาราง 1) และทำให้ผลการทดลองไม่สนับสนุนสมมุติฐานข้อ 1
ที่กล่าวว่า "การอ่านสารชักจูงทำให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติตามสารมากกว่าการฟังสารชักจูง"

อย่างไรก็ตามสามารถกล่าวได้ด้วยความมั่นใจสูงว่า กลุ่มที่ได้อ่านสารชักจูงกับกลุ่มที่
ได้ฟังสารชักจูงมีการ เปลี่ยนทัศนคติคล้ายตามสารชักจูงมาก ทั้งนี้เพราะเมื่อนำคะแนนทัศนคติของ
ทั้ง 2 กลุ่มนี้ไปเปรียบเทียบกับคะแนนทัศนคติของกลุ่มควบคุม พบว่ามีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด

(คะแนนเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มควบคุม = 30.50 ส่วนกลุ่มอ่านสารชักจูง = 36.68 และกลุ่มฟังสารชักจูง = 36.15) และจากการวิเคราะห์ทางสถิติก็พบว่ามีความแตกต่างของคะแนนทัศนคติในกลุ่มทั้ง 3 กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ดูตาราง 2) ดังนั้นทำให้ทราบว่า การอ่านและการฟังสารชักจูงมีอิทธิพลในการชักจูงให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามสารได้มากเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่ถูกชักจูงเลย แต่วิธีการทั้งสองนี้มีอิทธิพลในการชักจูงไม่แตกต่างกัน

ตาราง 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติ อันเป็นผลมาจากอิทธิพลของสถานการณ์และวิธีการรับสาร ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

Source	df	MS	F
สถานการณ์ (A)	1	29.93	< 1
วิธีการรับสาร (C)	2	424.35	5.08 **
A × C	2	2.87	< 1
Error	144	83.58	—

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เนื่องจากตาราง 2 พบผลคงที่ว่า ทัศนคติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างผู้ถูกทดลองที่ได้รับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งในการวิเคราะห์ในตาราง 2 ครั้งนี้ได้นำคะแนนของผู้ถูกทดลองในกลุ่มควบคุมเข้าวิเคราะห์ด้วย

อิทธิพลร่วมของสถานการณ์และวิธีการรับสาร ตามสมมุติฐานข้อ 5 ที่ว่า "บุคคลที่ได้รับสถานการณ์ควบคุมและได้อ่านสารชักจูง มีการเปลี่ยนทัศนคติตามสารชักจูงมากที่สุด" ผลปรากฏว่าไม่มีคะแนนทัศนคติของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดสูงอย่างเด่นชัด (ดูคะแนนรวมเฉลี่ยในตาราง 3 แนวตั้งของสุดท้าย) และจากการวิเคราะห์ทางสถิติไม่พบความแตกต่างของคะแนนทัศนคติของกลุ่มต่าง ๆ

ที่กล่าวถึงนี้ (ดูตาราง 1) ดังนั้นผลการทดลองจึงไม่สนับสนุนสมมุติฐานข้อ 5

อิทธิพลรวมของการมีหรือไม่มีโอกาสเลือกกับสถานการณ์ จากการเปรียบเทียบคะแนนทัศนคติของผู้ถูกทดลองที่มีกับไม่มีโอกาสเลือกภายใต้สถานการณ์คลุมเครือ กับสถานการณ์ปรากฏชัด และไม่มีโอกาสเลือกมีแนวโน้มว่า เป็นกลุ่มที่มีการเปลี่ยนทัศนคติตามสารชักรุงมากที่สุด เพราะเป็นกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติสูงที่สุด (คือ มีคะแนนเฉลี่ย = 38.03 มากกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มอื่น ๆ ดูตาราง 3 คะแนนเฉลี่ยรวมบรรทัดสุดท้าย) ผลที่ได้ขัดแย้งกับสมมุติฐานข้อ 6 ที่กล่าวว่า "บุคคลที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือและมีโอกาสเลือก มีการเปลี่ยนทัศนคติตามสารชักรุงมากที่สุด" อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ทางสถิติ (ดูตาราง 1) ก็ไม่พบว่ามีความแตกต่างของคะแนนทัศนคติ อันเนื่องมาจากอิทธิพลรวมของการมีหรือไม่มีโอกาสเลือกกับสถานการณ์ นั่นก็คือ ไม่มีกลุ่มการทดลองใดภายใต้สภาวะควบคุมของการมีหรือไม่มีโอกาสเลือกกับสถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามสารชักรุงมากจนเห็นเด่นชัด

อิทธิพลรวมของสภาวะการทดลองทั้งหมด สภาวะการทดลองในที่นี้คือ ตัวแปรอิสระ—ในการทดลอง อันได้แก่ สถานการณ์ การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก และวิธีการรับสารนั่นเอง การทดลองครั้งนี้กลุ่มทดลองทั้ง 8 กลุ่มได้รับสภาวะการทดลองครบทั้ง 3 สภาวะ แต่ในลักษณะที่แตกต่างกัน คะแนนเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มที่ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด ไม่มีโอกาสเลือก และได้อ่านสารชักรุง เป็นคะแนนเฉลี่ยที่สูงที่สุด (คือมีคะแนนเฉลี่ย = 39.47 ดูคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มในตาราง 3) แต่เมื่อวิเคราะห์คะแนนทัศนคติของกลุ่มการทดลองทั้ง 8 กลุ่มก็ไม่พบนัยสำคัญของความแตกต่างของคะแนนทัศนคติในกลุ่มทั้ง 8 นั้น นั่นคือไม่พบว่าผู้ถูกทดลองที่ได้รับสภาวะการทดลองต่าง ๆ ทั้ง 8 กลุ่ม มีการเปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามสารชักรุงในระดับที่แตกต่างกันมากนัก และผลทั้งหมดนี้ไม่สนับสนุนสมมุติฐาน ข้อ 7

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ยทัศนคติของผู้ถูกทดลองทั้ง 8 กลุ่ม (ไม่รวมกลุ่มควบคุม ซึ่งมี 2 กลุ่ม)

		การมีโอกาสเลือก	การไม่มีโอกาสเลือก	รวมเฉลี่ย
สถานการณควบคุมเครือ	อ่าน	36.40	36.53	36.47
	ฟัง	35.27	35.93	35.60
สถานการณปรากฏวิค	อ่าน	34.33	39.47	36.90
	ฟัง	36.80	36.60	36.70
รวมเฉลี่ย		35.83 35.56	36.23 38.03	

วิเคราะห์อิทธิพลของสภาวะการทดลองที่มีต่อความวิตกกังวลและความจำ

สภาวะการทดลองในที่นี้มี 3 สภาวะ (คือมีตัวแปรอิสระ 3 ตัว) อันได้แก่ สถานการณ์ การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก และวิธีการรับสาร ซึ่งแต่ละสภาวะยังมี 2 ระดับที่ต่างกัน จึงทำให้มีแบบแผนในการทดลองเป็นแบบ $2 \times 2 \times 2$ แฟคทอเรียล ($2 \times 2 \times 2$ factorial design, Winer, 1962) และได้ดำเนินการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) ทั้งของคะแนนความวิตกกังวลและของคะแนนความจำ ซึ่งวัดโดยแบบวัดความวิตกกังวลและแบบวัดความจำตามลำดับ ภายใต้อิทธิพลของสภาวะการทดลองดังต่อไปนี้

อิทธิพลของสถานการณ์ที่มีต่อความวิตกกังวล เป็นการพิจารณาคะแนนความวิตกกังวลของผู้ถูกทดลองที่ได้รับสถานการณ์ที่แตกต่างกันสองสถานการณ์ คือ สถานการณ์ควบคุมเครือ และสถานการณ์

ปรากฏชัด ผลปรากฏว่าผู้ถูกทดลองในกลุ่มที่ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัดมีความวิตกกังวลสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือเพียงเล็กน้อย (คะแนนเฉลี่ยความวิตกกังวลของกลุ่มที่ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด = 37.85 ส่วนกลุ่มที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ = 35.95) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ทางสถิติก็ไม่พบว่ามี ความแตกต่างของคะแนนความวิตกกังวลถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ยอมรับได้ (ดูตาราง 4) ดังนั้นผลการทดลองจึงไม่สนับสนุนสมมุติฐานข้อ 4 ที่กล่าวว่า "บุคคลที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ มีความวิตกกังวลสูงกว่าบุคคลที่ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด" ซึ่งนอกจากผลการทดลองจะไม่สนับสนุนสมมุติฐานแล้ว ผลที่ได้รับก็มีแนวโน้มในทำนองขัดแย้ง คือ ตรงกันข้ามกับสมมุติฐานด้วย อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ทางสถิติก็ไม่สนับสนุนผลที่ขัดแย้งดังกล่าวนี้

อิทธิพลของสภาวะการทดลองอื่น ๆ และอิทธิพลรวมของสภาวะการทดลองที่มีต่อความวิตกกังวล ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ (โดยใช้ F-test ในตาราง 4) ไม่พบความแตกต่างที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนความวิตกกังวลอันเนื่องมาจากอิทธิพลรวมของสภาวะการทดลองใด ๆ แต่ก็พบแนวโน้มว่ามีความแตกต่างกันบ้าง คือ ความแตกต่างอันเนื่องมาจากอิทธิพลของวิธีการรับสาร และความแตกต่างอันเนื่องมาจากอิทธิพลรวมของสภาวะการทดลองทั้ง 3 สภาวะ ซึ่งเป็นความแตกต่างที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (จากตาราง 4) ดังนั้นทำให้ทราบได้ว่าผู้ถูกทดลองในกลุ่มทดลองต่าง ๆ มีความวิตกกังวลไม่แตกต่างกันมากนัก และเมื่อนำคะแนนความวิตกกังวลของกลุ่มทดลองนี้ไปเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมก็ไม่พบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดูตารางในภาคผนวก ค หน้า 85) จากผลการทดลองที่ได้เสนอและวิเคราะห์มาทั้งหมดนี้ ทำให้สามารถกล่าวได้ว่า ผู้ถูกทดลองทุกกลุ่มมีความวิตกกังวลในระดับที่ไม่แตกต่างกันมากหรือมีปริมาณความวิตกกังวลในระดับที่ใกล้เคียงกันนั่นเอง ซึ่งแสดงว่าสภาวะต่าง ๆ ในการทดลองนี้ไม่มีอิทธิพลต่อความแปรปรวนของความวิตกกังวลของผู้ถูกทดลอง

ตาราง 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความวิตกกังวล อันเป็นผลมาจาก อิทธิพลของสถานการณ์ การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก และวิธีการรับสาร

Source	df	MS	F
สถานการณ์ (A)	1	108.30	1.58
การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก (B)	1	20.83	<1
วิธีการรับสาร (C)	1	112.13	1.64
A X B	1	16.13	<1
A X C	1	9.63	<1
B X C	1	28.04	<1
A X B X C	1	172.80	2.52
Error	112	68.58	-

อิทธิพลของสภาวะการทดลองที่มีต่อความจำ การวิเคราะห์คะแนนความจำโดยใช้ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) ของคะแนนความจำ ได้ผล เช่นเดียวกันกับการวิเคราะห์คะแนนทัศนคติ และคะแนนความวิตกกังวล คือ ไม่พบว่ามี ความแตกต่าง ของคะแนนความจำถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสถานการณ์ การมีหรือไม่มี โอกาสเลือก และวิธีการรับสาร รวมไปถึงอิทธิพลรวมของสภาวะการทดลองเหล่านี้ด้วย (ดูตาราง การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความจำในภาคผนวก ค หน้า 86) แต่เมื่อนำคะแนน ความจำของผู้ทดลองกลุ่มที่ได้อ่านสารชักจูงและกลุ่มที่ได้ฟังสารชักจูง ไปเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม ซึ่งมีได้อ่านหรือฟังสารชักจูง ก็พบว่ามี ความแตกต่างของคะแนนความจำ (คะแนนเฉลี่ยความจำของ ผู้ทดลองในกลุ่มที่ได้อ่านสารชักจูง = 15.85 กลุ่มที่ได้ฟังสารชักจูง = 15.97 ส่วนกลุ่ม ควบคุม = 12.60) ความแตกต่างของคะแนนความจำของทั้ง 3 กลุ่มนี้เป็นความแตกต่างอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ดูตาราง 5) แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยความจำของผู้ถูกทดลองทั้ง 3 กลุ่ม พบข้อสังเกตว่าผู้ถูกทดลองกลุ่มควบคุมมีคะแนนความจำในระดับสูงกว่าที่คาดคิดไว้ หมายความว่าได้คะแนนเกินกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม ซึ่งผู้ถูกทดลองในกลุ่มควบคุมนี้มีไทรอบเรื่องราวในสารชักจูงที่นำมาตั้งเป็นคำถามในแบบวัดความจำเลย ทำให้มองเห็นต่อไปว่าการตอบแบบวัดความจำซึ่งเป็นแบบวัดชนิดชี้ถูกหรือผิด ผู้ตอบมีโอกาสตอบได้ถูก และมีโอกาสตอบผิดจากความเป็นจริงในระดับที่เท่าเทียมกัน (Probability ของการตอบได้ถูก = Probability ของการตอบผิด = .50) ดังนั้นผู้ถูกทดลองจึงอาจตอบได้ถูกต้องจากการเดาสุ่ม อย่างไรก็ตามก็ยังพบว่ามี ความแตกต่างของคะแนนความจำในกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมอย่างเชื่อมั่นได้ ทำให้แน่ใจได้ว่าผู้ถูกทดลองในกลุ่มควบคุมมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของสารชักจูงน้อยกว่าผู้ถูกทดลองในกลุ่มทดลองอย่างเด่นชัด

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความจำ อันเป็นผลมาจากอิทธิพลของสถานการณ์ และวิธีการรับสาร

Source	df	MS	F
สถานการณ์ (A)	1	1.50	< 1
วิธีการรับสาร (C)	2	131.55	71.20 **
A X C	2	0.73	< 1
Error	144	1.85	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์อิทธิพลร่วมระหว่างสภาวะการทดลองกับความวิตกกังวลที่มีต่อทัศนคติ

ในที่นี้ได้แบ่งกลุ่มผู้ถูกทดลองออกเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งมีความวิตกกังวลแตกต่างกัน เกณฑ์การแบ่งกลุ่มนี้พิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยความวิตกกังวลของผู้ถูกทดลองทั้งหมด ผู้ที่มีคะแนนความวิตกกังวลสูงกว่าค่าเฉลี่ยก็จัดเข้ากลุ่มผู้ที่มีความวิตกกังวลสูง และผู้ที่มีคะแนนวิตกกังวลต่ำกว่าค่าเฉลี่ยก็จัดเข้ากลุ่มผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำ ผลปรากฏว่าได้จำนวนผู้ถูกทดลองในแต่ละกลุ่มเท่ากับ 58 คน

การวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นกรวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) ของคะแนนทัศนคติระหว่างกลุ่มผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลสูงกับกลุ่มที่มีความวิตกกังวลต่ำ โดยพิจารณาในขอบข่ายของสภาวะการทดลอง อันได้แก่ สถานการณ์ การมีหรือไม่มีโอกาสเลือกและวิธีการรับสาร ผลปรากฏว่า การให้ผู้มีความวิตกกังวลในระดับที่ต่างกันอ่านหรือฟังสารชักจูง ทำให้บุคคลเหล่านั้นมีทัศนคติที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด (ดูตาราง 6, $F = 6.19, p < .05$) และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของสภาวะการทดลองทั้ง 4 (ดูภาพ 3) พบว่า การให้อ่านสารชักจูงนั้นมีอิทธิพลต่อทัศนคติของผู้ที่มีความวิตกกังวลสูงและต่ำแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และแตกต่างกันมากกว่าการให้ฟังสารชักจูง ซึ่งผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำมีทัศนคติไปในทิศทางที่ชักจูงกว่าผู้ที่มีความวิตกกังวลสูงไม่มากนัก (คะแนนเฉลี่ยเป็น 39.36 กับ 33.24) อย่างไรก็ตามสำหรับผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำไม่ว่าจะได้อ่านหรือฟังสารชักจูงก็ตาม ก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามสารได้มากกว่าผู้ที่มีความวิตกกังวลสูงอย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเฉพาะผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลต่ำก็พบว่า การอ่านทำให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามสารมากกว่าการฟัง แต่การอ่านกลับมีอิทธิพลในการเปลี่ยนทัศนคติน้อยกว่าการฟังเมื่อผู้ถูกทดลองมีความวิตกกังวลสูง

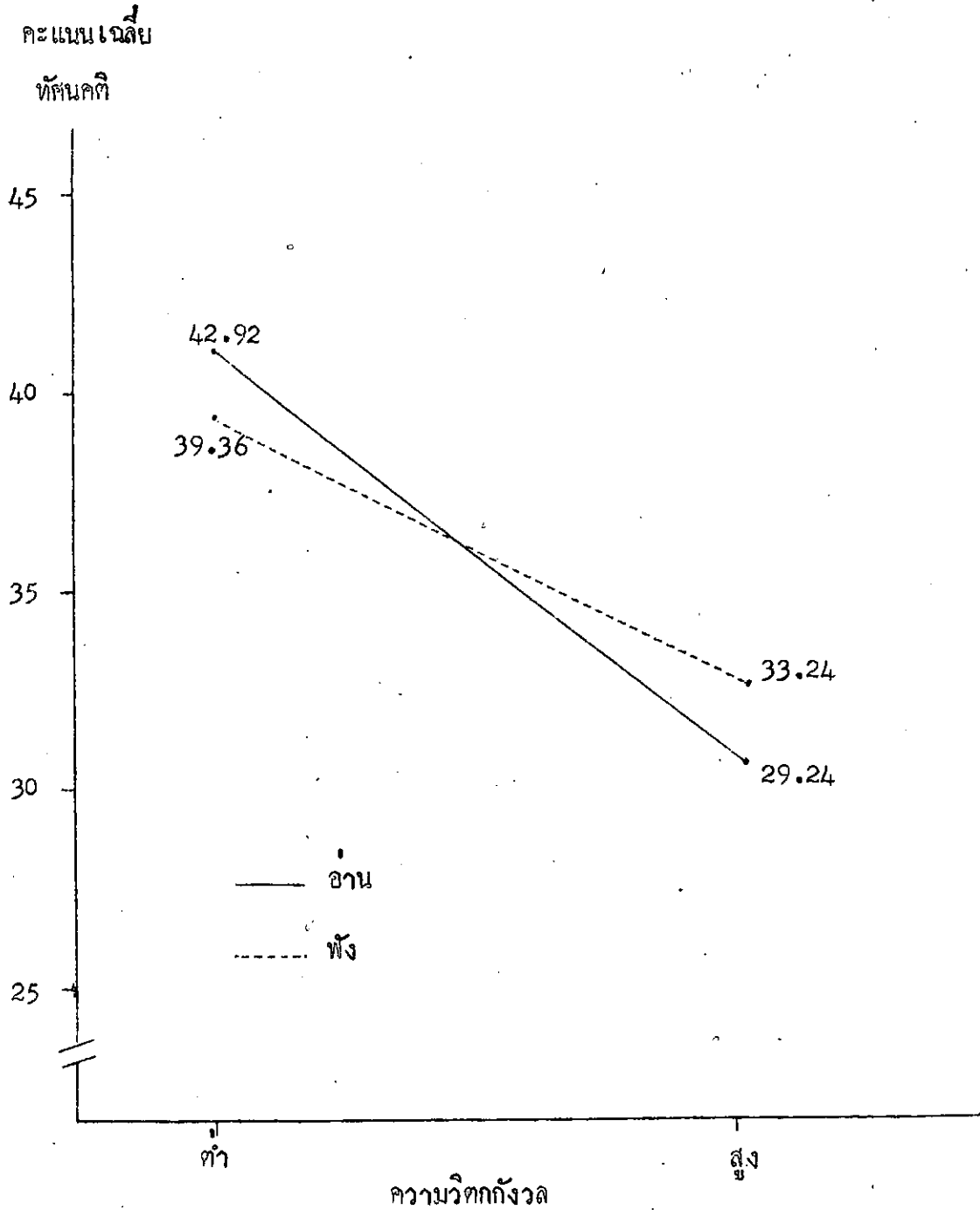
จากการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผู้ถูกทดลองทั้ง 4 กลุ่มที่กล่าวถึงนี้ โดยวิธีการของนิวแมน-คูล (Newman-Keuls method, อ้างจาก Winer, 1962 : 101 - 103 ดูตารางในภาคผนวก ค หน้า 87) ปรากฏว่าในกลุ่มผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลต่ำ ไม่พบว่ามีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทัศนคติระหว่างผู้ที่ได้อ่านสารชักจูงกับผู้ที่ได้ฟังสารชักจูง แต่ก็มีแนวโน้มว่าพวกที่ได้อ่านสารชักจูงมีการเปลี่ยนทัศนคติมากกว่าพวกที่ได้ฟังสาร ส่วนในกลุ่มผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลสูง กลับพบแนวโน้มว่าคะแนนเฉลี่ยการเปลี่ยนทัศนคติของพวกที่ได้ฟังสารชักจูงสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของพวกที่ได้อ่านสารชักจูง แต่ก็ไม่พบนัยสำคัญของความแตกต่างดังกล่าวนี้ อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ในส่วนนี้ยังคงสนับสนุนว่ากลุ่มที่มีความวิตกกังวลต่ำไม่ว่าจะได้อ่านหรือฟังสารชักจูงก็มีการเปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามสารชักจูงมากกว่ากลุ่มที่มีความวิตกกังวลสูงอย่างเด่นชัด ($p < .01$)

ตาราง 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติ ในกลุ่มที่มีความวิตกกังวลสูง-ต่ำ ภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์ การมีหรือไม่มีโอกาสเลือกและวิธีการรับสาร

Source	df	MS	F
สถานการณ์ (A)	1	11.57	< 1
ความวิตกกังวล (L)	1	2322.32	38.38 **
A X L	1	36.57	< 1
Error	108	60.51	—
การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก (B)	1	4.00	< 1
ความวิตกกังวล (L)	1	2246.76	38.71 **
B X L	1	121.00	2.084
Error	88	58.05	—
วิธีการรับสาร (C)	1	1.21	< 1
ความวิตกกังวล (L)	1	2450.25	42.43 **
C X L	1	357.21	6.13 *
Error	106	57.74	—

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาพ 3 กราฟแสดงความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทัศนคติระหว่างกลุ่มผู้ทดลองที่มีความวิตกกังวลสูงกับผู้ทดลองที่มีความวิตกกังวลต่ำ

สรุปได้ว่าประสิทธิภาพในการ เปลี่ยนทัศนคติขึ้นอยู่กับระดับความวิตกกังวลและวิธีการรับสาร โดยมีแนวโน้มว่าการเปลี่ยนทัศนคติเกิดขึ้นมากที่สุดเมื่อผู้ถูกทดลองมีความวิตกกังวลต่ำและได้อ่านสารชักจูง สำหรับกลุ่มที่ไม่เปลี่ยนทัศนคติคือกลุ่มผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลสูงและได้อ่านสารชักจูง เพราะคนกลุ่มนี้มีทัศนคติไปในทิศทางที่ชักจูงน้อยกว่าผู้ถูกทดลองในกลุ่มควบคุมเสียอีก (ค่าเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มที่มีความวิตกกังวลสูงและได้อ่านสารชักจูง = 29.24 ค่าเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มควบคุม = 30.50)

สำหรับคะแนนทัศนคติของผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลในปริมาณที่แตกต่างกัน และมีโอกาสหรือไม่มีโอกาสที่จะอ่านหรือฟังสารชักจูงนั้น ปรากฏว่ามีความแตกต่างไม่มากนัก (คะแนนเฉลี่ยทัศนคติของผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลสูง กลุ่มที่มีโอกาสเลือก = 30.76 กลุ่มไม่มีโอกาสเลือก = 33.36 ส่วนผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลต่ำ กลุ่มที่มีโอกาสเลือก = 42.44 และกลุ่มไม่มีโอกาสเลือก = 40.64) ซึ่งไม่พบนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่างของคะแนนทัศนคติในกลุ่มที่กล่าวถึงนี้ (ดูตาราง 6) และจากการวิเคราะห์ทางสถิติในตารางเดียวกันนี้ก็ไม่พบความแตกต่างของคะแนนทัศนคติของผู้ถูกทดลองที่มีปริมาณความวิตกกังวลสูง กับผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลต่ำที่ได้รับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน และค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติในกลุ่มเหล่านี้ก็มีค่าใกล้เคียงกัน (ดูตารางในภาคผนวก ค หน้า 84)

จากการวิเคราะห์ที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า/ สำหรับผู้ถูกทดลองที่มีปริมาณความวิตกกังวล
ต่างกัน/ เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต่างกัน และมีหรือไม่มีโอกาสเลือก--ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยน
ทัศนคติที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน และวิธีการรับสารสองแบบ คือ/ การอ่านกับการฟังก็ไม่มีอิทธิพลต่อ
การเปลี่ยนทัศนคติที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนในระหว่างกลุ่มที่มีความวิตกกังวลต่างกัน

นอกจากนี้การวิเคราะห์ความแปรปรวนในตาราง 6 ปรากฏผลอย่างเด่นชัดว่ากลุ่มผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลสูง มีการเปลี่ยนทัศนคติแตกต่างกับกลุ่มผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลต่ำในทุกกรณี ดังนั้นทำให้ทราบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลอย่างแน่นอน ซึ่งจะได้อธิบายที่หากความสัมพันธ์สัมพันธ์ต่อไป

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ความวิตกกังวลและความจำในสภาวะการทดลองต่าง ๆ

การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Coefficient of Correlation) ของตัวแปรตาม 3 ตัวคือ ทัศนคติ ความวิตกกังวล และความจำ ในที่นี้จะได้แยกหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม ที่ระบุในขอบข่ายของสภาวะการทดลองต่าง ๆ ดังปรากฏในตาราง 7 และมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. คะแนนทัศนคติของผู้ถูกทดลองทั้งหมด มีความสัมพันธ์ทางลบกับคะแนนความวิตกกังวล และเป็นความสัมพันธ์ที่มีค่าสูงอย่างเชื่อมั่นได้ ($r_{รวม} = -.653, P < .01$) ผลที่ได้นี้สอดคล้องกันทุกสภาวะการทดลอง คือ เป็นค่าความสัมพันธ์สูงและมีค่าเป็นลบ (ดูตาราง 7) นั่นคือ ในการทดลองครั้งนี้พบว่า ทัศนคติที่มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างเด่นชัดกับความวิตกกังวล หมายความว่า ผู้ถูกทดลองที่มีการเปลี่ยนทัศนคติมาก (มีคะแนนทัศนคติสูง) เป็นผู้มีความวิตกกังวลต่ำ ส่วนผู้ถูกทดลองที่มีการเปลี่ยนทัศนคติน้อย (มีคะแนนทัศนคติต่ำ) เป็นผู้มีความวิตกกังวลสูง

ตาราง 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม

ตัวแปรอิสระ		ทัศนคติ	ความวิตกกังวล	ความจำ
1. รวม	ทัศนคติ	1.000	-.653 **	.120
	ความวิตกกังวล		1.000	-.012
	ความจำ			
2. สถานการณ์คลุมเครือ	ทัศนคติ	1.000	-.644 **	.061
	ความวิตกกังวล		1.000	-.082
	ความจำ			1.000

ตาราง 7 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ		ทัศนคติ	ความวิตกกังวล	ความจำ
3. สถานการณ์ปรากฏชัด	ทัศนคติ	1.000	-.583 **	-.031
	ความวิตกกังวล		1.000	.151
	ความจำ			1.000
4. การมีโอกาสเลือก	ทัศนคติ	1.000	-.745 **	.113
	ความวิตกกังวล		1.000	-.049
	ความจำ			1.000
5. การไม่มีโอกาสเลือก	ทัศนคติ	1.000	-.508 **	-.054
	ความวิตกกังวล		1.000	.192
	ความจำ			1.000
6. การอ่านสารชักจูง	ทัศนคติ	1.000	-.787 **	.022
	ความวิตกกังวล		1.000	-.078
	ความจำ			1.000
7. การฟังสารชักจูง	ทัศนคติ	1.000	-.395 *	-.165
	ความวิตกกังวล		1.000	.052
	ความจำ			1.000

ตาราง 7 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ		ทัศนคติ	ความวิตกกังวล	ความจำ
8. การอ่านสารควบคุม	ทัศนคติ	1.000	-.822 * *	-.190
	ความวิตกกังวล		1.000	.166
	ความจำ			1.000

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05, $r_{.95} (28) = .361$

* * มีนัยสำคัญที่ระดับ .01, $r_{.99} (28) = .463$, $r_{.99} (50) = .354$

เมื่อนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับทัศนคติภายใต้

สภาวะการทดลองต่าง ๆ นั้นมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ z' transformation (Fisher, 1921 อ้างจาก Edwards, 1963 : 79 - 82) ก็พบว่า ภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์ที่ต่างกันไม่พบ นัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่างของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 2 ค่า นั้น ส่วนภายใต้อิทธิพลของการมี หรือไม่มีโอกาสเลือกนั้น พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 2 ค่า คือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความ วิตกกังวลกับทัศนคติในสภาวะการมีโอกาสเลือก ($r = -.745$) กับสภาวะการไม่มีโอกาสเลือก ($z = -.508$) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดูตารางในภาคผนวกหน้า 88)

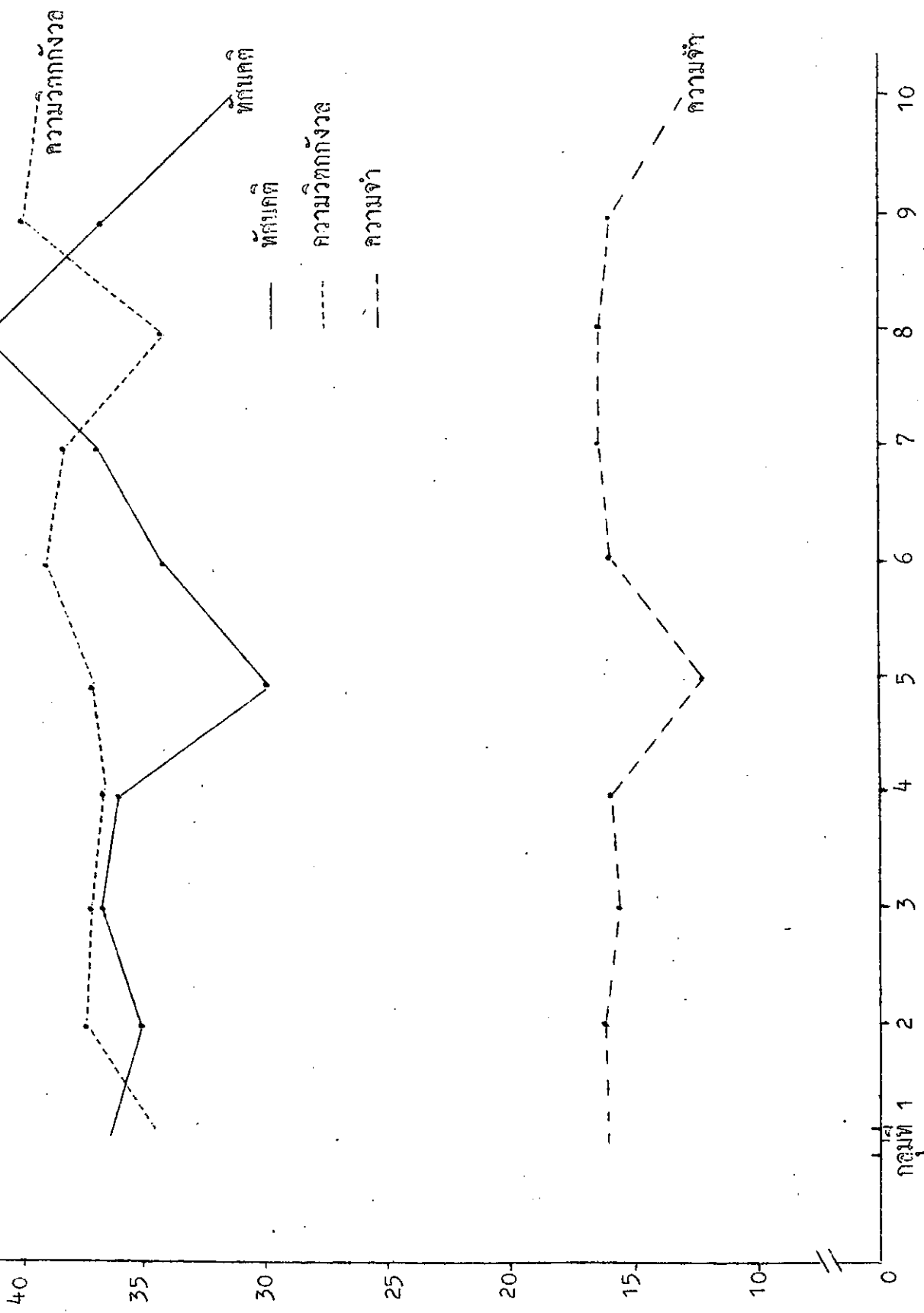
$z = 3.0125$, $p < .01$) นอกจากนี้ยังพบนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่างระหว่าง สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความวิตกกังวลกับทัศนคติอื่น เนื่องมาจากอิทธิพลของวิธีการรับสารด้วย นั่นคือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความวิตกกังวลกับทัศนคติในกลุ่มที่อ่านสารชักจูง แตกต่างกับค่าสัมประสิทธิ์- สหสัมพันธ์ในกลุ่มที่ได้ฟังสารชักจูงอย่างเชื่อมั่นได้ แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ในกลุ่มที่อ่านสารชักจูงกับกลุ่มอ่านสารควบคุม ส่วนกลุ่มฟังสารชักจูงปรากฏว่ามีความแตกต่างของค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับกลุ่มอ่านสารควบคุมอย่างเชื่อมั่นได้ (ดูตารางในภาคผนวก หน้า 88)

สรุปได้ว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความวิตกกังวลกับทัศนคติมีความแตกต่างกันอย่างเชื่อมั่นได้ในระหว่างสภาวะการทดลอง 2 สภาวะ คือ สภาวะที่มีหรือไม่มีโอกาสเลือก กับสภาวะที่แตกต่างกันของวิธีการรับสาร เท่านั้น สำหรับสภาวะของสถานการณ์นั้นไม่พบว่ามีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความแตกต่างระหว่างความวิตกกังวลกับทัศนคติ ซึ่งแสดงว่าในสภาวะที่ถูกทดลองได้ฟังสารชักจูง และในสภาวะของการไม่มีโอกาสเลือกนั้น ความวิตกกังวลของบุคคลมีบทบาทสัมพันธ์กับการยอมรับความการชักจูงน้อยกว่าในสภาวะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันอย่างเด่นชัด

2. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับความจำ โดยส่วนรวมพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวก แต่เป็นความสัมพันธ์ที่เบาเบา (r รวม = .120) และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในทุกสภาวะการทดลองพบว่า มีทั้งความสัมพันธ์ทางบวกและความสัมพันธ์ทางลบ ค่าความสัมพันธ์ที่สูงที่สุดระหว่างทัศนคติกับความจำ คือ ค่าความสัมพันธ์ในกลุ่มที่อ่านสารควบคุม (จากตาราง 7 $r = -.190$) ซึ่งเป็นค่าความสัมพันธ์ทางลบ อย่างไรก็ตามค่าความสัมพันธ์ทุกค่าไม่สูงพอที่จะยอมรับในทางสถิติ นั่นคือในการวิจัยครั้งนี้ทัศนคติกับความจำเป็นตัวแปรตามที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับความจำ ผลการวิเคราะห์เป็นไปในทำนองเดียวกันกับความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับความจำ คือ ความสัมพันธ์ที่พบในกลุ่มที่ถูกทดลองที่ได้รับสภาวะการทดลองต่าง ๆ มีทั้งความสัมพันธ์ทางบวกและความสัมพันธ์ทางลบ ซึ่งความสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุดเป็นความสัมพันธ์ในกลุ่มที่ถูกทดลองที่ไม่มีโอกาสเลือกอ่านหรือฟังสารชักจูง ($r = .192$) และเป็นค่าความสัมพันธ์ทางบวก ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับความจำในกลุ่มรวม โดยพิจารณาจากที่ถูกทดลองทุกคน พบว่า เป็นความสัมพันธ์ทางลบ ($r = -.012$) ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์ต่ำมาก จะเห็นได้ว่าค่าความสัมพันธ์ทั้งกล่าวและจากตาราง 7 ซึ่งเป็นค่าความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับความจำนั้น ไม่มีค่าใดที่สูงพอที่จะยอมรับในทางสถิติ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าความวิตกกังวลกับความจำไม่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับทัศนคติกับความจำ

เพื่อเปรียบเทียบและแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวแปรตามทั้ง 3 คือ ทัศนคติ ความวิตกกังวล และความจำ ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยของคะแนนต่าง ๆ ในแต่ละสภาวะการทดลองมาแสดงในรูปของกราฟ (ดูภาพ 4) ทำให้สังเกตเห็นว่า กลุ่มที่ถูกทดลองที่มีคะแนนทัศนคติสูง

ภาพ 4 กราฟแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติ ความวิตกกังวล และความจำของผลทดลองทั้ง 10 กลุ่ม

จะมีคะแนนความวิตกกังวลต่ำ ส่วนกลุ่มที่มีคะแนนทัศนคติค่าก็มีคะแนนความวิตกกังวลสูง เป็นการแสดง
ผลที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับทัศนคติซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ส่วน
กราฟของคะแนนเฉลี่ยความจำนั้น ปรากฏว่ามีลักษณะเกือบเป็นเส้นตรงเดียวกันเมื่อไม่พิจารณาคะแนน
ความจำของกลุ่มที่ 5 และกลุ่มที่ 10 ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุม นั่นคือผู้ถูกทดลองทุกกลุ่ม (ยกเว้นกลุ่ม
ควบคุม) มีความจำในระดับที่ใกล้เคียงกันที่สุด นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่ากราฟของความจำไม่สัมพันธ์กับ
ความวิตกกังวลหรือทัศนคติเลย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่ได้เสนอไว้แล้ว

สรุป อภิปรายผลและขอเสนอแนะ

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการเปลี่ยนทัศนคติอันเนื่องมาจากการชักจูง
ในขอบข่ายของสมภาวะการทดลอง 3 แบบ ปรากฏผลที่น่าสนใจหลายประการ ซึ่งเป็นผล
การเปลี่ยนทัศนคติคล้ายตามสารชักจูง อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสารชักจูง วิธีการชักจูงและ
ผลที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวล โดยจะได้อธิบายถึงรายละเอียดเป็นลำดับไป นอกจากนี้จะได้
ชี้แจงข้อดีและข้อจำกัดของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พร้อมทั้งขอเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย
ต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

ผลที่ได้จากการทดลองมีผลเด่นชัดที่แสดงถึงสมภาวะการชักจูงกับการเปลี่ยนทัศนคติและ
ความวิตกกังวลกับการเปลี่ยนทัศนคติ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

สมภาวะการชักจูงกับการเปลี่ยนทัศนคติ ผลเด่นชัดประการแรกของการทดลองคือ
กลุ่มทดลองซึ่งได้รับการชักจูงทุกกลุ่มมีการเปลี่ยนทัศนคติไปในทิศทางที่ชักจูง มากกว่ากลุ่มควบคุม
ซึ่งไม่ถูกชักจูง ผลส่วนนี้สนับสนุนผลการวิจัยอื่น ๆ ในประเทศไทย กล่าวคือ การวิจัยของ
แสงอรุณ ชูชาติ (2518 : 27) พบว่า บุคคลที่ได้รับสารชักจูงทั้งที่บอกและไม่บอกลักษณะของ
ผู้เขียน มีการเปลี่ยนทัศนคติคล้ายตามการชักจูงมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้รับสารชักจูง และการวิจัย
ของ พรพินล สุกเจริญ (2519 : 39) พบว่า สารชักจูงทั้งที่เป็นสารปลอมและสารชู
มีอิทธิพลในการเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลให้คล้ายตามการชักจูงได้อย่างเด่นชัด / จากผลดังกล่าว
ทั้งหมดนี้ทำให้เข้าใจได้ว่า สารชักจูงมีอิทธิพลในการชักจูงให้บุคคลคล้ายตามได้ง่าย โดยไม่
จำกัดว่าการชักจูงนั้นจะมีวิธีการสื่อสารแบบใด ผู้ชักจูงมีลักษณะอย่างไร และเนื้อหาในการชักจูง

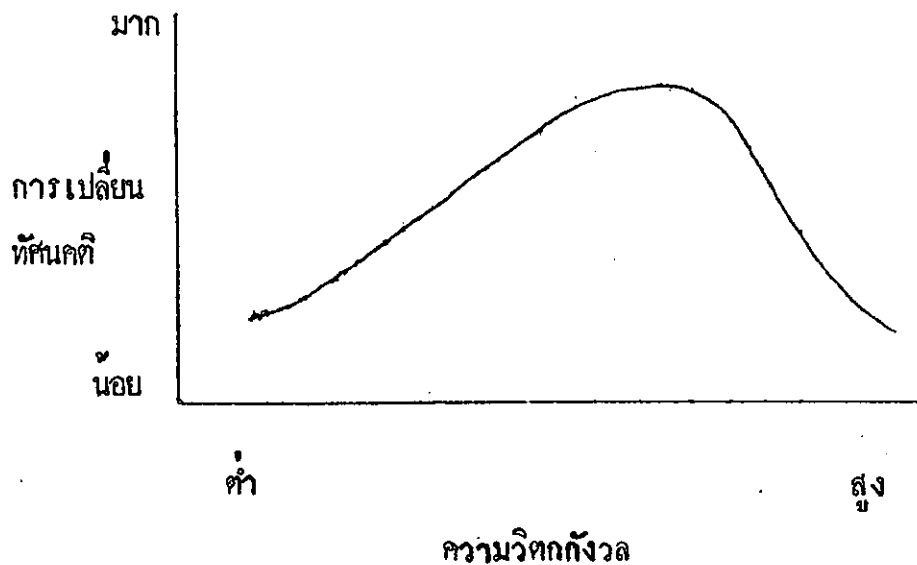
เป็นอย่างไรทั้งสิ้น แต่ไม่อาจทราบได้ว่าความคงทนของการชักจูงดังกล่าวนี้จะมีมากน้อยเพียงใด และการเปลี่ยนทัศนคติตามการชักจูงนี้มีความสัมพันธ์กับการกระทำตามทัศนคติที่เปลี่ยนไปนั้นมากน้อยเพียงใด

สำหรับสภาวะการทดลองทุกสภาวะในการทดลองครั้งนี้ ชินโคเกะ สถานการณ์การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก และวิธีการรับสาร ต่างก็ไม่มีอิทธิพลต่อการชักจูงให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามได้ ฉะนั้นผลดังกล่าวทั้งหมดจึงไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่อาจมีอิทธิพลต่อความไม่แตกต่างของทัศนคติในกลุ่มต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า การชักจูงโดยการอ่านและการฟังนั้นใช้เวลาชักจูงเพียง 10 - 12 นาที จึงอาจทำให้ไม่เห็นความแตกต่างอันเนื่องมาจากการอ่านกับการฟัง นอกจากนี้สถานการณ์และมามีโอกาสเลือกอาจไม่หนักแน่นหรือไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจนพอที่จะเสริมหรือลดสภาวะการชักจูงโดยใช้สารชักจูงได้

* สรุปได้ว่าผู้ที่ถูกชักจูงมีการคล้อยตามการชักจูงมากกว่าผู้ที่มิได้ถูกชักจูงอย่างเด่นชัด แต่ความแตกต่างในสภาวะการชักจูงมิได้ทำให้เกิดความแตกต่างในปริมาณการเปลี่ยนทัศนคติ

ความวิตกกังวลกับการเปลี่ยนทัศนคติ ผลที่เด่นชัดประการที่สองคือ ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับการคล้อยตามการชักจูง เป็นไปในทางที่กลับกัน คือ ผู้ที่มีความวิตกกังวลมาก มีการคล้อยตามน้อย และผู้ที่มีความวิตกกังวลน้อยมีการคล้อยตามมาก โดยเฉพาะในสภาวะที่บุคคลได้อ่านสารชักจูง ผลส่วนนี้ตรงข้ามกับผลการวิจัยในประเทศไทย (ทัศนา โฉมทิ, 2518) และการวิจัยในต่างประเทศ (Janis & Feshbach, 1954 อ้างจาก Berkowitz, 1967)

ในการเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลที่มีความวิตกกังวลต่างกันนั้น มีผู้เสนอว่ามีลักษณะเป็นรูปกราฟตัวยูหัวกลับ (inverted U-shaped curve ตามภาพ 5 Janis, 1968 อ้างจาก Berkowitz, 1967) คือผู้ที่มีความวิตกกังวลระดับต่ำถึงระดับสูงมีการเปลี่ยนทัศนคติน้อยกว่าผู้ที่มีความวิตกกังวลระดับปานกลาง ซึ่งเป็นลักษณะการเปลี่ยนทัศนคติที่เป็นสากลทั่วไป แต่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ความวิตกกังวลของผู้ถูกทดลองที่เกิดขึ้นอาจไม่ใช่ระดับเดียวกันกับระดับ

ภาพ 5 การเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลที่มีความวิตกกังวลระดับต่าง ๆ ตามแบบสากล

ความวิตกกังวลที่เป็นสากล หมายความว่าความวิตกกังวลระดับต่ำในการทดลองนี้อาจเป็นระดับเดียวกับความวิตกกังวลระดับปานกลางของสากล จึงมีการเปลี่ยนทัศนคติแบบครึ่งขาของกราฟ (เริ่มจากความวิตกกังวลระดับปานกลางไปถึงวิตกกังวลสูง) นอกจากนี้อาจเป็นไปได้ว่าสถานการณ์ที่สร้างขึ้นในการทดลองนี้มีลักษณะเป็นสภาวะการลงโทษมากกว่า เป็นสภาวะที่หลีกเลี่ยงได้ (punishment & avoidance) ซึ่งในสภาวะการลงโทษนั้นบุคคลจะมีความวิตกกังวลสูง และทำให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามการชักจูงน้อย และบุคคลที่มีความวิตกกังวลต่ำเปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามการชักจูงมาก อันเป็นผลที่ตรงกันข้ามกับในสภาวะหลีกเลี่ยงได้อย่างเด่นชัด (Insko et al., 1965 อ้างจาก Berkowitz, 1967 : 212)

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าความวิตกกังวลในการวิจัยครั้งนี้ไม่ขึ้นกับสภาวะการทดลอง แม้จะมีแนวโน้มว่าบุคคลที่ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัดมีความวิตกกังวลสูงกว่าบุคคลที่ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ แต่ก็เป็นการแตกต่างที่ไม่มีค่านัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้นบุคคลที่ได้อ่านสารชักจูง

กับบุคคลที่ได้อ่านสารชักรูงก็มีความวิตกกังวลใกล้เคียงกัน และยังเป็นความวิตกกังวลในระดับที่ไม่แตกต่างจากบุคคลที่ได้อ่านสารควบคุม นั่นก็คือสภาวะการทดลองอันใดแก่ สถานการณ์ การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก และวิธีการรับสาร ไม่เป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความวิตกกังวลแตกต่างกัน จึงเชื่อว่าความวิตกกังวลโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะของบุคคล (trait anxiety) และเมื่อรวมเป็นความวิตกกังวลของกลุ่มที่ได้รับการดูแลอย่างไม่ลำเอียง จึงมีค่าเฉลี่ยเท่าเทียมกัน

เมื่อปรากฏว่าความวิตกกังวลในการทดลองนี้เป็นลักษณะที่ติดตัวถูกทดลองมาแต่เดิม จึงอาจใช้ลักษณะความวิตกกังวลเป็นสาเหตุรวมกับสภาวะการชักรูง ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติตามการชักรูงในการทดลองนี้ได้ ทำให้ได้ผลที่เด่นชัดประการสุดท้ายคือ การชักรูงทวนวิธีการให้อ่านสารนั้นไปประสิทธิภาพที่แตกต่างกันในระหว่างผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำกับสูง โดยผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำคล้อยตามการชักรูงมากกว่าผู้ที่มีความวิตกกังวลสูง ส่วนวิธีการให้ฟังสารจากเครื่องบันทึกเสียงนั้นมีประสิทธิภาพแตกต่างกันในคนสองประเภทน้อยกว่าการอ่าน นอกจากนี้ยังพบหลักฐานว่าความวิตกกังวลช่วยเน้นอิทธิพลของวิธีการรับสาร (การอ่าน) ทั้งนี้โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับความวิตกกังวล ซึ่งพบว่ากลุ่มบุคคลที่ได้อ่านสารไม่ว่าจะเป็นสารชักรูงหรือสารควบคุม คะแนนทัศนคติก็กับคะแนนความวิตกกังวลของกลุ่มดังกล่าวมีความสัมพันธ์ทางลบสูงมาก ซึ่งสูงกว่าการฟังสารชักรูงอย่างเด่นชัด (p .01)

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ สำหรับผู้ที่มีความวิตกกังวลสูง การอ่านไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติคล้อยตามการชักรูงมากเท่ากับผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำ แต่ปริมาณการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำไม่ว่าจะได้รับการอ่านหรือฟังสารชักรูงก็ตาม เป็นไปในทิศทางคล้อยตามสารมากกว่าผู้ที่มีความวิตกกังวลสูงอย่างเด่นชัด เมื่อเป็นเช่นนั้น ทำให้เพิ่มความสนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมต่อไปว่า การให้อ่านหรือฟังสารชักรูงชนิดที่เพิ่มความวิตกกังวลและลดความวิตกกังวลมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในกลุ่มที่มีความวิตกกังวลต่างกันหรือไม่อย่างไร

ข้อดีและข้อจำกัดของการทดลอง

การทดลองครั้งนี้มีข้อดี ซึ่งทำให้ผลที่ได้รับถูกต้องและเป็นจริง ปรากฏผลที่เด่นชัดมีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับได้ นอกจากนี้ก็มีข้อจำกัดอันเนื่องมาจากข้อขยายและการจำกัดกระทำใน

สภาวะการทดลอง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการทดลอง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อดีของการทดลอง คือ การวัดทัศนคติในการทดลองครั้งนี้ เป็นไปในลักษณะของการวัดสติปัญญาการกระทำ นั่นคือ ผู้ถูกทดลองทุกคนตระหนักดีว่า การตอบแบบวัดเป็นการแสดงการตัดสินใจที่จะมีผลโดยตรงต่อตนเองในอนาคตอันใกล้ จึงทำให้เกิดความจริงจังและระมัดระวังในการตอบมากกว่าในสภาวะอื่น ๆ ทั่วไป นอกจากนี้การจัดให้ผู้ถูกทดลอง เข้าทำการทดลองเป็นกลุ่มย่อยและได้เห็นอุปกรณต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้ถูกทดลองเกิดความรู้อารมณ์ร่วมในการทดลองอย่างจริงจังและการจัดการกระทำในห้องทดลองก็มีสภาพเหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะได้ควบคุมสภาวะการทดลองให้มีวิสุทธิและตรงตามความประสงค์ของผู้ทดลอง

ข้อจำกัดของการทดลอง คือ เนื่องจากการทดลองนี้ทำการศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรี เพราะเหตุว่าต้องเลือกศึกษาผู้มีความสามารถในการอ่านและการฟังในระดับที่ไม่แตกต่างกัน เพื่อมิให้ความแตกต่างทางด้านความสามารถในการอ่านและการฟัง เข้ามาเป็นตัวแปรแทรกซ้อน แต่ปรากฏว่านักศึกษานี้ถือว่าเป็นบุคคลในระดับปริญญาชน มีการตัดสินใจควยเหตุผล ต้องการความกระจ่างแจ้ง เกี่ยวกับการทดลองเพิ่มขึ้น และต้องการหลักประกันที่มั่นคง ทั้งนี้โดยพิจารณาจากการซักถามของผู้ถูกทดลองในตอนท้ายของการทดลอง ซึ่งเปิดโอกาสให้ซักถามได้ จึงทำให้ผู้ถูกทดลองโดยส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามการชักจูงมากตามที่คาดหวังไว้ นั่นก็คือผลที่ได้รับเป็นการศึกษาเฉพาะนักศึกษา ซึ่งอาจแตกต่างจากบุคคลทั่วไปได้

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการทดลองครั้งนี้พบผลที่เด่นชัดบางประการ ทำให้มองเห็นว่าน่าจะได้มีการศึกษาวิจัยในด้านนี้เพิ่มเติมต่อไปอีก เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่เด่นชัดยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในทางวิชาการ ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจและควรทำการศึกษาเพิ่มเติมมีดังนี้

1. เป็นที่ทราบอย่างแน่ชัดว่าการชักจูงไม่ว่าจะใช้วิธีการแบบใด ใช้สารชักจูงที่มีเนื้อหาอย่างไร หรือผู้ชักจูงจะมีลักษณะเช่นไร ก็สามารถที่จะทำให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติคล้อยตามการชักจูงได้ทั้งสิ้น จึงควรได้มีการศึกษาเปรียบเทียบถึงความคงทนของการคล้อยตาม

ตลอดจนการกระทำตามทัศนคติที่เปลี่ยนไป ว่าวิธีการแบบใด สารชักจูงที่มีเนื้อหาอย่างไรหรือ ลักษณะเช่นไรของผู้ชักจูง ที่จะมียุทธผลต่อความคงทนและการกระทำตามทัศนคติที่เปลี่ยนไปนั้น และมียุทธผลที่แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

2. ควรได้มีการศึกษาว่าการเพิ่มหรือลดความวิตกกังวลอันเนื่องมาจากเนื้อหาของสารชักจูง มียุทธผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติในทิศทางที่คล้อยตามสารชักจูงหรือไม่ เมื่อมีวิธีการรับสารที่แตกต่างกัน

3. เพื่อให้ได้ผลที่กว้างขวางยิ่งขึ้น ควรได้มีการศึกษาผู้ที่มีสุขภาพจิตในระดับต่าง ๆ กัน โดยใช้วิธีการรับสารแบบให้อ่าน ให้ฟัง หรือให้ชมภาพยนตร์ ซึ่งอาจได้ผลที่แตกต่างกัน และจะทำให้ทราบได้ว่าวิธีการรับสารแบบใดมีประสิทธิภาพที่ดีที่สุดสำหรับผู้มีสุขภาพจิตในระดับใด ทั้งนี้ นอกจากจะทำให้เกิดความรู้ทางวิชาการแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการนำมาจัดค่าย

บรรณานุกรม

- กอ สวัสดิ์พิพัฒน์ชัย "หนุ่มสาวกับการศึกษา" หญิงไทย ปีที่ 2 ฉบับที่ 27
ประจำวันที่ 15 ธันวาคม 2519 หน้า 135 - 136.
- แกมสุข นุมนนท "เมืองไทยยุคเชื่องูน่า" วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 6 เล่มที่ 1
มิ.ย. - ก.ย. 2519 หน้า 120 - 147.
- ทัศนีย์ โฉมที่ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อันเป็นผลของสารสื่อที่ทำให้เกิดความกลัว
และความเชื่ออำนาจในตน ปรินฤฎานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2518, 68 หน้า.
- ประสงค สุริยชนากาส อิทธิพลของผู้นำและลักษณะของงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพของกลุ่ม
ปรินฤฎานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2518, 47 หน้า.
- พิชัย วาศนาสง คุณภาพของชีวิต หนังสือแปลชุดคนาศัน เล่มที่ 10 แปลจาก
The quality of life ของมิชเชอเนอร์ เจมส์ เอ แพร์พิทยา 2516, 157 หน้า.
- พรพิมล สุดเจริญ อิทธิพลของสารปลอบและสารขู่ ต่อการเปลี่ยนทัศนคติ ในสถานการณ์ตั้งเครียด
ปรินฤฎานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2519, 84 หน้า.
- รัตนาศิริพานิช ความเข้าใจในการฟังและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
ที่พูดภาษาไทยกลางในจังหวัดพระนคร และภาษามาลายูในจังหวัดปัตตานี ปรินฤฎานิพนธ์
กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2507, 138 หน้า.
- แสงอรุณ ฐาชาติ ประสิทธิผลของผู้สื่อความและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ปรินฤฎานิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518, 77 หน้า.
- อินทร ศรัคคุณ การศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางการฟัง การอ่าน การเขียนสะกดคำ
และการแต่งความของนักเรียนที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา
6 แห่ง ในจังหวัดนครราชสีมา ปรินฤฎานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร
2507, 179 หน้า.

- เอกรินทร์ สุนทรพงศ์ การศึกษาความสนใจและแนวการอ่านหนังสือของนักเรียนอายุ 13 - 18 ปี
 ในโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ
 ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2516, 191 หน้า.
- อรุณศรี กำลัง การศึกษาความสนใจและแนวการอ่านหนังสือของนักเรียนอายุ 13 - 18 ปี
 ในโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดกระบี่ นราธิวาส ภูเก็ต ยะลา และสงขลา
 ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2516, 238 หน้า.
- เอื้อมพร ชัยพิพัฒน์ การศึกษาความสนใจและแนวการอ่านหนังสือของนักเรียนอายุ 13 - 18 ปี
 ในโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ และน่าน ปรินฤพานิพนธ์
 กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2516, 180 หน้า.

Allen, Vernon L. "Situational factors in conformity" in Advanced in Experimental Social Psychology, edited by Berkowitz, Leonard, Academic Press, New York, 1965, 2, 133-176.

Bercheid, Ellen, and Walster, Elaine, "Attitude Change" in Mills, Judson, Experimental Social Psychology, the Macmillan Company Collier-Macmillan Limited, London, 121 - 221.

Berkowitz, Leonard Advances in Experimental Social Psychology, Academic Press, Inc., New York, 1967, 3, 165-224.

Berkowitz, Leonard Advance in Experimental Social Psychology Academic Press, Inc., New York, 1974, 7, 217-247.

Carlsmith, J. Merrill, Collins, Barry E. and Helmreich, Robert I. "The effect of pressure for compliance on attitude change produced by face-to-face role playing and anonymous essay writing" Journal of Personality and Social Psychology, 1966, 5, 1-13.

Edwards, Allen L. Experimental Design in Psychological Research Holt, Rinehart and Winston, U.S.A., 1963.

- Freedman, Jonathan L., Carlsmith, J. Merrill, and Sears, David O.
Social Psychology, Prentice - Hall Inc., 1974.
- Harris, Victor A., and Tamler, Howard, "Reinstatement of initial attitude and force - compliance attitude change" Journal of Social Psychology, 1971, 84, 127 - 134.
- ✓ Insko, Chester A. "Festinger Dissonance Theory" Theories of Attitude Change New York, Appleton - Century - Crofts, 1967, 198-284.
- Jones, Edward E., and Gerard, Harold B., Foundation of Social Psychology. John Wiley & Sons Inc., 1967.
- Jones, Russell A., and Brehm, Jack W., "Attitudinal effects of communicator attractiveness when one chooses to listen" Journal of Personality and Social Psychology, 1967, 6, No. 1, 64-70.
- King, W.H. "An experimental investigation into the relative merits of listening and reading comprehension for boys and girls of primary school age" The British Journal of Education Psychology, February 1959, 29, 42-49.
- Linder, Darwyn E., Cooper, Joel, and Jones, Edward E., "Decision freedom as a determinant of the role incentive magnitude in attitude change" Journal of Personality and Social Psychology, 1967, 6, 245 - 254.
- Mann, Leon, Social Psychology, Sydney, John Wiley and Sons, Australasia, PTY Ltd., 1972.
- McGuire, W.J. "The nature of attitudes and attitude change" The Handbook of Social Psychology, edited by Lindzey, G., and Aronson, E. (Eds.), (2 nd ed) Cambridge, Mass : Addison-Wesley, 1969, 3, 136 - 314.
- Osgood, Charles E., and Sebeok, Thomas A., "Communication and psycholinguistics" in Current Perspective in Social Psychology edited by Hollander, E.P., and Hunt, Raymond G., Oxford University, 1963.

- Smith, M. Brewster, "Attitude change" in Attitude edited by Warren, Neil, penquin modern psychology readings, 1973, 26-44.
- Synder, Mark, and Monson, thomes, "Persons situations and the control of social behavior" Journal of Personality and Social Psychology, 1975, 32, No. 4, 637 - 644.
- Triandis, H.C., Attitude and Attitude Change, New York, John Wiley and Sons, 1971.
- Winer, B.J. Statistical Principle in Experimantal Design, New York, McGraw-Hill, 1962.

ภาคผนวก ก

1. สารชักจูง หน้า 63 - 65
2. สารควบคุม หน้า 66 - 68
3. แบบวัดทัศนคติ หน้า 69 - 70
4. แบบวัดความวิตกกังวล หน้า 71 - 72
5. แบบวัดความจำ หน้า 73

ของทำการทดลองกับตัวเองและผู้ช่วยของตน เช่นนายแพทย์ เอ็ม คาลเซอร์ ผู้ของการศึกษาอันเกิดจากการรับประทานหัวหอมมาก ๆ เขาได้ร่วมกับนักเรียนแพทย์ของเขาเสียสละตนเองเพื่อการศึกษา โดยยอมรับรับประทานหัวหอมเพิ่มขึ้นจากอาหารธรรมดาวันละ ๒ ปอนด์ ซึ่งผลปรากฏว่าหลังจากรับประทานได้ ๕ วัน ทุกคนจะรู้สึกอ่อนเพลีย เล็บมือรืแตก และในตอนปลายของสัปดาห์พบว่าเม็ดโลหิตแดงได้ลดลงจำนวนประมาณ ๐.๕ ล้านเม็ด นั่นคือนายแพทย์ เอ็ม คาลเซอร์ และศิษย์ได้พบว่าการรับประทานหัวหอมมาก ๆ ทำให้เกิดโรคโลหิตจางภายใน ๑ สัปดาห์

แต่ในการทดลองบางเรื่องก็ไม่สามารถที่จะศึกษาทดลองกับตนเองได้ และบางเรื่องจะศึกษาเพียงตนเองหรือผู้ใกล้ชิด ๒ - ๓ คน ก็ไม่เป็นการเพียงพอ ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนกลุ่มใหญ่ และเรื่องนี่เองที่เป็นปัญหาสำคัญของการทดลอง

ศิษย์แพทย์ผู้มีความรู้ในการผ่าตัดช่วยชีวิตมนุษย์จะมีความสามารถ ความชำนาญได้อย่างไร หากคนไข้แต่ละรายไม่ยอมให้เขาได้ทดลองผ่าตัด

วัคซีนแต่ละชนิดจะได้รับการยอมรับว่ามีอำนาจในการป้องกันได้อย่างไร หากไม่มีผู้เสียสละเข้ารับการทดลองใช้วัคซีนนั้น ๆ มีเรื่องเล่าว่า นโปเลียน โบนาปาร์ต ออกคำสั่งให้ทหารของเขา ซึ่งยังไม่เป็นไข้ทรพิษเข้ารับการปลูกฝีด้วยหนองฝีที่ เอ็ดเวิร์ด เจนเนอร์ ได้ค้นพบจากการทดลองกับวัวและม้า ซึ่งนับว่าเป็นการเสี่ยงมาก แต่ผลปรากฏว่าการตัดสินใจของ นโปเลียนเป็นการถูกต้อง และเป็นการแสดงให้เห็นประเทศอังกฤษ ซึ่งทำการคัดค้านการใช้หนองฝีอย่างแข็งขันได้เห็นผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

การทดลองเชิงจิตวิทยาที่เช่นกัน ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เข้ารับการทดลองอย่างมาก บางคนถึงกับต้องเสียสละความสุขสบายส่วนตัวในขณะที่เข้าร่วมทำการทดลอง เช่นการทดลองของ เบอส์ตัน และคณะ เพื่อศึกษาความเจ็บของคนขณะนอนหลับที่มหาวิทยาลัย แมกิล นิสิตนักศึกษาที่เข้ารับการทดลองต้องสวมชุดนอนพิเศษ และเข้านอนในห้องทดลองติดต่อกันเป็นเวลา ๑ สัปดาห์ ทุกคืนขณะที่กำลังหลับสนิทพวกเขาจะถูกปลุกให้ตื่นขึ้นมาเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่เขาฝันไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นการเสียสละความสุขสบายส่วนตัวโดยแท้จริง การทดลองของ คลัทซ์ฟีล ในปี ค.ศ. ๑๙๕๕ ก็ได้รับการเสียสละและความร่วมมือจากทหารประจำการ ทำให้เขาสามารถศึกษาลักษณะการคลายตามของคนได้อย่างละเอียด ส่วนการทดลองของแลนคัส ในปี ค.ศ. ๑๙๒๔ ก็ปรากฏว่ามีอาสาสมัครเข้าร่วมการทดลองมากมาย ทำให้เขาสามารถหาหลักฐานยืนยันได้ว่า กล้ามเนื้อส่วนโตนโบหน้าเกี่ยวข้องกับการแสดงอารมณ์ชนิดใด ทั้ง ๆ ที่อาสาสมัครเหล่านั้นทราบว่าเมื่อมีสถานการณ์อยู่มากมายหลายชนิด ซึ่งอาจทำให้เขาเกิดความตื่นเต้น หวาดกลัว

โศกเศร้า ชะงัดขยง โดยที่ผู้ถูกทดลองไม่สามารถคาดเดาว่าจะพบกับสถานการณ์ใด แต่พวกเขาที่ยินดีเข้าร่วมการทดลองอย่างเต็มที่

สำหรับประเทศไทยการศึกษาค้นคว้าโดยการทดลองยังมีอยู่น้อย แต่ปรากฏว่าทุกครั้งที่มีการทดลองความสถานศึกษาต่าง ๆ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ได้ให้ความร่วมมืออย่างดีเสมอมา เช่น การทดลองในเรื่องศีลธรรมจรยาของ ดร. ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพฯ การศึกษาทดลองครั้งนี้ผู้ทดลองจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจาก นิสิต นักศึกษา ทุกท่านเช่นกัน

อย่างไรก็ตามในฐานะที่ท่านเป็นผู้มีปัญญา จึงใคร่เรียนชี้แจงคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการทดลองครั้งนี้ให้ท่านทราบ นั่นคือความที่กล่าวมาแล้วว่า การทดลองนี้เป็นการศึกษาอาการที่เกิดขึ้นจากปฏิกริยาร่วมระหว่างสารเคมีที่มีอยู่ในยาแก้ปวด กับกระแสไฟฟ้าที่ผ่านเข้าตัว ผลที่ได้จะนำเสนอต่อวงการแพทย์ เพื่อจะได้หาทางป้องกันอาการที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งหาวิธีบำบัดรักษา และหากอาการที่เกิดขึ้นรุนแรงมากก็อาจทำให้มีการบัญญัติว่า ห้ามใช้ยาแก้ปวดกับผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับไฟฟ้า รวมทั้งผู้ที่ต้องทำการรักษาโดยการช็อตด้วยไฟฟ้า นอกจากนี้การศึกษาเรื่องดังกล่าวมีความสำคัญโดยตรงต่อผู้ทดลอง ซึ่งกำลังศึกษาวิชาจิตวิทยา เพื่อจะได้ศึกษาลักษณะอาการของคนที่เปลี่ยนแปลงไปในขณะทำการทดลอง ผู้ทดลองกล่าว นิสิตทุกท่านจะตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการศึกษาทดลองครั้งนี้ โดยยินดีรับประทานยาแล้วเข้าร่วมการทดลองด้วยเครื่องไฟฟ้า ในที่สุดนี้เราหวังว่าท่านคงจะเสียสละ และให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

การขยายที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาและระดับที่สูงกว่านี้ทำให้เกิดปัญหาสังคมอีกประการหนึ่ง คือโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ มีจำนวนเพิ่มขึ้นจนเกินกำลังของอาคารสถานที่ และกำลังครูในสถานศึกษาเหล่านั้น โรงเรียนมัธยมและสถานศึกษาในระดับสูงของประเทศที่กำลังพัฒนามักเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่จำนวนนักเรียนหรือนักศึกษานั้นเป็นพันขึ้นไป ยิ่งระบบการศึกษาขยายตัวเร็วเท่าไร จำนวนนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละแห่งยิ่งเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

ถ้าดูประสบการณ์ของประเทศพัฒนาแล้ว เราจะมองเห็นข้อบกพร่องที่ควรหาทางป้องกัน กล่าวคือ สถานศึกษาระดับสูงของประเทศเหล่านี้มักไปรวมกันอยู่ที่เมืองหลวงหรือเมืองใหญ่บางแห่ง ในบริเวณที่ตั้งของสถานศึกษาชั้นสูงจึงมีหอพักนักศึกษา มีบ้านเช่าเป็นจำนวนมาก ในบริเวณเหล่านี้ก็มีร้านอาหารและร้านขายสินค้า ซึ่งนักศึกษาจำเป็นต้องใช้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานศึกษาชั้นสูงจึงกลายเป็นเมืองของนักศึกษา ซึ่งมีลักษณะพิเศษไม่เหมือนชุมชนโดยทั่วไป นักศึกษามักมีรายได้น้อย ต้องกินอยู่อย่างประหยัด และนักศึกษาที่ไม่ใช่พลเมืองถาวรที่ประจำอยู่ในเมืองของนักศึกษาตลอดชีวิต ชุมชนเหล่านี้จึงกลายเป็นย่านที่มีการกินอยู่ถูก ค่าเช่าก็ถูก และสินค้าก็มีราคาถูกตามไปด้วย เมื่อทุกอย่างมีราคาถูกไปหมดก็มองเห็นได้ว่าสินค้าและบริการในย่านนักศึกษามีคุณภาพต่ำ ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายก็คือสถานหรือเป็นที่อยู่ ใต้หอพักหรือบ้านเช่า ซึ่งนักศึกษาไปรวมกันเช่าอาศัยอยู่ สภาพของหอพักหรือบ้านเช่าในย่านนักศึกษาเสื่อมโทรม และแออัดมากกว่าชุมชนซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชนชั้นกลาง เมื่อนักศึกษาเปลี่ยนตัวกันหลายชุด และอาศัยอยู่ในบ้านเช่าหรือหอพักเหล่านี้นานเข้า สภาพของอาคารบ้านเรือนก็ยิ่งเสื่อมโทรมลงไปตามลำดับ

โดยเหตุที่นักศึกษาเป็นคนที่อยู่ในวัยรุ่นหรือวัยหนุ่มสาว เขาจึงไม่ค่อยระมัดระวังหรือพิถีพิถันในเรื่องของการกินอยู่ของตนมากนัก เมืองนักศึกษาโดยทั่วไปจึงมีสภาพใกล้เคียงกับแหล่งเสื่อมโทรม ถึงแม้เมืองนักศึกษาก็จะไม่เสื่อมโทรมมากเหมือนย่านคนจน แต่เมืองนักศึกษาก็ยังขาดระเบียบอันดีงาม ไม่เหมือนกับชุมชนที่ต่างหลาย

ว่ากันถึงระเบียบอันดีงาม ย่านนักศึกษาเป็นย่านที่คนขาดความระมัดระวังในแง่ความประพฤติ โดยมากเมืองนักศึกษามักเป็นที่พึ่งเลี้ยงของบุคคลภายนอกว่าเป็นแหล่งที่ไว้ใจแสร้งอันดีงาม ถึงแม้ตัวนักศึกษาเองก็มีความรู้สึกเช่นนั้น แต่โดยเหตุที่มีรายได้น้อย เขาจึงหาที่อยู่กินซึ่งมีสภาพดีกว่านั้นไม่ได้ อีกประการหนึ่งนักศึกษาก็ถือว่าตนอาศัยอยู่ในชุมชนนั้นเพียงชั่วระยะหนึ่ง เขาจึงทนต่อสภาพเช่นนั้นได้โดยไม่ลำบากใจจนเกินไป

ข้อสำคัญก็คือว่า ตัวนักศึกษาเองและบุคคลที่ประกอบอาชีพในบ้านของนักศึกษาจะไม่พยายามปรับปรุงชุมชนของตนให้ดีขึ้น นักศึกษาที่อาวตมเป็นแขกซึ่งมาอาศัยอยู่ชั่วคราวจึงไม่ได้ให้ความเอาใจใส่ต่อการปรับปรุงชุมชนมากนัก สำหรับคนที่ประกอบอาชีพอยู่ในบ้านนั้น ก็ถือว่าเมื่อนักศึกษาไม่เอาใจใส่ ตนก็ไม่จำเป็นต้องเอาใจใส่เช่นเดียวกัน อีกอย่างหนึ่งคนที่ประกอบอาชีพในบ้านนักศึกษาก็มีเพียงจำนวนเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนของนักศึกษา ถึงแม้ว่าเขาจะอยากปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้นอย่างไรก็ตาม กำลังของเขาก็มีไม่มากพอที่จะแก้ปัญหาของชุมชนได้

เมื่อเป็นดังนี้ นักศึกษาทั้งหลายจึงได้พบปะกับค่านิยมและแบบแผนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเป็นอันมาก กล่าวคือ ในขณะที่อยู่ในบ้านเขาหรือหอพักตนต้องอยู่ในสภาพที่ไม่มาก ชาติระเบียบอันถึงงาม และชาติวัฒนธรรมของชนชั้นกลาง แต่ในเวลาเรียนตนกลับได้รับการสั่งสอนให้ทราบถึงวัฒนธรรมอันสูงส่ง และระเบียบแบบแผนอันถึงงามของสังคม นอกจากนี้สถานศึกษาทั้งหลายยังรักษามาตรฐานอันสูงส่งในทางวัฒนธรรมอยู่เป็นปกติ นักศึกษาจึงได้ประสบกับวัฒนธรรมที่ถึงงามในสถานศึกษา และได้พบกับวัฒนธรรมอันชาติระเบียบแบบแผนเมื่ออยู่ในบ้านเขาหรืออยู่ในหอพัก คนที่อยู่ในสภาพที่แตกต่างกันมากมายเช่นนี้อาจวางตัวไม่ถูก และมีความคิดที่สับสนพลประมาธ

ตามปรกติบ้านของนักศึกษามักจะเป็นบ้านของความสนุกสนาน เป็นบ้านของความไม่มีพิธีรีตอง และเป็นบ้านที่นักศึกษามักชอบไปเที่ยวคุย แต่ในขณะที่เดียวกันบ้านของนักศึกษาก็เป็นบ้านของความถึง เครียดทางอารมณ์ ถ้ามีความผันผวนเกิดขึ้นในสังคม เรื่องร้ายแรงมักเกิดขึ้นในบ้านของนักศึกษาก่อนแล้วจึงลุกลามไปสู่ชุมชนภายนอกในโอกาสต่อไป

ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในกรุงปารีสก็เกิดขึ้นในซอร์บอนน์ ซึ่งเป็นบ้านนักศึกษาก่อน สำหรับความไม่สงบในสหรัฐอเมริกาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ เช่น มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เหตุการณ์ไม่สงบเหล่านี้จึงลุกลามไปสู่ชุมชนภายนอกในเวลาต่อมา

นักวิชาการบางท่านได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การปล่อยให้บ้านของนักศึกษากลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมอย่างอันทนเป็นความบกพร่องของสังคม นักวิชาการเหล่านี้เสนอแนะว่า สังคมน่าจะปรับปรุงระเบียบการกินอยู่ในบ้านนักศึกษา โดยรัฐบาลต้องให้เงินอุดหนุนในรูปใดรูปหนึ่ง การปล่อยให้นักศึกษาประสบกับมาตรฐานทางวัฒนธรรมที่เลื่อมล้ำกันมาก ๆ จะไม่เป็นผลดีแก่ตัวนักศึกษาและจะเป็นผลร้ายต่อสังคมโดยส่วนรวม

ถึงอย่างไรก็ตามการแยกคนหนุ่มสาวออกจากสังคมส่วนใหญ่ และจัดให้เขาไปรวมกลุ่มกันอยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของเมือง จะทำให้คนหนุ่มสาวเหล่านี้ขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้แบบแผนของความเป็นอยู่

อย่างผู้ใหญ่ ย่านของนักศึกษาจึงมักกลายเป็นย่านที่มีการดำเนินชีวิตผิดแปลกกับชุมชนทั้งหลาย เป็นย่านของคนหนุ่มสาวที่ยึดวัฒนธรรมหนุ่มสาวเป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิต กล่าวสั้น ๆ ว่า ย่านของนักศึกษาเป็นชุมชนเทียม ไม่มีสภาพเหมือนชุมชนในสังคมปกติ ถ้าจะหาทางปรับปรุงย่านนักศึกษาให้มีระเบียบแบบแผนดีขึ้น คงจะอาศัยแต่การปรับปรุงอาคารสถานที่ไม่ได้ จะต้องมีการสร้างระบบการกินอยู่ในชุมชน เช่นนั้นมาใหม่ วิธีการเอานักศึกษาไปฝึกไว้กับครอบครัวของชาวเมือง และวิธีการสร้างหอพักขนาดเล็ก มีพ่อบ้านแม่บ้านควบคุมดูแลตามแบบที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษสมัยก่อนอาจเป็นวิธีการที่ใช้ได้ผลในเรื่องนี้

สังคมในประเทศไทยยังไม่ประสบปัญหาประเภทนี้มากนัก แต่การขยายตัวของสถานศึกษาอย่างรวดเร็วในเมืองเรา ทำให้มองเห็นล่วงหน้าได้ว่าปัญหาชนิดนี้อาจเกิดขึ้นในอันใดวันหนึ่งก็ได้ ถ้าได้เตรียมตัวป้องกันไว้ตั้งแต่เนิ่น ๆ ก็จะเป็นผลดีแก่บ้านเมืองในอนาคต

สภาวะที่ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

กลุ่มที่ _____

วันที่ _____ ธันวาคม/มกราคม

เวลา _____

ชื่อ _____ นามสกุล _____

ชั้นปีที่ _____

ฉบับที่ 1 โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้อย่างรอบคอบ แล้วพิจารณาว่าท่านมีความเห็นด้วยมากน้อยเพียงใด ให้กากบาท (X) ลงในช่องที่เป็นคำตอบของท่าน ขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อแสดงว่าท่านมีความสนใจที่จะเข้าร่วมทดลองหรือไม่ เพียงใด

ตัวอย่าง การทดลอง เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ค่อนข้างเห็นด้วย ไม่ค่อยเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

1. ข้าพเจ้าปรารถนาจะเป็นผู้เสียสละให้กับการค้นคว้าทดลองทางวิชาการ เช่นนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ค่อนข้างเห็นด้วย ไม่ค่อยเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

2. ข้าพเจ้ายินดีรับประทานยาแก้ปวดและเข้ารับกระแสไฟฟ้า

เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ค่อนข้างเห็นด้วย ไม่ค่อยเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. ให้ข้าพเจ้าเสียสละเรื่องอื่นดีกว่าเสียสละเพื่อการทดลองครั้งนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ค่อนข้างเห็นด้วย ไม่ค่อยเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. ข้าพเจ้าไม่ยอมรับประทานยาแก้ปวดที่ไม่รู้จักชนิดนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ค่อนข้างเห็นด้วย ไม่ค่อยเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

5. ข้าพเจ้าดีกว่าไม่สามารถทนต่ออาการที่จะเกิดขึ้นได้

เห็นควยอย่างยิง เห็นควย คอนขวางเห็นควย ไม่คอยเห็นควย ไม่เห็นควย ไม่เห็นควยอย่างยิง

6. ข้าพเจ้าเกรงว่าการเสียสละของข้าพเจ้าจะให้ผลไม่คุ้มค่า

เห็นควยอย่างยิง เห็นควย คอนขวางเห็นควย ไม่คอยเห็นควย ไม่เห็นควย ไม่เห็นควยอย่างยิง

7. ยังไม่มีเหตุผลเพียงพอที่ข้าพเจ้าจะเข้าร่วมการทดลองนี้

เห็นควยอย่างยิง เห็นควย คอนขวางเห็นควย ไม่คอยเห็นควย ไม่เห็นควย ไม่เห็นควยอย่างยิง

8. การเข้าร่วมการทดลองนี้มีคุณค่าแก่ข้าพเจ้ามากกว่ามีโทษ

เห็นควยอย่างยิง เห็นควย คอนขวางเห็นควย ไม่คอยเห็นควย ไม่เห็นควย ไม่เห็นควยอย่างยิง

9. เป็นโอกาสดีแก่ข้าพเจ้าที่จะได้เข้าร่วมการทดลอง

เห็นควยอย่างยิง เห็นควย คอนขวางเห็นควย ไม่คอยเห็นควย ไม่เห็นควย ไม่เห็นควยอย่างยิง

10. ข้าพเจ้าดีกว่าการทดลองครั้งนี้มีประโยชน์น้อยเกินไป

เห็นควยอย่างยิง เห็นควย คอนขวางเห็นควย ไม่คอยเห็นควย ไม่เห็นควย ไม่เห็นควยอย่างยิง

ข้อที่ 2 โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้ให้ถี่ถ้วน แล้วพิจารณาว่าเป็นจริงสำหรับท่านมากเพียงใด
ให้กากบาท (X) ลงในช่องที่เป็นคำตอบของท่าน ขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริงที่สุด
เพื่อผู้ทดลองจะได้ทราบความรู้สึกที่แท้จริงของท่าน

1. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจเมื่อเข้ามาอยู่ในห้องนี้

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

2. ข้าพเจ้ารู้สึกวิตกกังวลต่างต่างนานาเมื่อทราบว่าต้องเข้าทำการทดลอง

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

3. ข้าพเจ้านี้ใจว่าจะไม่เกิดอาการรุนแรงกับข้าพเจ้า

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

4. ข้าพเจ้าคิดว่าอาการทดลองนี้สนุกสนานและน่าสนใจ

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

5. การที่ต้องรับประทานยาที่ไม่คุ้นเคยทำให้ข้าพเจ้ากังวลมาก

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

6. ข้าพเจ้ารู้สึกว่า เป็นการทดลองที่น่ากลัว

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

7. ข้าพเจ้ากลัวว่าการเข้าเครื่องไฟฟ้าจะเกิดผลร้ายต่อร่างกายและสมองในภายหลัง

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

8. ข้าพเจ้าเกรงกลัวที่จะต้องเกี่ยวข้องกับเครื่องไฟฟ้า

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

9. ข้าพเจ้าไม่คิดว่าจะเกิดอันตรายอย่างใดในการทดลองนี้

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

10. ข้าพเจ้ามีความมั่นใจและเชื่อถือในความสามารถของผู้ทดลอง

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

ฉบับที่ 3 ในชื่อเครื่องหมาย ✓ หรือ ✗ หน้าข้อที่ท่านเห็นว่าถูกหรือผิด

- _____ 1. นักวิทยาศาสตร์ทำการทดลองครั้งแล้วครั้งเล่าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มามีประโยชน์และปลอดภัย
- _____ 2. การทดลองครั้งหนึ่งของเบนจามิน แฟรงกลิน ทำให้เขาได้รับอันตรายจากระเบิด
- _____ 3. การทำการทดลองกับสิ่งมีชีวิต มีปัญหามากกว่าทำการทดลองกับสิ่งไม่มีชีวิต
- _____ 4. ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการทำการทดลองกับคนคือ ปัญหาการชักคอบัญญัติของกฎหมาย
- _____ 5. ผู้คนพบสแตนเลสสตีล คือไมเคิล ฟาราเดย์
- _____ 6. นายแพทย์ เอ็ม คาลเซอร์ ทำการทดลองกับตัวเองและศิษย์เท่านั้น
- _____ 7. นายแพทย์ เอ็ม คาลเซอร์ พบว่า การรับประทานหัวหอมมากๆทำให้เกิดโรคโลหิตจาง
- _____ 8. ทนงผีที่เอ็ดเวิร์ด เจนเนอร์ ค้นพบ ได้มาจากการทดลองกับวัวและม้า
- _____ 9. นโปเลียน โบนาปาร์ต ออกคำสั่งให้ทหารเขารับการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ
- _____ 10. ประเทศเยอรมันกักตักการปลูกฝีอย่างแข็งขัน
- _____ 11. การศึกษาว่ากล้ามเนื้อส่วนใดเกี่ยวข้องกับอาการชักชนิดใด เป็นการศึกษาทางจิตวิทยา
- _____ 12. การศึกษาเรื่องการคล้อยตามของคลัทซ์ฟีล ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากนิสิตนักศึกษา
- _____ 13. การศึกษาเรื่องความฝันขณะนอนหลับ ผู้เขารับการทดลองไม่ต้องสวมชุดนอนเข้านอน
- _____ 14. การศึกษาเรื่องความฝันขณะนอนหลับ ใช้เวลาศึกษาคิดต่อกันเป็นเวลา 1 สัปดาห์
- _____ 15. ในประเทศไทยมีการศึกษาค้นคว้าโดยการทดลองมากมาย
- _____ 16. การทดลองของ ดร. ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพฯ
- _____ 17. ดร. ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ ทำการทดลองในเรื่องมารยาทในสังคม
- _____ 18. การทดลองครั้งนี้มีความสำคัญโดยตรงต่อผู้ทดลองซึ่งกำลังศึกษาวิชาไฟฟ้า
- _____ 19. การศึกษาทดลองครั้งนี้มีประโยชน์ทั้งในการแพทย์และทางจิตวิทยา
- _____ 20. ประโยชน์ประการหนึ่งของการวิจัยครั้งนี้คือ อาจทำให้มีการบัญญัติว่าห้ามใช้ยาแก้ปวดกับคนไข้ทุกประเภท

ภาคผนวก ข

ตารางคะแนนดิบของผู้ถูกทดลองทั้ง 10 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีการจัดกระทำตัวแปรดังนี้

กลุ่มที่	1	ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ	มีโอกาสเลือกและอ่านสารชักจูง
กลุ่มที่	2	ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ	มีโอกาสเลือกและฟังสารชักจูง
กลุ่มที่	3	ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ	ไม่มีโอกาสเลือกและอ่านสารชักจูง
กลุ่มที่	4	ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ	ไม่มีโอกาสเลือกและฟังสารชักจูง
กลุ่มที่	5	ได้รับสถานการณ์คลุมเครือ	และอ่านสารควบคุม
กลุ่มที่	6	ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด	มีโอกาสเลือกและอ่านสารชักจูง
กลุ่มที่	7	ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด	มีโอกาสเลือกและฟังสารชักจูง
กลุ่มที่	8	ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด	ไม่มีโอกาสเลือกและอ่านสารชักจูง
กลุ่มที่	9	ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด	ไม่มีโอกาสเลือกและฟังสารชักจูง
กลุ่มที่	10	ได้รับสถานการณ์ปรากฏชัด	และอ่านสารควบคุม

กลุ่มที่ 1				กลุ่มที่ 2			
ลำดับ	ทัศนคติ	วิตกกังวล	ความจำ	ลำดับ	ทัศนคติ	วิตกกังวล	ความจำ
1	31	38	16	1	32	39	18
2	33	41	16	2	34	37	19
3	29	41	18	3	32	32	16
4	34	40	16	4	42	32	19
5	36	39	15	5	34	37	17
6	39	36	16	6	42	40	14
7	47	31	16	7	46	48	17
8	24	41	14	8	50	20	14
9	33	38	14	9	35	34	14
10	35	34	18	10	35	37	16
11	30	36	11	11	26	41	16
12	49	27	20	12	27	37	15
13	26	34	16	13	24	48	14
14	53	21	17	14	37	36	15
15	47	22	17	15	33	43	15

กลุ่มที่ 3				กลุ่มที่ 4			
ลำดับ	ทัศนคติ	วิตกกังวล	ความจำ	ลำดับ	ทัศนคติ	วิตกกังวล	ความจำ
1	26	45	12	1	28	43	17
2	20	48	20	2	36	43	15
3	49	19	13	3	37	33	16
4	58	27	18	4	27	36	13
5	32	60	13	5	55	14	15
6	44	28	17	6	38	39	17
7	25	48	17	7	38	44	16
8	34	35	16	8	43	39	16
9	34	34	17	9	23	34	15
10	49	22	13	10	37	40	15
11	42	29	14	11	47	24	18
12	44	35	15	12	25	45	17
13	22	34	18	13	29	22	18
14	24	48	14	14	37	37	15
15	45	27	15	15	39	45	16

กลุ่ม 5 (กลุ่มควบคุม)				กลุ่มที่ 6			
ลำดับ	ทัศนคติ	วิตกกังวล	ความจำ	ลำดับ	ทัศนคติ	วิตกกังวล	ความจำ
1	36	43	11	1	24	49	18
2	33	28	15	2	28	42	15
3	21	39	11	3	30	38	15
4	45	29	9	4	41	23	14
5	12	53	13	5	46	33	14
6	40	31	15	6	42	34	15
7	23	42	13	7	27	50	18
8	23	57	13	8	33	46	14
9	28	36	11	9	28	40	15
10	10	60	14	10	32	39	15
11	22	37	14	11	49	31	16
12	33	38	10	12	31	37	17
13	38	24	15	13	19	53	17
14	38	25	11	14	51	23	17
15	45	21	10	15	34	48	16

กลุ่มที่ 7				กลุ่มที่ 8			
ลำดับ	ทัศนคติ	วิตกกังวล	ความจำ	ลำดับ	ทัศนคติ	วิตกกังวล	ความจำ
1	23	48	17	1	43	28	14
2	43	29	17	2	46	33	15
3	53	31	14	3	53	27	19
4	24	43	18	4	34	36	16
5	32	42	14	5	42	34	19
6	28	39	15	6	47	24	17
7	45	29	18	7	41	25	17
8	37	42	15	8	50	24	16
9	26	43	16	9	33	46	14
10	38	40	17	10	34	43	17
11	30	48	15	11	38	37	18
12	39	39	16	12	29	34	15
13	42	34	19	13	41	35	17
14	44	33	17	14	35	40	15
15	48	33	17	15	27	46	14

กลุ่มที่ 9				กลุ่มที่ 10 (กลุ่มควบคุม)			
ลำดับ	ทัศนคติ	วิตกกังวล	ความจำ	ลำดับ	ทัศนคติ	วิตกกังวล	ความจำ
1	35	29	18	1	28	38	12
2	56	48	16	2	28	37	16
3	44	33	16	3	52	17	13
4	34	56	17	4	33	39	10
5	43	29	16	5	25	48	13
6	42	37	14	6	30	39	8
7	37	44	15	7	32	42	17
8	42	36	16	8	20	38	12
9	29	56	17	9	29	39	14
10	32	42	18	10	32	47	13
11	16	50	14	11	33	38	10
12	27	45	16	12	24	46	12
13	35	30	15	13	32	40	18
14	32	37	14	14	25	55	14
15	45	28	12	15	45	27	11

ภาคผนวก ก

ตารางวิเคราะห์ข้อมูลบางประการจากการวิจัย

1. ตารางคะแนนเฉลี่ยทัศนคติของผู้ถูกทดลองทุกกลุ่ม หน้า 81
2. ตารางคะแนนเฉลี่ยความวิตกกังวลของผู้ถูกทดลองทุกกลุ่ม หน้า 82
3. ตารางคะแนนเฉลี่ยความจำของผู้ถูกทดลองทุกกลุ่ม หน้า 83
4. ตารางคะแนนเฉลี่ยทัศนคติของผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลต่างกัน หน้า 84
5. ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความวิตกกังวล หน้า 85
6. ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความจำ หน้า 86
7. ตารางเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทัศนคติระหว่างกลุ่มที่มีความวิตกกังวลต่างกัน ภายใต้อิทธิพลของวิธีการรับสาร โดยใช่ หน้า 87
8. ตารางวิเคราะห์นัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนทัศนคติกับคะแนนความวิตกกังวล หน้า 88

ตาราง 1 คะแนนเฉลี่ยทัศนคติของผู้ถูกทดลองทั้ง 10 กลุ่ม

	มีโอกาสเลือก		ไม่มีโอกาสเลือก		รวม
	อ่าน	ฟัง	อ่าน	ฟัง	
สถานการณั้กลุ่มเครือ	36.40	35.27	36.53	35.93	29.8
สถานการณั้ปรากฏชัด	34.33	36.8	39.47	36.6	31.2

ตาราง 2 คะแนนเฉลี่ยความวิตกกังวลของผู้ถูกทดลองทั้ง 10 กลุ่ม

	มีโอกาสเลือก		ไม่มีโอกาสเลือก		รวม
	อ่าน	ฟัง	อ่าน	ฟัง	
สถานการณ์คอมพิวเตอร์	34.60	37.4	35.93	35.87	37.13
สถานการณ์ปรากฏชัด	39.07	38.20	34.13	40.00	39.23

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ยความจำของผู้ถูกทดลองทั้ง 10 กลุ่ม

	มีโอกาสเลือก		ไม่มีโอกาสเลือก		ความคุม
	อ่าน	ฟัง	อ่าน	ฟัง	
สถานการณ์คลุมเครือ	16.00	16.00	15.46	15.93	12.33
สถานการณ์ปรากฏชัด	15.73	16.33	16.2	15.60	12.86

ตาราง 4 คะแนนเฉลี่ยทัศนคติของผู้ถูกทดลองที่มีความวิตกกังวลต่างกัน ภายใต้อิทธิพลของสภาวะการทดลองต่าง ๆ

	วิตกกังวลต่ำ	วิตกกังวลสูง
สถานการณ์คลุมเครือ	40.32	32.36
สถานการณ์ปรากฏชัด	42.10	31.57
การมีโอกาสเลือก	42.44	30.76
การไม่มีโอกาสเลือก	40.64	33.96
การอ่านสารชักจูง	42.92	29.24
การฟังสารชักจูง	39.36	33.24

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความวิตกกังวล ภายใต้
อิทธิพลของสภาวะการทดลองต่าง ๆ

Source	df	MS	F
สถานการณ์ (A)	1	108.3	1.58
การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก (B)	1	20.83	<1
วิธีการรับสาร (C)	1	112.13	1.63
A × B	1	16.13	<1
A × C	1	9.63	<1
B × C	1	28.04	<1
A × B × C	1	172.8	2.51
Error	112	68.58	-

ตาราง 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความจำ ภายใต้อิทธิพล
ของสภาวะการทดลองต่าง ๆ

Source	df	MS	F
สถานการณ์ (A)	1	0.408	< 1
การมีหรือไม่มีโอกาสเลือก (B)	1	1.408	< 1
วิธีการรับสาร (C)	1	0.408	< 1
A × B	1	0.209	< 1
A × C	1	0.409	< 1
B × C	1	1.009	< 1
A × B × C	1	5.207	1.731
Error	112	3.008	—

ตาราง 7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่สันคติระหว่างกลุ่มที่มีความวิตกกังวลต่างกัน ภายใต้อิทธิพลของวิธีการรับสาร (อ่านกับฟัง) โดยใช้

วิตกกังวล วิธีการรับสูง	สูง อ่าน	สูง ฟัง	ต่ำ ฟัง	ต่ำ อ่าน
	29.24	33.24	39.36	42.92
29.24	-	4.00	10.12 *	13.68 *
33.24		-	6.12 *	9.68 *
39.36			-	3.56
42.92				-
r		2	3	4
$q_{.95}(r, 60)$		2.83	3.40	3.74
$\sqrt{\frac{MS_{error}}{n}} \cdot q_{.95}(r, 60)$		4.30	5.16	5.68

ตาราง 8 วิเคราะห์นัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ
คะแนนทัศนคติกับคะแนนความวิตกกังวล ภายใต้ภาวะการทดลองต่างๆ

สภาวะการทดลอง	r	z
สถานการณ์คลุมเครือ	-.643	} 0.128
สถานการณ์ปรากฏชัด	-.583	
การมีโอกาสเลือก	-.745	} 3.012 **
การไม่มีโอกาสเลือก	-.508	
การอ่านสารชักจูง	-.786	} 4.832 **
การฟังสารชักจูง	-.395	
การอ่านสารชักจูง	-.786	} 0.424
การอ่านสารควบคุม	-.822	
การฟังสารชักจูง	-.395	} 3.164 **
การอ่านสารควบคุม	-.822	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01